

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

LİMİTED ORTAKLIKLARDA EK ÖDEME
VE YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Nazlı Deniz ABBAN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ali Haydar YILDIRIM

İZMİR – 2019

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Limited Ortaklıklarda Ek Ödeme ve Yan Edim Yükümlülüğü” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

16/10/2019

Nazlı Deniz ABBAN

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Limited Ortaklıklarda Ek Ödeme ve Yan Edim Yükümlülüğü
Nazlı Deniz ABBAN

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı
Özel Hukuk Bölümü Programı

Limited ortaklıkta ortağın asli yükümlülüğü sermaye koyma borcunu yerine getirmektir. Bu yükümlülük sermayeye dayalı yapının doğal sonucudur. Ancak limited ortaklığın kişiselleşmiş sermaye ortaklığı yapısı, salt sermaye koyma borcuyla yetinmeyip başka yükümlülüklerle de ihtiyaç duyabilir. Nitekim 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) bu konuda bir adım atmaktan kaçınmamış, ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi şartıyla ortaklara ek ödeme ve yan edim yükümlülüğünün getirilmesine olanak tanımıştır.

Ek ödeme yükümlülüğü, ortaklara ortaklığa karşı sermaye koyma borcundan başka nakdi ödemede bulunma borcu yüklemektedir. Ek ödeme yükümlülüğü, limited ortaklıkta alternatif bir finansman aracı niteliği taşımaktadır. Yan edim yükümlülüğü ise ortaklara ortaklığa karşı sermaye koyma borcu ve muhtemel ek ödeme yükümlülükleri dışında başka edimlerin yerine getirilmesine yönelik münferit yükümlülüklerle ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmektedir. Ek ödeme ve yan edim yükümlülüğü kurumları, bu özellikleriyle limited ortaklığın devamlılığı, başarısı ve büyümesini destekleyen ortaklık lehine kurumlardır. Ancak sermaye ortaklığı yapısına yabancı olmaları dolayısıyla bu kurumlara sınırların çizilmesini zorunludur.

Ek ödeme ve yan edim yükümlülüğü yeni birer kurum olmaları dolayısıyla üzerinde önemle durulması gereken, yargı kararları ve öğretiyle zaman içinde gelişecek kurumlardır.

Çalışmamızda ek ödeme ve yan edim yükümlülüğü Türk hukukundaki mevzuat kapsamında incelenmiş, limited ortaklıkta hukuki sorumluluk, tek borç ilkesi, ortaksal haklar üzerindeki hukuki etkilerine temas edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ek Ödeme Yükümlülüğü, Yan Edim Yükümlülüğü, Sermaye Koyma Borcu, Limited Ortaklık, Yükümlülük, Sermaye.

ABSTRACT
Master's Thesis
Obligations of Supplementary Subscription and Additional Fulfilment
in Limited Partnerships
Nazlı Deniz ABBAN

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Private Law
Private Law Program

In a limited partnership, the partner's primary obligation is to fulfill the debt of capital raising. This obligation is the natural consequence of the structure based on capital. However, the personalized capital partnership structure of the limited partnership may not be satisfied with the debt of investing capital alone, but may also need other obligations. Hence, the Turkish Commercial Code no. 6102 did not refrain from taking a step in this regard and allowed the partners to introduce obligations of supplementary subscription and additional fulfilment stipulated in the partnership agreement.

The supplementary obligation of subscription is to pay shareholders in cash aside from the debt of putting capital against the partnership. The supplementary obligation of subscription is an alternative financing instrument in the limited partnership. The obligation of additional fulfilment serves to realize the business subject of the partnership with several obligations for the fulfillment of steps aside from the debt of raising capital against the partnership and possible supplementary obligation of subscription to the partners. obligations of supplementary subscription and additional fulfilment institutions are the institutions in favor of the partnership that supports the continuity, success and growth of the limited partnership with these features. However, because they are foreign to the structure of capital partnership, it is imperative that the boundaries of these institutions be drawn.

Obligations of supplementary subscription and additional fulfilment are new institutions, so they should be emphasized and are institutions that will develop over time with judicial decisions and doctrine.

In our study, obligations of supplementary subscription and additional fulfilment are scrutinized within the scope of Turkish legislation, legal responsibility in limited partnerships, the single debt principle, and legal effect of partnership rights have been considered.

Keywords: Supplementary Obligation of Subscription, Obligation of Additional Fulfilment, Capital Debt, Limited Partnership, Obligation, Capital.

**LİMİTED ORTAKLIKLARDA EK ÖDEME
VE YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ
İÇİNDEKİLER**

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xiv

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

**TEK BORÇ İLKESİ VE ORTAKLARIN SORUMLULUĞUNUN EK ÖDEME
VE YAN EDİM BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

I. LİMİTED ORTAKLIKTA BORÇ VE SORUMLULUK KAVRAMLARI	3
A. Ön Açıklamalar	3
B. Borç ve Sorumluluk Kavramları	4
II. LİMİTED ORTAKLIKTA HUKUKİ SORUMLULUK	6
A. Ortaklığın Sorumluluğu	6
B. Ortağın Hukuki Sorumluluğu	8
1. Temel Kural: Ortağın Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumluluğunun Bulunmaması	8
2. İstisna: Ortaklığın Kamu Borçlarından Sorumluluk	10
III. TEK BORÇ İLKESİ VE LİMİTED ORTAKLIKTA TEK BORÇ İLKESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	12
A. Tek Borç İlkesi	12
B. Limited Ortaklıkta Tek Borç İlkesinin Değerlendirilmesi	14

İKİNCİ BÖLÜM

EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

I. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ	16
A. Kavram	16
B. Hukuki Nitelik	17
II. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN BENZER KURUMLARLA MUKAYESE EDİLMESİ	21
A. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Limited Ortaklıktaki Benzer Kurumlarla Mukayese Edilmesi	21
1. Sermaye Koyma Borcu	21
2. Yan Edim Yükümlülüğü	24
B. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Diğer Ticaret Ortaklıklarındaki Benzer Kurumlarla Mukayese Edilmesi	26
1. Kollektif Ortaklıklarda Ek Ödeme Yükümlülüğü	26
2. Kooperatiflerde Ek Ödeme Yükümlülüğü	27
III. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN AMACI	30
IV. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KONUSU	32
V. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN TEMEL ÖZELLİKLERİ	33
A. Paya Bağlı Olması	33
B. Müteselsil Sorumluluğun Geçerli Olmaması Kuralı ve İstisnası	34
1. Kural: Müteselsil Sorumluluğun Geçerli Olmaması	34
2. İstisna	35
VI. TEMEL ŞART: ORTAKLIK SÖZLEŞMESİNDE ÖNGÖRÜLME	35
A. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Ortaklık Sözleşmesinde Öngörülerek Bağlayıcılık Kazanması	35
1. Kuruluş Sözleşmesi İle Öngörülme	36
2. Sonradan Öngörülme Ya Da Mevcut Yükümlülüğün Artırılması	36
B. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Ortaklık Sözleşmesinde Düzenlenme Şekli	40
1. Ek Ödeme Yükümlülüğün Ortaklığa Yöneltilmesi	40
2. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Talep Edilme Nedeninin Belirtilmesi	40

3. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Paya Bağlanması	41
4. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Tutarının Belirtilmesi	42
a. Ek Ödemenin Belirli Bir Tutar Olarak Öngörülmesi	42
b. Ek Ödeme Tutarının Sınırı	43
C. Ek Ödeme Yükümlülüğüne İlişkin Sözleşme Hükümünün Tescil Ve İlanı	46
VII. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN TALEP EDİLMESİ	47
A. TTK m. 603/I'de Öngörülen Alternatif Hallerden Birinin Gerçekleşmesi	47
1. Ön Açıklamalar	47
2. Ortaklık Esas Sermayesi İle Kanuni Yedek Akçeler Toplamının Ortaklık Zararını Karşılayamaması	48
3. Ek Ödeme Yükümlülüğü Olmaksızın Faaliyetlere Gerekliği Gibi Devam Edilemeyecek Olması	50
4. Ortaklık Sözleşmesinde Öngörölmüş Özkaynak İhtiyacı Doğuran Diğer Hallerin Gerçekleşmesi	52
B. Ek Ödeme Yükümlülüğünü Talep Etmeye Yetkili Kişiler	54
1. Müdürler	54
2. Tasfiye Memurları	57
3. Kayyım	58
4. İflas İdaresi	59
VIII. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN BORÇLUSU	60
A. Esas Sermaye Payının Maliki	60
B. Özellik Arz Eden Durumlar	62
1. Ortaklık Sıfatı Sona Erdikten Sonra Ek Ödeme Yükümlülüğünün Devam Etmesi	62
2. Esas Sermaye Payı Üzerinde İntifa ve Rehin Hakkı Tesis Edilmesi	65
3. Ortaklığın Kendi Paylarını İktisabı	68
IX. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ORTAKSAL HAKLARA ETKİSİ	69
A. Yönetmel Haklara Etkisi	69
B. Mali Haklara Etkisi	74
1. Kar Payı	74
2. Tasfiye Payı	75
X. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İFASI VE İFA EDİLMEMESİ	76

A. Ek Ödeme Yükümlülüğünün İfası	76
1. Ön Açıklamalar	76
2. İfa Yeri	76
3. İfa Zamanı	77
B. Ek Ödeme Yükümlülüğünün İfa Edilmemesi ve Bunun Hukuki Sonuçları	78
1. Ön Açıklamalar	78
2. Ortaklığın Başvurabileceği Hukuki Yollar	79
a. İfa Davası ve İcra Yoluyla Takip	79
b. Temerrüt Faizi	79
c. Sözleşme Cezası (Cezai Şart)	80
d. Ortağın Çıkarılması	81
e. Iskatın Uygulanabilirliği Meselesi	83
3. Ortakların Başvurabileceği Hukuki Yollar	83
a. Çıkma	83
b. Ortaklığın Feshi	85
XI. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İADESİ VE YENİDEN TALEP EDİLEBİLMESİ	86
XII. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN AZALTILMASI VEYA KALDIRILMASI	88

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

I. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ	92
A. Kavram	92
B. Hukuki Nitelik	93
II. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN BENZER KURUMLARLA MUKAYESE EDİLMESİ	96
A. Yan Edim Yükümlülüğünün Limited Ortaklıklarda Benzer Kurumlarla Mukayese Edilmesi	96
1. Sermaye Koyma Borcu	96

2. Ek Ödeme Yükümlülüğü	98
B. Yan Edim Yükümlülüğünün Anonim Ortaklıklarda Tali (İkincil) Yükümlülükler İle Mukayese Edilmesi	98
III. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN AMACI	100
A. İşletme Konusunun Gerçekleşmesine Hizmet Etme	100
B. Ortaklar Bileşiminin Korunması ve Ortaklığın Başka Ortaklıkların Hakimiyeti Altına Girmemesine Hizmet Etme	103
IV. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KONUSU	105
A. Yan Edim Yükümlülüğüne Konu Olabilecek Edimler	105
B. Özellik Arz Eden Durumlar	107
1. Nakdi Edimler	107
2. Opsiyon Hakları	107
V. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN TEMEL ÖZELLİKLERİ	109
A. Yan Edim Yükümlülüğünün Paya Bağlı Olması Kuralı ve İstisnası	109
1. Yan Edim Yükümlülüğünün Paya Bağlı Olması	109
2. Yan Edim Yükümlülüğün Şahsa Bağlı Olduğu İstisnai Haller	109
B. Müteselsil Sorumluluğun Geçerli Olmaması	111
VI. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ŞARTLARI	111
A. Temel Şart: Ortaklık Sözleşmesinde Öngörülme	111
1. Yan Edim Yükümlülüğünün Ortaklık Sözleşmesinde Öngörülerek Bağlayıcılık Kazanması	111
2. Yan Edim Yükümlülüğünün Ortaklık Sözleşmesinde Düzenlenme Şekli	112
a. Ön Açıklamalar	112
b. Yükümlülüğün Ortaklığa Yöneltilmesi	114
B. Karşı Edimin Belirlenmesi Zorunluluğu	114
VII. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜ TALEP ETMEYE YETKİLİ KİŞİLER VE YÜKÜMLÜLÜĞÜN BORÇLUSU	117
VIII. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İFASI VE İFA EDİLMEMESİNİN HUKUKİ SONUÇLARI	118
A. Ön açıklamalar	118
B. Yan Edim Yükümlülüğünün İfası	119

C. Yan Edim Yükümlülüğünün İfa Edilmemesi	119
1. Ortaklığın Başvurabileceği Hukuki Yollar	119
2. Ortakların Başvurabileceği Hukuki Yollar	120
IX. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN AZALTILMASI VEYA KALDIRILMASI	122
SONUÇ	124
KAYNAKÇA	132

KISALTMALAR

AATUK	Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
bkz.	Bakınız
çev.	Çeviren
dn.	Dipnot
E.	Esas
Ed.	Editör
eTK	Eski Türk Ticaret Kanunu
FK	Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun
GVK	Gelir Vergisi Kanunu
HD	Hukuk Dairesi
İİK	İcra İflas Kanunu
K.	Karar
KoopK.	Kooperatifler Kanunu
KVK	Kurumlar Vergisi Kanunu
m.	Madde
ss.	Sayfa Aralığı
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TMK	Türk Medeni Kanunu
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TTSG	Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi
vd.	Ve Devamı
Y.	Yargıtay

GİRİŞ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) limited ortaklıklarda ortaklara asıl borç olan sermaye koyma borcu dışında, ortaklık sözleşmesiyle ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinin de öngörülebilmesine olanak tanımaktadır. Sermaye ortaklığı yapısına yabancı bu kurumlar limited ortaklığın kişiselleşmiş sermaye ortaklığı yapısını ortaya koymaktadır. Zira bu kurumlar ortaklıkta kişisel özellikleri ön plana çıkarmaktadır. Özellikle yan edim yükümlülüğü ile ortaklığa dolaylı olarak emek sermayesi girişi limited ortaklığı kooperatif ortaklığa yaklaştırmaktadır. Diğer yandan kanun koyucu bu kurumları katı formalitelerle donatmamıştır. Bu nedenle kurumların kapsamı genişlemeye yatkındır. Ancak bu kapsam ne kadar genişlerse ortağın yükümlülüğü o kadar ağırlaşacak ve sermayeyle sorumluluk ilkesinden de uzaklaşılacaktır. Nitekim böyle bir uygulamada kurumların çok da tercih edilmeyeceğini söylemek yanlış olmaz.

TTK'da limited ortaklıklarda ek ödeme ve yan edim yükümlülüğüne ilişkin düzenlemeler TTK m. 603-607'ye özgülenmiş ancak sistematikten yoksun bir şekilde limited ortaklığa (TTK m. 573 vd.) ilişkin genel hükümlerde de dağınık bir şekilde yer bulmuştur. Tez çalışmamızda bu kurumlar TTK'daki ilgili hükümler ve gerektiğinde Türk Borçlar Kanunu'ndaki (TBK) ilgili hükümler ve 7099 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve sair mevzuat kapsamında incelenmiştir.

Üç bölüm şeklinde tasarlanan tez çalışmamızın birinci bölümünde, ilk olarak borç ve sorumluluk kavramlarına değinilmiştir. Bu bölümde daha sonra ek ödeme ve yan edim yükümlülükleriyle bağlantılı olarak limited ortaklıkta hukuki sorumluluk konusu incelenmiş ve tek borç ilkesinin mevcut olup olmadığına ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, öncelikle limited ortaklıklarda ek ödeme yükümlülüğü kavramı ve hukuki niteliği incelenmiş, ortaklıklar hukukundaki benzer kurumlarla mukayese edilmiştir. Daha sonra ek ödeme yükümlülüğünün temel özellikleri, geçerlilik ve talep edilme şartlarına değinilmiş, ek ödeme yükümlülüğünün borçlusu ve bu hususta özellik arz eden haller incelenmiştir. Daha sonra ek ödeme yükümlülüğünün ortaksal haklara etkisi üzerinde durulmuş ve

özellikle 7099 sayılı Kanun bağlamında oy hakkının özellik arz edip etmediği hususunda değerlendirmelerde bulunulmuştur. Ardından ek ödeme yükümlülüğünün ifası ve ifa edilmemesi ile iadesi ve yeniden doğması kurumları incelenmiş, son olarak da ek ödeme yükümlülüğünün azaltılması veya kaldırılması ele alınmıştır. Bu bölümün bütününde ortaklığın alternatif bir finansman aracına kavuşmasının ortaklık, ortaklar ve ortaklık alacaklıları üzerinde doğurduğu hukuki sonuçlar değerlendirilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise yan edim yükümlülüğü kavramı, hukuki niteliği tanıtılmaya çalışılmış, bu kurum ortaklıklar hukukundaki benzer kurumlarla mukayese edilmiştir. Daha sonra yan edim yükümlülüğünün amacı, konusu, temel özellikleri incelenmiş, özellikle yan edim yükümlülüğünün şartlarından karşı edimin belirlenmesi zorunluluğu üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur. Daha sonra, yan edim yükümlülüğünün talep etmeye yetkili kişiler ve yükümlülüğün borçlusu ve son olarak da yan edim yükümlülüğünün ifası ve ifa edilmemesi, azaltılması veya kaldırılması incelenmiştir.

“Sonuç” bölümünde ise tez çalışmamız bağlamında limited ortaklıkta ek ödeme ve yan edim yükümlülüğü ile ilgili ulaştığımız değerlendirmelerimize yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEK BORÇ İLKESİ VE ORTAKLARIN SORUMLULUĞUNUN EK ÖDEME VE YAN EDİM BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

I. LİMİTED ORTAKLIKTA BORÇ VE SORUMLULUK KAVRAMLARI

A. Ön Açıklamalar

Kanun koyucu TTK m. 124/II'de ticaret ortaklıklarını şahıs ortaklıkları ve sermaye ortaklıkları şeklinde tasnif etmiştir. Buna göre, kollektif ve komandit ortaklıklar şahıs; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit ortaklıklar ise sermaye ortaklıklarıdır.

Şahıs ortaklıkları ve sermaye ortaklıkları tasnifinde temel kriter, ortaklığın karakteristik unsurunun şahıs ya da sermaye unsuru olmasıdır¹. Ortakların tabi olduğu hukuki sorumluluk rejimleri de bu hususta ayırt edicidir². Hukuki sorumluluk rejimleri, ortakların ortaklık alacaklılarına karşı sorumluluğunun bulunup bulunmamasını konu alır. Buna göre, kollektif ortaklık ortakları ve komandit ortaklıkta komandite ortaklar ortaklık alacaklılarına karşı sınırsız, yani tüm malvarlığı ile sorumludur. Anonim ve limited ortaklık ortaklarının ile komandit ortaklıkta komanditer ortakların ise ortaklık alacaklılarına karşı sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu ortaklar, kural olarak sadece ortaklık tüzel kişiliğine karşı taahhüt ettikleri sermaye koyma borcunu yerine getirmekle yükümlüdür. Dolayısıyla

¹ Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, (Genel), s. 8; Oruç Hami Şener, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku**, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, (Ortaklıklar), s. 108; İrem Aral, "Ticaret Şirketlerinin Genel Hükümleri ve Şirketler Topluluğu", **Şirketler Hukuku**, (Ed. Sami Karahan), 2. Baskı, Mimoza Yayınları, Konya, 2015, s. 29; Mehmet Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, 13. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2019, (Ortaklıklar), s. 4; Mustafa Yasan, **Limited Şirkette Ortakların Genişletilmiş Hukuki Sorumluluğu**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 301; İsmail Kayar, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 319.

² Rıza Ayhan, **Limited Şirketlerde Ortakların Sorumluluğu**, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1992, s. 51; Buket Sayın Önal, **Limited Şirketlerde Ortakların Sorumluluğu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008, s. 65; Yasan, s. 299.

bu ortakların sorumluluğu sadece iç ilişkidir³. Nitekim şahıs ortaklıklarında ortaklık malvarlığında geniş tasarruf yetkisine sahip ortakların ortaklık alacaklılarına karşı sınırsız sorumlu olması; sermaye ortaklıklarında ise malvarlığına ilişkin tasarruf yetkisi olmayan ortakların sorumluluğunun olmaması adil olmalıdır⁴.

Ticaret ortaklıkları ise şahıs ya da sermaye ortaklığı ayırımı gözetilmeksizin hukuki ilişkilerden doğan borçlarından tüm malvarlığı ile sınırsız sorumludur⁵.

Bir sermaye ortaklığı olan limited ortaklıkta hukuki sorumluluk hususuna değinmeden önce borç ve sorumluluk kavramları üzerinde durmanın faydalı olacağı kanaatindeyiz.

B. Borç ve Sorumluluk Kavramları

Borç ve sorumluluk kavramları kural olarak birbirini tamamlayan ancak birbirinden farklı kavramlardır. Bu iki kavram zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılmakta, bu da ortaklıklar hukuku açısından anlam kargaşasına neden olmaktadır.

Borç, bir kişiyi (borçlu) bir başka kişiye (alacaklı) karşı bir edimi yerine getirme yükümlülüğü altına sokan hukuki bağıdır. Borç ilişkisinde alacaklı, edimin yerine getirilmesini talep hakkını haizken borçlu da edimi yerine getirmekle yükümlüdür⁶.

³ Fahiman Tekil, **Şirketler Hukuku (Limited Şirketler ve Kooperatifler)**, Cilt: III, Otağ Yayınevi, İstanbul, 1978, s. 18; Pulaşlı, Genel, s. 8; Aral/Karahan, ss. 30; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 8; Kayar, s. 323.

⁴ Ersin Çamoğlu, **Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu Karşısında Şirket Alacaklılarının Aktif Korunması**, (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi), İstanbul, 1969, (Tez), ss. 15-16; Sayın Önal, s. 65.

⁵ Fadlullah Cerrahoğlu “Limited Ortaklıkta Sorumluluk”, **İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi**, Sayı: 1, 1975, (Sorumluluk), s. 227; Tekil, s. 18.

⁶ M. Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt: I, 16. Baskı, Vedat Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 3; Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 21. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, s. 83; Andreas Schwarz, **Borçlar Hukuku Dersleri**, Cilt: I, çev. Bülent Davran, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1948, s. 1; Andreas Von Tuhr, **Borçlar Hukukunun Umumi Kısım**, Cilt: 1-2, çev. Cevat Edege, Yargıtay Yayınları, Ankara, 1983, s. 9; Erhan Adal, **Hukukun Temel İlkeleri**, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1985, s. 229; Tahir Çağa, “Mahdut Şahsi Mesuliyet Mefhumuna Dair”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: XLIV, Sayı: 7-8, 1970, s. 513.

Edim borcun konusu oluşturur. Başka bir ifadeyle, alacaklının borç ilişkisine dayanarak talebe yetkili olduğu borçlunun da yerine getirmekle yükümlü olduğu davranıřlardır⁷. Yükümlölük ise bir davranışta bulunma zorunluluğunu ifade eder⁸.

Sorumluluk, borç konusu edim yerine getirilmediğinde ortaya çıkan bir kavramdır. Sorumluluk, borcun müeyyidesidir. Dolayısıyla borçlu, borç konusu edimi yerine getirdiğinde borçlu için sorumluluktan söz edilemez⁹.

Borç konusu edimin ifa edilmemesi halinde borçlunun sorumluluğunun doğması borçluyu ifaya zorlayıcı bir fonksiyon göstermektedir. Eğer ki borçlu ifaya zorlanmazsa, ifası borçlunun insafına bırakılmış, hukuki himayeden yoksun, eksik borç¹⁰ söz konusu olacaktır. Bu nedenle kural olarak borç kavramının yanında sorumluluk kavramının varlığı zorunludur¹¹.

Sorumluluk kavramı “den sorumluluk” ve “ile sorumluluk” olarak iki ayrı anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır¹². “Den sorumluluk” borçluya tazmin yükümlölüğü yükleyerek, sorumluluğun kaynağını (hukuki ilişki, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme) ifade etmektedir¹³. Borç ve sorumluluk kavramlarının birbirlerinin yerine kullanılması, sorumluluğun borçla yükümlü olmayı işaret eden “den sorumluluk” anlamı ile ilgilidir¹⁴.

Sorumluluk kavramının ikinci kullanımı “ile sorumluluk” ise gerçek ve teknik anlamdaki sorumluluktur¹⁵. “İle sorumluluk” borçlunun bir şeyi ile sorumlu olmasını ifade etmektedir. “İle sorumluluk” tarihi süreçte “malvarlığı ile sorumluluk”

⁷ Mustafa Reşit Karahasan, **Sorumluluk Hukuku (Sözleşmeden Doğan Sorumluluk)**, 6. Bası, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2003, s. 56; Oğuzman ve Öz, s. 6; Eren, s. 101.

⁸ Oğuzman ve Öz, s. 17, dn. 67.

⁹ Cerrahoğlu, Sorumluluk, s. 227; Karahasan, s. 59; Von Tuhr, s. 18; Eren, s. 83.

¹⁰ Bu hususta bkz. Eren, ss. 88-95.

¹¹ Aydın Zevkliler, şeref Ertas, Ayşe Havutçu, Murat Aydoğdu, Emre Cumalıoğlu, **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler ve Özel Borç İlişkileri)**, 2. Baskı, Barış Yayınları, İzmir, 2013, s. 49; Çağa, s. 513; Ayhan, s. 52; Eren, s. 52; Schwarz, s. 75.

¹² Schwarz, s. 75.

¹³ Gökhan Antalya, “Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 4, Yıl: 2008, (Sorumluluk), s. 63; Övünç Güvel, “Roma Hukukunda Sorumluluk”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi**, Cilt: 25, Sayı: 2, 2017, s. 377; Zevkliler ve diğerleri, s. 46; Çağa, s. 514; Schwarz, s. 76; Karahasan, s. 60.

¹⁴ Halil Arslanlı ve Hayri Domaniç, **Türk Ticaret Kanunu şerhi**, Cilt: III, Temel Yayınları, İstanbul, 1989, s. 36; Çağa, s. 513; Yasan, s. 301.

¹⁵ Yadiğar İzmirlı, “şirketler Hukukunda Sorumluluk İlişkileri ve Anonim şirketlerde Sınırlı Sorumluluk”, **Mevzuat Dergisi**, Yıl: 3, Sayı: 33, Eylül, 2000, www.mevzuatdergisi.com/2000/09a/02.htm#3, (2000), (15.07.2019); Schwarz, s. 76.

(cebri icra yoluyla borcun tahsili) ve “şahıs ile sorumluluk” (borçlunun şahsına el konulması) şekillerinde kullanılmıştır. Ancak modern hukuk sisteminde malvarlığıyla sorumluluk esas olup şahıs ile sorumluluk neredeyse terkedilmiştir. Dolayısıyla “ile sorumluluk” gereğince, borcun ifa edilmemesi halinde borçlunun malvarlığına el konulması suretiyle borç tahsil edilebilecektir¹⁶.

“İle sorumluluk” sorumluluğun kapsamının sınırlı ya da sınırsız olmasıyla da ilgilidir. Sınırsız sorumlulukta ifa edilmeyen borcun tahsili için borçlunun malvarlığının tamamına başvurulabilir. Kural olan borçlunun sınırsız sorumluluğudur¹⁷. Sınırlı sorumluluk ise borçlunun sorumluluğunun malvarlığının bir kısmıyla sınırlı olmasıdır. Sınırlı sorumluluk “konu itibariyle sınırlı sorumluluk” veya “miktar itibariyle sınırlı sorumluluk” olmak üzere kendi içinde iki gruba ayrılmaktadır. Borçlunun sorumluluğu, konu itibariyle sınırlı sorumlulukta belirli bir malvarlığı unsuruyla, miktar itibariyle sınırlı sorumlulukta ise belirli bir miktar ya da oranla sınırlandırılmıştır. Sınırlı sorumluluk istisnai sorumluluk hali olup geçerliliği kanunda ya da sözleşmede açıkça öngörülmesine bağlıdır¹⁸.

II. LİMİTED ORTAKLIKTA HUKUKİ SORUMLULUK

A. Ortaklığın Sorumluluğu

Kanun koyucu limited ortaklığın sorumluluğunu “Ortakların sorumluluğu” başlıklı TTK m. 602’de düzenlemiştir. TTK m. 602 gereğince ortaklık borç ve yükümlülükleri dolayısıyla sadece malvarlığıyla sorumludur. Hükmün içeriği ortaklığın borçlarından dolayı sorumluluğu iken başlığının ortakların sorumluluğu olması uyumluluk arz etmemektedir.

Tüzel kişilerin ortaklarından bağımsız şekilde hukuki işlemlere taraf olabilmesi ve bu hukuki işlemlerden doğan tüm hak ve borçların sahibi olabilmesi gereğince “ortaklar ile ortaklığın malvarlığını birbirinden ayrılması ilkesi” diğer bir

¹⁶ Arslanlı ve Domaniç, s. 36; Antalya Sorumluluk, s. 63; Çağa, s. 514; Schwarz, s. 77; Güvel, s. 377; Ayhan, s. 54; Zevkliler ve diğerleri, s. 47; Cerrahoğlu, Sorumluluk, s. 227; Çamoğlu, Tez, s. 11.

¹⁷ Çamoğlu, Tez, s. 11; Çağa, s. 515; İzmirli, 2000; Karahasan, s. 61; Schwarz, s. 89; Eren, s. 86.

¹⁸ Çağa, s. 515; Karahasan, s. 61.

ifadeyle “ayrılma ilkesi” benimsenmiştir¹⁹. Ayrılma ilkesi gereğince ortaklar ile ortaklığın sadece hukuki kişilikleri değil malvarlıkları da birbirinden bağımsızdır. Bu nedenle ortaklık alacaklıları alacaklarını ancak hukuki ilişkiye girdikleri limited ortaklığın malvarlığına başvurarak tahsil edebilir²⁰. Alacaklılar, ortaklığın sona ermesi ya da takibin semeresiz kalması hallerinde dahi ortağı doğrudan doğruya takip etme imkanına sahip değildir. Limited ortaklık malvarlığı, ortaklık alacaklıları için alacaklarının tek güvencesidir²¹. Esasında TTK m. 602 hükmü ile vurgulanmak istenen de ortaklığın üçüncü kişilerle girdiği hukuki ilişkilerden sadece ortaklığın sorumlu olup ortakların ise herhangi bir sorumluluğunun bulunmamasıdır²².

Limited ortaklığın sorumluluğunda dikkat edilmesi gereken husus, ortaklığın esas sermaye ile değil malvarlığı ile sorumlu olmasıdır. Ortaklık malvarlığı ile esas sermaye birbirinden farklı kavramlardır. Esas sermaye, ortaklığın sorumluluğu hususunda sadece asgari sınırı ortaya koyar²³.

Malvarlığı, esas sermayenin aksine soyut bir rakam olmayıp ortaklığın mülkiyetindeki bütün mameleki değerlerden oluşan somut bir kavramdır²⁴. Bunun yanında, ortaklık malvarlığının değeri ortaklık faaliyetleri dolayısıyla değişiklik gösterebilen bir kıymet iken esas sermaye bu faaliyetlerden etkilenmeyen, belirli ve sabit bir kıymettir²⁵. Esas sermaye ortaklık sözleşmesinde yer alması zorunlu bir kayıt olduğundan (TTK m. 576/I-c) esas sermayenin değişmesi ortaklık sözleşmesi değişikliğini gerektirir.

¹⁹ Erol Ulusoy, “Şirketler ve Bankacılık Hukukunda Kapsama Alma ve Sorumlu Kılma Amacıyla Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması”, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Sempozyum Kitabı, İstanbul 2008, (Tüzel), s. 352; Gökhan Antalya, “Tüzel Kişilik Perdenin Aralanması Teorisi”, **Marmara Üniversitesi I. Ulusal Ticaret Sempozyumu, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması**, İstanbul, 2008, (Tüzel), s. 146; Çamoğlu, Tez, s. 102.

²⁰ Orhan Nuri Çevik, **Limitet Şirketler Hukuku ve Uygulaması**, 4. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003, (Limitet), s. 52; Ersin Çamoğlu, “İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortaklığın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Nitelikleri”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: XXXVIII, Sayı: 1-4, 1973, (Sınırlı), s. 511; Yasan, s. 313.

²¹ Oruç Hami Şener, **Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, (Limited), s. 11; Çamoğlu, Sınırlı, s. 517; Yasan, s. 313; Ayhan, s. 63; Ulusoy, Tüzel, s. 352.

²² Şener, Limited, s. 862.

²³ Şener, Limited, s. 861.

²⁴ Ünal Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, (Sermaye), s. 80; Ali Murat Sevi, **Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilmesi Yasağı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, (Sermaye), s. 41; Şener, Limited, s. 861.

²⁵ Tekinalp, Sermaye, s. 80; Sevi, Sermaye, s. 41.

Limited ortaklık üçüncü kişilerle girdiği hukuki ilişkilerden bütün malvarlığı ile sorumlu olması gereğince, “limited” adlandırmasının akla getireceğinin aksine sınırlı değil sınırsız sorumluluğa tabidir²⁶.

B. Ortağın Hukuki Sorumluluğu

1. Temel Kural: Ortağın Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumluluğunun Bulunmaması

Sermaye ortaklıklarında ortakların ortaklık alacaklılarına karşı sorumluluğu bulunmamaktadır (TTK m. 319, 329, 573). Bu kuralın istisnası, sermayesi paylara bölünmüş komandit ortaklıkta komandite ortağın ortaklık alacaklılarına karşı sınırsız sorumluluğudur (TTK m. 564).

Limited ortaklık kanunda açıkça ifade edildiği üzere bir sermaye ortaklığıdır (TTK m. 124/II). Limited ortaklıkta ortaklar ile ortaklık alacaklıları arasında kural olarak sorumluluk ilişkisi bulunmamaktadır²⁷. Bu kuralının kanuni dayanağı TTK m. 573/II’dir. Buna göre, ortaklar ortaklık borçlarından sorumlu olmayıp, sadece taahhüt ettikleri esas sermaye paylarını ödemekle ve ortaklık sözleşmesinde öngörülen ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerini yerine getirmekle yükümlüdür.

Limited ortaklıkta ortağın kural olarak ortaklık borçlarından sorumlu olmaması, ortaklık alacaklıları ile ortaklar arasında bir hukuki ilişki bulunmamasının doğal sonucudur. Ortaklık alacaklıları, alacaklarını ancak hukuki ilişkiye girdikleri ortaklık tüzel kişiliğinden talep edebilirler²⁸. Alacaklılar, ortaklığın sona ermesi ya da takibin semeresiz kalması hallerinde dahi ortağı doğrudan takip edemezler²⁹.

Limited ortaklıkta ortaklar kural olarak sadece ortaklığa karşı taahhüt ettikleri esas sermaye paylarını ödemekle yükümlüdür (TTK m. 573). Ortakların ortaklık

²⁶ Cerrahoğlu, Sorumluluk, s. 229.

²⁷ Fadlullah Cerrahoğlu, “Limited Ortaklıkta Sermaye Koyma Borcu”, **İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi**, 1975, Sayı: 1, (Sermaye), s. 190.

²⁸ Emrullah Kervankıran, “Sermaye Ortaklıklarında Sınırlı Sorumluluk İlkesine Karşı Önemli Bir İstisna: Tüzel Kişilik Perdesi’nin Kaldırılması”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XI, Sayı: 3-4, 2007, s. 453; Çamoğlu, Sınırlı, s. 511; Yasan, s. 313.

²⁹ Çamoğlu, Sınırlı, s. 512; Cerrahoğlu, Sorumluluk, s. 229; Ayhan, s. 63; Yasan, s. 313.

alacaklılarına karşı sorumlu olmayıp sadece ortaklığa karşı taahhüt ettikleri sermaye koyma borcunu yerine getirmekle yükümlü olması, sınırlı sorumluluk ilkesi ile ifade edilmektedir. Bu halde ortakların sorumluluğu sadece iç ilişkidir³⁰. Ortağın sorumluluğunun konusu kural olarak sermaye koyma borcudur. Sermaye koyma borcunun kaynağı ise sermaye taahhüdüdür³¹. Ortak, ortaklığa getirmeyi taahhüt ettiği sermayeyi yerine getirmesiyle sorumluluktan kurtulur³². Bu takdirde ne limited ortaklık ne diğer ortaklar ne de ortaklık alacaklıları ortakdan başka bir talepte bulunamaz³³.

Ortağın iç ilişkideki sorumluluğu, kapsamı itibariyle kural olarak taahhüt ettiği sermaye ile sınırlı; niteliği itibariyle ise şahsi ve sınırsızdır. Dolayısıyla ortağın sorumluluğunda sınırlı olan, kural olarak, sorumluluğun kapsamıdır. Yoksa ortaklık sermaye koyma borcunun tahsili için borcunu yerine getirmeyen ortağın tüm malvarlığına yönelik cebri icra yoluna başvurulabilecektir³⁴.

Sınırlı sorumluluk ilkesi gereğince ortağın sorumluluğunun sınırını ortaklığa getirdiği sermayenin teşkil etmesi, girişimciliği teşvik ederek yatırımların artmasına hizmet eder. Zira kişiler yatırımlarının doğuracağı en büyük riskin ortaklığa getirdikleri sermayenin değer kaybetmesi olduğunu bilmektedir. Bu güvence ile küçük sermayeler birleşerek büyük sermayeleri oluşturmakta bu da önemli ekonomik faaliyetlerin gerçekleşebilmesine olanak tanımaktadır. Bu durum özel anlamda limited ortaklığa rağbeti arttırmaktayken genel anlamda da ülke ekonomisinin gelişmesini desteklemektedir³⁵.

6102 sayılı TTK ile getirilen yeniliklerden biri olarak ortaklar sermaye koyma borcu dışında ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi şartıyla ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerini yerine getirmekle de yükümlü tutulabilir (TTK m. 573). Bu halde

³⁰ Tekil, s. 18; Yasan, s. 317; Pulaşlı, Genel, s. 8; Aral/Karahan, ss. 30; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 8; Kayar, s. 323.

³¹ Reha Poroy ve diğerleri, **Ortaklıklar Hukuku**, Cilt: II, 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, (Ortaklıklar), s. 76; Sevi, Sermaye, s. 120.

³² Gönen Eriş, **Ticari İşletme ve Şirketler**, Cilt: 3, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 2991; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 8; Şener, Limited, s. 115; Yasan, s. 312; Tekil, s. 7.

³³ Arslanlı ve Domaniç, s. 37; Tekinalp, Sermaye, s. 511; Çevik, Limitet, s. 52.

³⁴ Arslanlı ve Domaniç, s. 67; Cerrahoğlu, Sorumluluk, s. 236; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 392; Çamoğlu, Sınırlı, s. 516; Çevik, Limitet, s. 52.

³⁵ Kervankıran, s. 453; Yasan, s. 309.

ortakların sorumluluklarının genişlediği söylenebilir³⁶. Ancak her halukarda ortakların sorumluluğu sadece iç ilişkidir. Bu nedenle bu sorumluluğun ticaret ortaklıklarının tasnifinde gözetilen teknik anlamda sorumluluk olmadığının kabulü gerekir. Zira ticaret ortaklıklarının tasnifinde gözetilen dış ilişkide yani, ortaklık alacaklılarına karşı sorumluluğunun var olup olmamasıdır. Oysa burada ortak sermaye koyma borcunu ya da ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerini ortaklığa karşı yerine getirmekle yükümlüdür. Dolayısıyla bu sorumluluk halleri, ortakların ortaklık alacaklılarına karşı sorumlu olmadığı kuralına istisna teşkil etmez.

2. İstisna: Ortaklığın Kamu Borçlarından Sorumluluk

AATUK m. 35 hükmü uyarınca, ortaklıktan kısmen veya tamamen tahsil edilemeyen veya tahsil edilemeyeceği anlaşılan kamu borçlarından ortaklar sermaye payları oranında doğrudan doğruya sorumludur. Ortakların bu sorumluluğu, sermaye borcundan ayrı, bağımsız bir borçtur³⁷. Dolayısıyla sorumluluğun doğmasında sermaye koyma borcunun yerine getirilip getirilmemesi önem arz etmez. Ortakların kamu borçlarından sorumluluğu, ortaklık sözleşmesinden değil kanundan kaynaklanan ve ortaklık tüzel kişiliğine değil devlete karşı bir istisnai sorumluluk halidir³⁸.

Kamu alacağı kavramı, AATUK m. 3'te kanunun 1. ve 2. maddeleri kapsamındaki alacaklar olarak öngörülmektedir. Buna göre, kamu borçları vergi borçlarının yanı sıra devlet ve diğer kamu kurumlarına ait vergi, resim, harç, vergi cezası, para cezası gibi asli alacaklar ile gecikme zammı, faiz gibi ferî alacakları ve bunların takip ve dava masraflarını kapsamaktadır.

³⁶ Yasan, s. 524.

³⁷ “Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki Kanun'un 4369 sayılı Yasa ile değişik 35 inci maddesi, limitet şirket ortaklarının, şirketten tahsil imkanı bulunmayan amme alacağından sermaye hisseleri oranında doğrudan doğruya sorumlu olacağını ve bu Kanun hükmüne göre takibe tabi tutulacağını hükme bağlamıştır. Ortağın anılan bu borcu, onun limitet şirkete karşı taahhüt ettiği veya ödediği sermaye borcundan ayrı, bağımsız bir borçtur.” Y. 11. HD, 29.06.2006, E. 2005/7770, K. 2006/7708, karar için bkz. www.sinerjimevzuat.com.tr, (10.07.2019).

³⁸ Veliye Yanlı, “Limited Şirketlerin Amme Borçlarından Dolayı Ortakların Sorumluluğu”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, 1999, ss. 744-746; Şükrü Yıldız, **Limited Şirketler Hukuku**, Arıkan Kitapevi, İstanbul, 2007, s. 82; Çevik, Limitet, s. 53; Ayhan, s. 65; Tekil, s. 9; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 467.

Ortaklar AATUK m. 35 kapsamında sermaye payları oranında ve şahsi malvarlığı ile sorumludur. Düzenleme, ortağın sorumluluğunda bir sınır öngörse de bu sınır sabit değildir. Ortağın sermaye payı oranındaki sorumluluğu, kamu alacağının tutarına göre değişecektir. Böylece kamu idaresi, alacağının tamamını tahsil etme imkanına sahip olacaktır. Bu nedenle ortağın kamu borçlarından sorumluluğunda tam anlamıyla bir sınırlı sorumluluktan söz edilemez³⁹.

Ortaklığın kamu borçlarından sorumluluğunda öncelikle kanuni temsilcilerin takibinin gerekip gerekmediği hususundaki farklı içtihatlar bir hukuki belirsizlik yaratmakta, bu nedenle öğretide farklı görüşler bulunmaktaydı. Ancak Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu, 20 Haziran 2019 tarih ve 30807 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan İçtihatları Birleştirme Kararı’nda ortaklığın kamu borçlarının ortaklardan tahsili için öncelikle kanuni temsilcilerin takibinin gerekmediği, bu hususta bir öncelik sırasının söz konusu olmadığı yönünde görüş belirtmiştir⁴⁰.

AATUK m. 35 kapsamında ortağın şahsi malvarlığına ancak ortaklıktan borcun tahsili imkanının bulunmadığının tayin ve tespiti halinde başvurulabilir⁴¹. Alacağın tahsil edilme imkanının bulunmadığı aciz fişi ya da aciz vesikası ile tespit edilmelidir⁴².

Ortakların sorumluluğu sermaye payları oranında olduğundan, bu halde borçluların her birinden alacağın tamamının talep edilebildiği müteselsil sorumluluk söz konusu değildir. Ortakların kamu borçlarından sorumluluğu müşterek bir sorumluluktur⁴³.

³⁹ Yanlı, s. 750.

⁴⁰ www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/06/20190620-10.pdf, (10.10.2019).

⁴¹ “Somut olayda, mahkemece davacının şirket yöneticisi olmadığı gerekçesine dayanılarak davanın kabulüne karar verilmiş ise de limited şirketten tahsil edilemeyen amme alacaklarından ortakların hissesi oranında sorumlu olacakları hususu dikkate alınmadan, ayrıca Kurum tarafından şirket hakkında takip yapılıp yapılmadığı, takip yapılmışsa sonuçsuz kalıp kalmadığı hususları araştırılmadan sonuca gidilmesi hatalı olmuştur.” Y. 21. HD, 2.11.2015, E. 2015/13459, K. 2015/19295, karar için bkz. www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/21-hukuk-dairesi-e-2015-13459-k-2015-19295-t-2-11-2015, (15.10.2019).

⁴² Yanlı, s. 762; Tekil, s. 9.

⁴³ Yanlı, s. 752; Şener, Limited, s. 867.

III. TEK BORÇ İLKESİ VE LİMİTED ORTAKLIKTA TEK BORÇ İLKESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Tek Borç İlkesi

Anonim ortaklıkta pay sahibinin kural olarak tek borcu bulunmaktadır, bu da taahhüt ettiği sermayeyi koyma borcudur. Bu borç, pay sahibinin taahhüt ettiği sermaye pay bedeli kadar ve ortaklığa karşıdır. Bu kural öğretide “tek borç ilkesi” olarak ifade edilmektedir⁴⁴.

Kanun koyucu anonim ortaklıkta tek borç ilkesinin varlığını TTK m. 480/I ile ortaya koymaktadır. Buna göre, “kanunda öngörülen istisnalar dışında, esas sözleşmeyle pay sahibine, pay bedelini veya payın itibari değerini aşan primi ifa dışında borç yükletilemez”. Anonim ortaklık, tek borç ilkesinin geçerliliği dolayısıyla öğretide “tek borç ortaklığı” olarak da anılmaktadır⁴⁵.

Tek borç ilkesi gereğince, sermaye koyma borcunu ifa eden pay sahiplerine kural olarak başka bir borç yüklenemez. Bu bağlamda tek borç ilkesi ve sınırlı sorumluluk ilkesinin birbirlerini tamamlar nitelikte olduğu söylenebilir. Gerçekten de ortaklığın karakteristik unsurunun sermaye unsuru olması nedeniyle, ortağa sermaye koyma borcu dışında ortaklık ya da ortaklık alacaklıları lehine borç ve yükümlülüklerin yüklenmesi, sermaye ortaklığı vasfına uygun düşmez⁴⁶. Nitekim öğretide tek borç ilkesi ile sınırlı sorumluluk ilkesi arasındaki ilişki madalyonun iki yüzü arasındaki ilişkiye benzetilmektedir⁴⁷.

TTK m. 480/I’ın emredici niteliği sebebiyle tek borç ilkesini ihlal eden ortaklık sözleşmesi hükümleri ve genel kurul kararları geçersizdir. Tek borç ilkesinin

⁴⁴ Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Şerhi**, Cilt: II, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, (Şerh), s. 1523; Fatih Bilgili ve Ertan Demirkapı, **Şirketler Hukuku**, 9. Basım, Dora Yayınları, Bursa, 2013, s. 486; Esra Hamamcıoğlu, **Anonim Ortaklıklarda Tek Borç İlkesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005, s. 42 vd.; Levent Köse, “Türk Anonim Ortaklıklar Hukukunda Sözü Edilen Tek Borç İlkesi İle Doktrin ve Tasarının İlkeye Bakışı”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: LXXXIV, Sayı: 2, 2010, s. 884; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 290.

⁴⁵ Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 72.

⁴⁶ Pulaşlı, Genel, s. 633; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 72; Yasan, s. 325.

⁴⁷ Zeynep Hacıoğlu Reva, “Anonim Şirketlerde Tek Borç İlkesi ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Sayı: 5, 2005, s. 1553.

istisnalarına ancak kanunen izin verilen hallerde geçerlilik kazandırılabilir (TTK m. 480/I).

Tek borç ilkesinin kanunen izin verilen istisnalarından ilki, nominal değerden yüksek bedelde, yani primli (agiolu) pay çıkarılmasıdır (TTK m. 480/I). Bu halde pay sahipleri, ortaklık sözleşmesi veya genel kurul kararıyla ya da kayıtlı sermaye sistemini benimsemiş ortaklıklarda ortaklık sözleşmesinde öngörülmek kaydıyla yönetim kurulu kararıyla (TTK m. 480/II) belirlenen primi de ödemekle yükümlüdür⁴⁸.

İkinci istisna ise tali (ikincil) yükümlülüklerdir⁴⁹. Anonim ortaklıklarda ortaklar sermaye koyma borcu dışında belirli aralıklarla tekrarlanan ve konusu para olmayan edimleri yerine getirmekle yükümlü tutulabilir (TTK m. 480/IV). Esasında sermaye ortaklığı yapısına yabancı olan bu yükümlülükler, sadece payların devrinin kısıtlandığı anonim ortaklıklara özgülenmiştir. Tali yükümlülükler olarak adlandırılan bu yükümlülüklerin geçerliliğinde temel şart ortaklık sözleşmesinde açıkça öngörülmektir.

Göz önünde bulundurulması gereken bir diğer husus, “pay sahipleri sözleşmeleriyle⁵⁰” ortağa ek yükümlülüklerin öngörülmesi ihtimalidir. Sadece tarafları arasında hüküm doğuran bir borçlar hukuku sözleşmesi niteliğindeki pay sahipleri sözleşmesi, her sözleşme gibi sözleşme özgürlüğü ilkesinin sınırlarına tabidir. Bu nedenle, başta TBK m. 26-27 olmak üzere genel sözleşme özgürlüğü sınırlamaları pay sahipleri sözleşmeleri için de geçerlidir. Buna göre, pay sahipleri sözleşmeleri kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı olamayacağı gibi imkansız bir edimi de içeremez. Bu nedenle emredici nitelikteki TTK m. 480/I, pay sahipleri sözleşmesinin içeriği açısından bir sınırlama teşkil etmektedir. Zira emredici hükümlerin dolanılması niteliğindeki pay sahipleri sözleşmesi hükümleri ortaklıklar hukuku alanında hiçbir hüküm doğurmaz.

⁴⁸ Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 72; Pulaşlı, Şerh, s. 1526; Hamamcıoğlu, s. 50.

⁴⁹ Erol Ulusoy, “Anonim Şirketlerde Tali Yükümler”, **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: XV, Sayı: I, 1999, (Tali), 348; Köse, , s. 887; Hamamcıoğlu, s. 59; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 96.

⁵⁰ “Pay sahipleri sözleşmesi, anonim ortaklık paysahiplerinin tamamının veya bir kısmının, paysahibi olarak kendi aralarındaki hukuki ilişkiyi, kendilerinin ortaklıkla olan ilişkilerini veya ortaklığın tabi olmasını arzu ettikleri düzeni belirlemek üzere akdettikleri bir sözleşmedir.” bkz. Gül Okutan Nilsson, **Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri**, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, 2001, s. 4.

Ancak söz konusu ek yükümlölükler gerekli şartları taşıyorsa sadece tarafları arasında ve borçlar hukuku alanında hüküm doğururlar⁵¹.

B. Limited Ortaklıkta Tek Borç İlkesinin Değerlendirilmesi

Kanunda, limited ortaklıklar için TTK m. 480/I'e benzer bir düzenleme öngörülmemiştir. Nitekim TTK m. 573/II'de, limited ortaklıkta ortakların esas sermaye pay bedellerini ödemenin dışında, ortaklık sözleşmesinde öngörülen ek ödeme ve yan edimleri yerine getirmekle de yükümlü tutulabileceği ifade edilmiştir.

Ek ödeme yükümlölüğü ile ortaklardan sermaye pay bedelinin dışında ek bir ödeme talep edilmektedir (TTK m. 603/I). Hatta bu ödemenin tutarı esas sermaye payının nominal değerinin iki katına kadar belirlenebilmektedir (TTK m. 603/III). Bu özellikleriyle tek borç ilkesine açıkça aykırı olan ek ödeme yükümlölüğü anonim ortaklıklarda öngörülmemiş, özel bir yükümlölüktür⁵². Yan edim yükümlölükleri ise ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmek amacıyla getirilen yükümlölüklerdir (TTK m. 606/I). Yan edim yükümlölükleri nitelikleri itibarıyla anonim ortaklıklarda tali yükümlölüklerle benzerlik göstermektedir⁵³. Nitekim tali yükümlölüklerin anonim ortaklıkta tek borç ilkesine istisna teşkil ettiğini ifade etmiştik.

TTK m. 577 gereğince, ek ödeme ve yan edim yükümlölükleri ortaklık sözleşmesinde öngörülmek suretiyle bağlayıcılık kazanır (TTK m. 577/I-c,d). “Bağlayıcılık” mevcut ve müstakbel tüm ortaklar için bağlayıcı olmayı ifade eder⁵⁴. Bu itibarla ek ödeme ve yan edim yükümlölükleri ortaksal birer borç niteliği taşır.

Ortaklık sözleşmesinde öngörülmek suretiyle ortaksal borç niteliği kazanacak diğer hususlar, “esas sermaye payları ile ilgili olarak önerilmeye muhatap olma, önalım, geri alım ve alım hakları” tanınmasıdır (TTK m. 577/I-b). Opsiyon hakları

⁵¹ Rauf Karasu, **Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015; Okutan Nilsson, s. 117 vd.; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 74; Hamamcioğlu, s. 98; Köse, s. 887.

⁵² Bilgili ve Demirkapı, s. 740.

⁵³ Bu hususta bkz. Üçüncü Bölüm, II, B.

⁵⁴ Abuzer Kendigelen, **Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler**, 3. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, (Değişiklikler), 2016, s. 484.

üst kavramına dahil bu haklar, pay sahiplerine payını opsiyon hakkı sahibine satma ya da satış sözleşmesinin kurulması için irade açıklamasında bulunma ve bu itibarla aslında payını üçüncü bir kişiye satmama borcu yükler⁵⁵.

Yine TTK m. 577 uyarınca, limited ortaklıkta kural olarak müdürlerin tabi olduğu rekabet yasağına (TTK m. 626) ortaklık sözleşmesinde öngörülme suretiyle ortaklık borç niteliği kazandırılabilir (TTK m. 577/I-g).

Diğer yandan kanun koyucu limited ortaklık ortağına sermaye borcunu yerine getirmekten başka kanuni yükümlülükler de öngörmektedir. Zira ortaklar, sadakat ve sır saklama yükümlülüğüne tabidir (TTK m. 613).

Görülmektedir ki, limited ortaklıkta ortağın kanuni yükümlülükleri anonim ortaklığa nazaran daha fazladır. Öte yandan eTK'da karşılığı bulunmayan TTK m. 577 limited ortaklık için yeni bir düzene hayat vermektedir. Zira TTK m. 577, ortaklık sözleşmesiyle sermayeye dayalı yapıya yabancı bazı borçların ortaklık bünyesine dahil edilmesine olanak tanımaktadır. Nitekim bu olanak limited ortaklığın kişiselleşmiş sermaye ortaklığı yapısını ortaya koymaktadır⁵⁶. Zira bu borçlar nitelikleri itibariyle ortakların kişisel özelliklerinin ön plana çıkmasına diğer yandan da ortakların hukuksal ve ekonomik olarak birbirlerine bağlanmasına hizmet etmektedir⁵⁷. Böylelikle ortaklar ortaklığın devamlılığı ve başarısında aktif bir konuma taşınmaktadır.

Sonuç olarak, limited ortaklığın kendine has karakteri kanuni ve sözleşmesel borçların sınırlarının genişlemesine yatkındır. Bu nedenle ortağın kural olarak tek borcunun taahhüt ettiği sermayeyi koyma borcu olmasını ifade eden tek borç ilkesi, limited ortaklıkta geçerli değildir⁵⁸.

⁵⁵ Rifat Cankat, **Limited Ortaklıklarda Opsiyon Hakları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017, s. 55.

⁵⁶ Tekinalp, Sermaye, s. 578.

⁵⁷ Cankat, s. 55.

⁵⁸ Hasan Karakılıç, "Limited Ortaklıkta Ek Ödeme Yükümlülüğü", **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2014, s. 109, dn. 6; Aslı E. Gürbüz Usluel; "Limited Şirkette Ortağın Ek Ödeme Yükümlülüğü", **Prof. Dr. Sabih Arkan'a Armağan**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 467; Tekinalp, Sermaye, s. 578.

İKİNCİ BÖLÜM

EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

I. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Kavram

6762 sayılı eTK’da limited ortaklık ortakları için sermaye koyma borcunu yerine getirmek dışında başka bir yükümlülük öngörülmemiştir. Bunun nedeni, ortaklara başka bir yükümlülüğün getirilmesinin limited ortaklığın gelişmesine engel olacağı inancıydı. Ancak öğretide ortaklık sözleşmesinde öngörülerek ek ödeme yükümlülüğüne geçerlilik kazandırılabilmesine hukuken bir engelin bulunmadığı ifade edilmektedir. eTK m. 513/II uyarınca, ortaklarının sorumluluğunun genişletilmesine ilişkin kararların oybirliği ile alınabilmesi dolayısıyla bu yetersayıyla alınan kararla ortaklara ek ödeme yükümlülüğünün getirilebilmesi olanaklı gözükmekteydi. Ancak bu dönemde ek ödeme yükümlülüğü sadece bilanço açıklarını kapatma aracı olarak kabul edilmekteydi⁵⁹.

6102 sayılı TTK, limited ortaklıklar hukuku açısından eTK’da öngörülmeyen bazı yenilikler getirmiştir. Bu yeniliklerden birisi de ek ödeme yükümlülüğüdür. Buna göre, ortaklık sözleşmesinde ortaklara sermaye koyma borcu dışında ek ödeme yükümlülüğü öngörülelebilmektedir (TTK m. 573/II, 577/I-c, 603/I).

Ek ödeme yükümlülüğü, ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi ve TTK m. 603/I’de yer alan alternatif hallerin gerçekleşmesi halinde ortaklara nakdi ödemelerde bulunma borcu yükler. Söz konusu alternatif haller; ortaklık esas sermayesi ile kanuni yedek akçeler toplamının ortaklığın zararını karşılayamaması, ortaklığın bu ek araçlar olmaksızın işlerine gereği gibi devamının mümkün olmaması ve ortaklık sözleşmesinde tanımlanmış özkaynak ihtiyacı doğuran bir halin

⁵⁹ Reha Poroy ve diğerleri, **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, 11. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, (Kooperatif), s. 942; Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Temel Esaslar**, 7. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2008, (Temel), s. 1065; Mustafa Erdem Can, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XV, Sayı: 4, 2011, (Limited), s. 14; Tekil, s. 55; Yıldız, s. 188.

gerçekleşmesidir (TTK m. 603/I). Bu düzenlemeyle sadece bilanço açıklarını kapatma aracı olarak kabul edilen ek ödemelerin amacındaki bu sınırlama kaldırılmıştır.

Ek ödeme yükümlülüğünün talep edilme halleri olarak ifade ettiğimiz talep edilme şartları kurumun amacını da ortaya koymaktadır. Dolayısıyla ek ödeme yükümlülüğü ortaklığın finansal durumunun iyileştirilmesi ve özkaynak ihtiyacının karşılanması amacına hizmet eden bir kurumdur⁶⁰.

Ek ödeme yükümlülüğü ortağın şahsına değil, esas sermaye payına bağlıdır. Bu bağlamda ek ödeme yükümlülüğü münferit bir esas sermaye payı için öngörülebileceği gibi bazı grup paylar ya da bütün esas sermaye payları için de öngörülebilir⁶¹.

Ek ödeme yükümlülüğü, her ne kadar TTK ile kanunlaşsa da hem eTK dönemindeki uygulama hem de 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (KoopK.) m. 31 vd.'nda yer alan düzenlemeler⁶² gözetildiğinde mevzuatımıza yabancı bir kavram olduğu söylenemez⁶³.

B. Hukuki Nitelik

Ek ödeme yükümlülüğü, ortaksal borç niteliği taşır. Zira TTK m. 577 uyarınca, ortaklık sözleşmesinde öngörülmek suretiyle mevcut ve müstakbel tüm ortaklar için bağlayıcılık kazanır⁶⁴. Bu itibarla ek ödeme yükümlülüğünden doğan nakdi edim borcu ortaklık lehine alacak hakkı oluşturan, nisbi bir borç niteliğindedir.

Ek ödeme yükümlülüğü, ortağın iç ilişkideki sorumluluğunu genişleterek sınırlı sorumluluk ilkesine istisna teşkil etmektedir⁶⁵. Zira ek ödeme yükümlülüğü sermaye koyma borcundan bağımsız bir borç meydana getirmektedir. Dolayısıyla sermaye koyma borcu yerine getirilmiş olsa dahi ek ödeme yükümlülüğü talep

⁶⁰ Karakılıç, s. 111.

⁶¹ Tekinalp, Sermaye, s. 579; Karakılıç, s. 110; Şener, Limited, s. 408.

⁶² Bu hususta bkz. İkinci Bölüm, II, B, 2.

⁶³ Şener, Limited, s. 405.

⁶⁴ Kendigelen, Değişiklikler, s. 484.

⁶⁵ Can, Limited, s. 15; Yasan, s. 524.

edilebilir. Yine sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi de ek ödemelerin talep edilmesine engel teşkil etmez.

Öte yandan, ek ödeme yükümlülüğü aslında sermaye ortaklıklarına yabancı bir kurumdur. Ek ödeme yükümlülüğüne genellikle şahıs ortaklıklarında başvurulmakta, bu kurum ortaklık içinde ortakların kişisel özelliklerini ön plana çıkarmaktadır⁶⁶. Zira sermaye koyma borcunu yerine getirmiş olsa dahi ortağın ortaklığa karşı ek ödeme yükümlülüğü ile nakdi edimlerde bulunması ortaklıkta şahıs ortaklıklarında aranan güven ortamının varlığını gerektirmektedir⁶⁷.

Nitekim kanun koyucu istisnai karakterini gözeterek ek ödeme yükümlülüğünün serbestçe başvurulabilecek bir kurum olarak düzenlememiş; geçerliliği, talep edilebilirliği ve tutarını birtakım şartlara bağlamıştır. Ek ödemelerin geçerliliğindeki temel şart ortaklık sözleşmesinde açıkça öngörülmektir. Ortaklık sözleşmesinde öngörülen ek ödemelerin talep edilebilmesi için ise TTK m. 603/I'de yer alan alternatif hallerin gerçekleşmesi gerekmektedir. Söz konusu alternatif haller; ortaklık esas sermayesi ile kanuni yedek akçeler toplamının ortaklığın zararını karşılayamaması, ortaklığın bu ek araçlar olmaksızın işlerine gereği gibi devamının mümkün olmaması, ortaklık sözleşmesinde tanımlanan ve özkaynak ihtiyacı doğuran diğer bir halin gerçekleşmesidir (TTK m. 603/I). Kanun koyucu ek ödemelerin tutarını da esas sermaye payının nominal değerinin iki katı ile sınırlamıştır (TTK m. 603/III). Bunun yanında ek ödeme yükümlülüğünün sonradan öngörülmesi ya da mevcut yükümlülüğün artırılmasına ilişkin genel kurul kararları ilgili tüm ortakların onayıyla alınabilir (TTK m. 607). Söz konusu şartlar gözetildiğinde kanun koyucunun ortaklığa yine de geniş bir hareket alanı tanıdığı görülmektedir. Bu hareket alanından istifade etmek suretiyle ek ödemenin tutarı ne kadar fazla ve talep edilme nedeni ne kadar yumuşak belirlenirse limited ortaklıkta kişisel özellikler o kadar önem kazanır⁶⁸. Ancak bu durumda ortağın yükümlülüğü ağırlaşacak ve sermayeyle sorumluluk ilkesinden de uzaklaşılacaktır⁶⁹.

⁶⁶ Ali Haydar Yıldırım, **Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi**, Dora Yayıncılık, Bursa, 2013, (Haklı Sebeple), ss. 185-186; Yasan, s. 524.

⁶⁷ Yasan, s. 524.

⁶⁸ Yıldırım, Haklı Sebeple, s. 185; Yasan, s. 524.

⁶⁹ Can, Limited, s. 15.

Ek ödeme yükümlülüğü, ortağın kişiliğine değil esas sermaye payına bağlıdır. Payın hukuki bir işlemle devri ya da geçişiyle yükümlülük kural olarak payı devralana geçer. Bu nedenle ek ödeme yükümlülüğü eşyaya bağlı borca benzer⁷⁰.

Eşya, üzerinde hakimiyet kurmaya elverişli, ekonomik bir değer taşıyan, insan dışındaki maddi varlıklardır⁷¹. Limited ortaklıkta pay ise ortak sıfatından kaynaklanan hak ve yükümlülüklerin tamamını ifade eder⁷². TTK m. 593/II gereğince, “esas sermaye pay senetleri ispat aracı şeklinde veya nama yazılı olarak düzenlenir. Ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinin, ağırlaştırılmış veya bütün ortakları kapsayacak biçimde düzenlenmiş rekabet yasağının ve ortaklık sözleşmesinde öngörülmüş önerilmeye muhatap olma, önalım, geri alım ve alım haklarının, bu senetlerde açıkça belirtilmesi gereklidir”.

Esas sermaye payının ispat aracı şeklinde senede bağlanması halinde senet, esas sermaye borcunun ödendiğini gösteren bir makbuzdur⁷³. Payın nama yazılı düzenlenmesi halinde ise senedin hukuki niteliği öğretide tartışmalıdır⁷⁴. Kanaatimizce hükmün gerekçesinde vurgulandığı üzere nama yazılı senet, kıymetli evrak niteliği taşımaktadır. Kıymetli evrakın içerdiği hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez (TTK m. 645). Senet, kıymetli evrakın maddi unsurudur⁷⁵. Bu itibarla limited ortaklık pay senetleri, paylara maddi varlık kazandırmaları dolayısıyla eşya olarak nitelendirilebilir⁷⁶.

⁷⁰ Tekinalp, Sermaye, s. 579; Şener, Limited, s. 409.

⁷¹ M. Kemal Oğuzman ve diğerleri, **Eşya Hukuku**, 15. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2012, s. 8.

⁷² H. Ercüment Erdem ve Y. Can Göksoy, “Limited Şirkette Payın Rehni”, **Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan**, İzmir, 2000, s. 571; Ertan Demirkapı, **Limited Ortaklıkta Payın Devri**, Güncel Hukuk, İzmir, 2008, s. 19; Yıldız, s. 79.

⁷³ Tekinalp, Sermaye, s. 549.

⁷⁴ Limited ortaklıkta nama yazılı pay senetlerinin hukuki niteliğine ilişkin tartışmalar için bkz. Ayşegül Sezgin Huysal, “Limited Şirketlerde Nama Yazılı Pay Senedinin Hukuki Niteliği”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 22, Sayı: 1, 2016, s. 334 vd.

⁷⁵ Sevilay Uzunallı ve Ali Haydar Yıldırım, **Uygulamalı Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 2; Mehmet Bahtiyar, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 15. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2017, (Kıymetli), s. 1.

⁷⁶ Hediye Bahar Sayın, “Limited Şirketlerde Yan Edim Yükümlülüğünün Hukuki Niteliği, Hizmet Ettiği Amaç ve Konusu”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 23, Sayı: 1, 2019, s. 29; Serhan Dinç, “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Ortaklıklarda Ortakların Yan Edim Yükümlülükleri”, **İzmir Barosu Dergisi**, Yıl: 81, Sayı: 3, 2016, (Yan Edim), s. 78.

Diğer yandan TTK m. 593/II düzenlemesi ortaklığı esas sermaye payını senede bağlama yükümlülüğü altına sokmamaktadır. Nitekim uygulamada genel kural, limited ortaklıkta payların senede bağlanmamasıdır⁷⁷. Paylar senede bağlanmamışsa çıplak paylar söz konusu olur. Çıplak paylar, maddi varlığını senet üzerinde değil pay defterinde kazanmaktadır. Öğretide çıplak payın eşya niteliğine sahip olup olmadığı tartışmalıdır⁷⁸. Ancak çıplak paylar bir senet üzerinde somutlaşmadığından, bu payların eşya olarak nitelendirmesi güçtür⁷⁹.

Eşyaya bağlı borçlar, eşya üzerinde aynı hak sahibi ya da zilyet sıfatını haiz kişilerin kanun ya da hukuki işlem gereğince bir olumlu edimle yükümlü tutulduğu borçlardır. Bu borçlar, bir sözleşmenin ancak taraflarını borç altına sokacağı prensibine istisna teşkil etmektedir. Bu borçlardan doğan edim yükümlülüğüne ilişkin talep hakkı sadece o andaki aynı hak sahibine ya da zilyede değil, aynı zamanda borçlanma yönünde bir irade beyanında bulunmamasına rağmen onların cüzi haleflerine karşı da ileri sürülebilmektedir⁸⁰.

Eşyaya bağlı borçlar borçlunun şahsına bağlanamaz. Nitekim ek ödeme yükümlülüğü de ortağın şahsına değil, esas sermaye payına bağlanabilir (TTK m. 603/IV). Diğer yandan eşyaya bağlı borçların konusu sadece müspet edimler, yani yapma ve verme edimleridir. Nakdi edim de bir verme edimi olup eşyaya bağlı borçların konusunu teşkil edebilir. Dolayısıyla ek ödemelerle eşyaya bağlı borçların konusu örtüşmektedir. Eşyaya bağlı borçlar, kanundan ya da kanunda açıkça öngörülen hallerde hukuki işlemde kaynaklanabilir⁸¹. Nitekim ek ödeme yükümlülüğü ortaklık sözleşmesinden doğan ortaksal bir borçtur. Ancak eşyaya bağlı borçlarda aleniyetin sağlanması için şerhe başvurulabilirken, limited ortaklıklarda ek ödeme yükümlülüğünü konu olan bir şerh söz konusu değildir. Görüldüğü üzere, ek ödeme yükümlülüğüyle ile eşyaya bağlı borç kavramları birebir örtüşen kavramlar

⁷⁷ Şener, Limited, s. 269.

⁷⁸ Çıplak payın hukuki durumuna ilişkin tartışmalar için bkz. Fahri Özsungur, “Anonim Şirkette Çıplak Pay Haczinin Ticaret Siciline Tescili Sorunu”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 6, 2017, s. 72 vd.

⁷⁹ Sayın, s. 29.

⁸⁰ M. Kemal Oğuzman, “Eşyaya Bağlı Haklar ve Borçlar”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 31, Sayı: 1-4, 1965, s. 214; Şafak N. Erel, **Eşyaya Bağlı Borç**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1982, s. 37.

⁸¹ Erel, s. 58 vd.

değildir. Ancak benzer niteliklerin fazlalığı dolayısıyla, ek ödeme yükümlülüğünde eşyaya bağlı borca benzer bir hukuki durumdan söz edilebilir.

II. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN BENZER KURUMLARLA MUKAYESE EDİLMESİ

A. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Limited Ortaklıktaki Benzer Kurumlarla Mukayese Edilmesi

1. Sermaye Koyma Borcu

Her sermaye ortaklığı gibi limited ortaklıkta da iktisadi amaca ulaşmak için ana unsur ortaklığın esas sermayesidir. Bir öz sermaye kalemi olarak esas sermayenin karşılığını teşkil eden ortakların taahhüt ettikleri sermaye paylarını yerine getirmeleri, ortaklığa finansman sağlamaya hizmet eder⁸². Sermaye koyma borcu ile ek ödeme yükümlülüğü arasındaki temel benzerlik de ortaklığın finansmanına hizmet etmeleridir.

Bir sermaye ortaklığı olması dolayısıyla limited ortaklıkta ortakların asli yükümlülüğü sermaye koyma borcunu yerine getirmektir⁸³. Bu borcun geçerliliği için ayrıca ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi gerekmez, zira borç kaynağını kanundan almaktadır⁸⁴. Ek ödeme yükümlülüğü ise ortaklara getirilen ek bir yükümlülüktür. Bu itibarla ek ödeme yükümlülüğünün geçerliliğindeki temel şart ortaklık sözleşmesinde öngörülmektir (TTK m. 573/II, 577/I-c).

Sermaye koyma borcunun tutarı, kural olarak ortakların taahhüt ettikleri sermaye paylarının nominal değeri kadardır (TTK m. 573/II). Ek ödeme yükümlülüğünün tutarı ise ortaklık sözleşmesiyle esas sermaye payının nominal değerinin iki katını aşmayacak şekilde serbestçe belirlenebilir (TTK m. 603/III).

Ortaklar ortaklığa nakdi ya da ayni sermaye getirebilir. Sermaye olarak getirilebilecek bu değerler; nakdi, ayni, bir alacağın takası ya da sermaye

⁸² Şener, Ortaklıklar, s. 317; Kayar, s. 315; Sevi, Sermaye, s. 50.

⁸³ Kayar, s. 315; Yasan, s. 328.

⁸⁴ Yasan, s. 328.

artırımındaki gibi serbestçe kullanılabilecek özkaynakların esas sermayeye dönüştürülmesi yollarıyla ifa edilebilir (TTK m. 583/V). Ek ödeme yükümlülüğü ise sadece nakdi yolla ifa edilebilir⁸⁵.

Sermaye koyma borcunun bir alacağın takası yoluyla ifası, ortaklığın ortağın sermaye taahhüdünden doğan alacağı ile ortağın ortaklığa karşı bir alacağının takas edilmesini ifade etmektedir. Nitekim ifa edilen ek ödeme yükümlülüğü de ortağın ortaklıktan bir alacağını teşkil etmektedir. Zira ek ödeme yükümlülüğü geçici bir finansman aracıdır. Bu itibarla TTK m. 583/V'e dayanılarak ek ödemenin sermaye artırılmasında takas yoluyla esas sermayeye dönüştürülmesi olanaklıdır. Ancak bunun için TTK m. 605'te öngörülen ek ödemenin iadesine ilişkin şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. TTK m. 605 uyarınca, tutarı serbestçe kullanılabilecek yedek akçe ve fonlardan karşılanabilen ek ödemeler sermaye artırılmasında takas yoluyla esas sermayeye dönüştürülebilir⁸⁶.

Ek ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmesi, sermaye koyma borcunun yerine getirilmesindeki gibi ortaklık sermayesinde değişikliğe neden olmaz. Ancak, ek ödeme yükümlülüğü özellikle ortaklık zararını karşılamak için gerekli olmadığı sürece özkaynağa dahildir⁸⁷.

Sermaye koyma borcunun yerine getirilmesi ile ek ödeme yükümlülüğünün mukayesesinde, sermayenin korunması ilkesi çerçevesindeki bazı hükümlere de dikkat çekmek gerekmektedir. TTK m. 601 uyarınca, limited ortaklıkta ortaklar sermaye koyma borçlarından ibra edilemez. Dolayısıyla ortakların sermaye koyma borcu kısmen ya da tamamen ortadan kaldırılamaz. Yine TTK m. 601 uyarınca, ifa edilmiş esas sermaye pay bedelleri esas sermayenin azaltılması haricinde ortaklara iade edilemez. Sermayenin iadesi yasağına aykırılık halinde ortağın iade sorumluluğu ortaya çıkar⁸⁸.

Ek ödeme yükümlülüğünün ise kanunda öngörülen şartların gerçekleşmesi halinde azaltılması ya da kaldırılması da olanaklıdır. TTK m. 603/VI uyarınca, esas

⁸⁵ Gerekçe, TTK m. 603.

⁸⁶ Şener, Limited, s. 123.

⁸⁷ Şener, Limited, s. 406.

⁸⁸ Beşir Fatih Doğan, “Anonim Şirketlerde Sermaye Payını Geri Ödeme Yasağı”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 56, 2005, s. 48; Sevi, Sermaye, s. 512; Şener, Limited, s. 144; Yasan, s. 509.

sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamı zararın tamamını karşıladığı takdirde ek ödeme yükümlülüğü azaltılabilir ya da kaldırılabilir. Buna ilaveten ek ödeme yükümlülüğü, sermaye gibi iade edilmeyen bir özkaynak da değildir. TTK m. 605 uyarınca, ifa edilmiş ek ödeme yükümlülüğünün kısmen ya da tamamen iadesi için ek ödemenin tutarı serbestçe kullanılabilir yedek akçe ve fonlardan karşılanabilir olmalıdır. Ek ödeme yükümlülüğünün bir özkaynak olmasına rağmen azaltılmasının, kaldırılmasının ve iadesinin mümkün olması, “melez” karakterine işaret etmektedir⁸⁹.

Limited ortaklıkta sermayenin korunması ilkesinin bir diğer görünüm tarzı da esas sermaye ve ek ödemelere faiz işletilememesidir (TTK m. 609). Kanun koyucu bu düzenlemeyle ek ödemelerin ortaklığa finansman sağlama aracı değil de hukuki semeresi faiz olan bir araç olarak kullanılmasını engellemeyi amaçlamaktadır. Bu itibarla ek ödemelere faiz yasağı, kurumun amacından saptırılmasını önlemeye hizmet eder⁹⁰. Bu düzenlemeyle ortaklara getirdikleri sermayeden dolayı ödenecek gelirin yalnızca ortaklığın elde ettiği kardan pay verilmesi suretiyle olabileceği vurgulanmaktadır⁹¹.

TTK 609 uyarınca, limited ortaklıkta faiz yasağının istisnası hazırlık dönemi faizidir. Hüküm gereğince, limited ortaklıkta hazırlık dönemi fazinde anonim ortaklığa ilişkin TTK m. 510 hükmü kıyasen uygulanır. Hazırlık dönemi faizi, işletmenin tam bir şekilde faaliyete başlamasına kadar geçen hazırlık döneminde pay sahiplerine ödenen faizdir. Hazırlık dönemi faizinin ödenebilmesinde temel şart ortaklık sözleşmesinde bu hususta bir kuralın bulunmasıdır (TTK m. 510). Kuruluş sözleşmesinde öngörülmüş olsa dahi ek ödeme yükümlülüğünün talep edilebilmesi için ortaklığın kurulup TTK m. 603/I’de yer alan hallerin gerçekleşmesi gerektiğinden ek ödeme yükümlülüğü için hazırlık dönemi faizi söz konusu olamaz. Dolayısıyla faiz yasağı istisnası sadece sermaye koyma borcu için söz konusudur⁹².

⁸⁹ Şener, Limited, ss. 422-423.

⁹⁰ Serhan Dinç, “Limited Ortaklıklarda Ortakların Ek Ödeme Yükümlülüğü”, **Melikşah Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 1, Haziran 2015, (Ek Ödeme), ss. 391-392.

⁹¹ Şener, Limited, ss. 144-145.

⁹² Yasan, s. 560.

Sermaye ortaklıklarında kural ortaksal hakların getirilen sermayeyle orantılı olmasıdır⁹³. Nitekim limited ortaklıkta sermaye koyma borcu ile ek ödemeler arasında mali haklar bakımından bir paralellik bulunmaktadır. Ancak sermaye koyma borcu ile ek ödemeler arasında yönetsel haklar bakımından bir paralellikten söz edilemez⁹⁴.

2. Yan Edim Yükümlülüğü

6102 sayılı TTK ile limited ortaklıklar hukukuna getirilen yeniliklerden birisi de yan edim yükümlülüğüdür. Buna göre, limited ortaklıkta ortaklık sözleşmesiyle ek ödeme yükümlülüğünün yanı sıra ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet edecek yan edim yükümlülükleri de öngörülebilir (TTK m. 573/II, 577/I-d, 606).

Ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri, ortağın iç ilişkideki sorumluluğunu genişleterek sınırlı sorumluluk ilkesine istisna teşkil etmeleri ve ortaklıkta şahıs unsurunu güçlendirmeleri nedeniyle birtakım ortak özelliklere sahip kurumlardır. Ancak yan edim yükümlülüğünde ek ödeme yükümlülüğünün aksine ortağa subjektif yükümlülükler getirilebilmektedir. Bu da ortakların kişisel özelliklerinin daha çok ön plana çıkmasına neden olmakta diğer yandan da limited ortaklığı kooperatif ortaklığa yaklaştırmaktadır⁹⁵.

Yan edim yükümlülüğü, ortaklığa finansman sağlama amacı taşımamaktadır. Dolayısıyla yan edim yükümlülüğü ne malvarlığının iyileştirilmesine ne de özkaynak teminine hizmet eder. Bu husus, yan edim yükümlülüğü ile ek ödeme yükümlülüğü arasındaki en temel farkı teşkil eder⁹⁶.

Yan edim yükümlülüğünün ortaklığa finansman sağlama amacı taşıması halinde TTK m. 606/III yaptırımını gündeme gelir. TTK m. 606/III uyarınca, ortaklık sözleşmesinde “açıkça belirtilmiş bir karşılığı veya uygun bir karşılığı bulunmayan

⁹³ Mustafa Çeker, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku**, 8. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2014, s. 369; Şener, Limited, s. 498.

⁹⁴ Bu hususta bkz. İkinci Bölüm, IX.

⁹⁵ Gerekçe, TTK m. 606.

⁹⁶ Yasan, s. 614; Şener, Limited, s. 448.

ve özkaynak ihtiyacını karşılamaya hizmet eden nakdi ve ayni edim yükümlülükleri, ek ödeme yükümlülüğüne ilişkin hükümlere tabidir”. Dolayısıyla ek ödeme yükümlülüğü ortaklığa finansman sağlayarak ortaklık alacaklılarının lehine bir yükümlülük iken yan edim yükümlülüğü ortaklık alacaklılarından ziyade, ortaklık tüzel kişiliğini ilgilendirmektedir⁹⁷.

Ek ödeme yükümlülüğünün konusu nakdi bir edim yani paradır (TTK m. 603). Yan edim yükümlülüğünün nakdi edim ile ifa edilip edilemeyeceği hususunda öğretide görüş birliği yoktur. Öğretideki hakim görüş, yan edim yükümlülüğünün konusunu nakdi edimlerin oluşturamayacağı yönündedir⁹⁸. Öğretideki diğer görüş ise nakdi, ayni ve hizmet edimlerinin tamamının yan edim yükümlülüğünün konusunu oluşturabileceğini savunmaktadır⁹⁹.

Ek ödemelerin tutarı esas sermaye payının nominal değerinin iki katını aşamaz (TTK m. 603/III). Oysaki kanunda yan edimler için böyle bir azami sınır öngörülmemiştir.

Ortaklık sözleşmesinde yan edim yükümlülüğüne ilişkin temel hususlar belirlendikten sonra ayrıntılar genel kurul düzenlemesine bırakılabilir (TTK m. 606/II). Genel kurul iç yönergesiyle ayrıntıların belirlenebilmesi sadece yan edim yükümlülüğü için geçerli bir düzenlemedir. Ek ödeme yükümlülüklerine ilişkin bütün hususlar ortaklık sözleşmesinde belirlenmelidir¹⁰⁰.

Ek ödemeler kanunda öngörülen şartların gerçekleşmesi halinde ortağa iade edilir (TTK m. 605). Yan edimlerin ise iadesi söz konusu değildir. Ancak yan edimde borcunu ifa eden ortağa eşdeğer bir karşı edimin sağlanması zorunludur.

⁹⁷ Karakılıç, s. 111; Şener, Limited, s. 458.

⁹⁸ Rıza Ayhan ve diğerleri, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 559; Tamer Bozkurt, **Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Sınırlandırılması (Bağlam)**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 535; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 462; Tekinalp, Sermaye, s. 581; Kendigelen, Değişiklikler, s. 511; Dinç, Yan Edim, s. 83; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 473; Karakılıç, s. 111; Yasan, s. 615.

⁹⁹ Şener, Limited, s. 449; Sayın, s. 51.

¹⁰⁰ Yasan, s. 563.

B. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Diğer Ticaret Ortaklıklarındaki Benzer Kurumlarla Mukayese Edilmesi

1. Kollektif Ortaklıklarda Ek Ödeme Yükümlülüğü

Kanunda kollektif ortaklıkta ek ödemelere ilişkin düzenlemeler TTK m. 298'de yer almaktadır. TTK m. 298'e göre, kollektif ortaklığın varlığı, borçlarının tamamını karşılayamıyorsa tasfiye memurları kalan borçların ödenmesini sağlamak için ortaklara başvurabilir. Kollektif ortaklıkta ek ödemeler, TTK m. 328 gereğince komandit ortaklıkta komandite ortaklar için de uygulama bulur.

Kollektif ortaklıktaki ek ödemeler ile limited ortaklıktaki ek ödemeler arasında ortakların iç ilişkideki sorumluluklarını genişleten nakdi edimler olmaları dolayısıyla benzerlik kurulabilir. Ancak kollektif ortaklıktaki ek ödemelere başvurulma olanağı tasfiye süreci ve tasfiyenin tamamlanması amacıyla sınırlıdır. Limited ortaklıkta ek ödemeler ise tasfiye süreciyle sınırlı olmaksızın kanunda öngörülen şartların gerçekleştiği hallerde, ortaklığa finansman sağlamak amacıyla talep edilebilir. Bu husus, kurumlar arasındaki temel bir farkı teşkil etmektedir¹⁰¹.

Kollektif ve komandit ortaklıkta ortakların ek ödemeler dolayısıyla sorumluluğu ödemedikleri sermaye koyma borçları, çektikleri avanslar, ortaklık hesabına tahsil edilip ifa edilmeyen paralar ve bunların faizleri ile sınırlandırılmıştır. Bu itibarla ortaklar sermaye koyma borcunun tamamını ödemişlerse, ortakların oybirliği ile alacağı karar olmadan hiçbir ortak sermayesinden eksilen kısmı tamamlamaya zorlanamayacağından (TTK m. 229) tasfiye memurları, TTK m. 298 kapsamında ortaklara bu sınırları aşarak başvuramaz¹⁰². Ancak limited ortaklıkta ek ödemeler sermaye koyma borcundan bağımsız nitelikte borçlardır. Dolayısıyla sermaye koyma borcunun yerine getirip getirmemesi ek ödemelerin talep edilmesi hususunda herhangi bir etkiye sahip değildir. Bu nedenle kurumlar arasında sermaye koyma borcuna bağlılık hususunda bir ayırımdan söz edilebilir.

¹⁰¹ Yasan, s. 538.

¹⁰² Şener, Ortaklıklar, ss. 272-273.

Son olarak, kollektif ortaklıkta ek ödemeler doğrudan kanundan kaynaklandığından geçerlilikleri için ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi gerekmemektedir¹⁰³. Oysaki limited ortaklıkta ek ödemelerin geçerlilik kazanabilmesindeki temel şart ortaklık sözleşmesinde öngörülmektir (TTK m. 577/I-c).

2. Kooperatiflerde Ek Ödeme Yükümlülüğü

Kooperatifler tüzel kişiliği haiz ticaret ortaklıklarıdır (TTK m. 124/I, 125). KoopK. m. 28 gereğince, “anasözleşmede aksine hüküm olmadıkça kooperatif, alacaklılarına karşı yalnız mamelekiyle sorumludur”. Buna göre temel kural, kooperatif alacaklılarına karşı sadece kooperatif tüzel kişiliğinin sorumlu olmasıdır¹⁰⁴. Kooperatiflerin bu sorumluluğu sınırlandırılmaz. Ana sözleşmeye kooperatifin sorumluluğunu sınırlandırmaya ilişkin bir hüküm konulamaz¹⁰⁵.

Kural olarak kooperatif ortakları ortaklık borçlarından sorumlu değildir. Ortaklara istisnai şekilde sorumluluk yüklenmesi ana sözleşmede sınırlı ya da sınırsız sorumluluk hallerinden birinin öngörülmesiyle ile olanaklıdır (KoopK. m. 29, 30).

Öte yandan KoopK. m. 31 uyarınca, “anasözleşme, ortakları ek ödemelerle yükümlendirebilir. Ancak, ek ödemelerin yalnız bilanço açıklarını kapatmada kullanılması şarttır. Ek ödeme yükleme sınırsız olabileceği gibi belirli miktarlarla veya iş hacmi ile veya paylarla orantılı olarak sınırlandırılabilir. Kooperatifin iflası halinde ek ödemeleri isteme hakkı iflas idaresinindir”. Dolayısıyla ortaklık sözleşmesinde bilanço açıklarını kapatmak amacıyla ortakların nakdi ödemelerde bulunmaları öngörülebilir. Bu nakdi ödemelere ek ödeme yükümlülüğü denir¹⁰⁶.

¹⁰³ Yasan, s. 537.

¹⁰⁴ Soner Altaş, “Kooperatiflerde Ek Ödeme Yükümlülüğüne Hangi Hallerde Başvurulabilir?”, **Legal Hukuk Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 108, 2011, (Kooperatif), s. 4789.

¹⁰⁵ Diğdem Göç Gürbüz, “Kooperatiflerde Ortakların Sorumluluğu”, **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: XXVIII, Sayı: I, 2010, s. 465.

¹⁰⁶ “Kooperatif genel kurulunda kabul edilen gündem maddesi ile ortaklara yüklenen ek ödeme kooperatifler yasasında tanımlanan ek ödeme niteliğinde olmayıp inşaatın hızlandırılması amacıyla ortaklardan alınan ödentilerin bir dönem için artırılması niteliğindedir.” Y. 11. HD, 23.10.1995, E. 1995/6769, K. 1995/1904, karar için bkz. Kemal Özmen, **Açıklamalı-Uygulamalı-İçtihatlı Kooperatifler**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 329.

Limited ortaklıkta ek ödeme yükümlülüğünün ortaklıklar hukukunda en benzediği kurum, kooperatiflerdeki ek ödeme yükümlülüğüdür.

Hem kooperatiflerde hem de limited ortaklıklarda ek ödemeler kuruluş sözleşmesinde yer alarak baştan beri geçerli olabileceği gibi, sözleşme değişikliği yoluyla da geçerlilik kazanabilir (TTK m. 573/II, 577/I-d, 603/I, 607, KoopK. m. 31).

Kooperatiflerde ek ödeme yükümlülüğünün sonradan öngörülmesi ya da mevcut yükümlülüğün arttırılmasına ilişkin genel kurul kararları bütün ortakların 3/4'ünün rızası ile alınabilir (KoopK. m. 52/I). Dolayısıyla yetersayı sağlandığı takdirde, ortağın iradesi dışında mali yükümlülüğünün artırılması ihtimali söz konusudur. Ancak kanun koyucu, ortağa iradesi dışında alınan bu karara uyma zorunluluğu getirmemiş, menfaatler dengesine uygun şekilde ona ortaklıktan ayrılma hakkı tanımıştır¹⁰⁷. Buna göre, karara muhalif ortaklar kararın ilanından başlayarak üç ay içinde kooperatife çıkma bildiriminde bulundukları takdirde bu karar onlar üzerinde bağlayıcı olmaz (KoopK. m. 52/III). Limited ortaklıkta ise ek ödeme yükümlülüğünü sonradan öngören ya da mevcut yükümlülüğü arttıran kararlar ilgili ortakların oybirliği ile alınabilir (TTK m. 607). Dolayısıyla limited ortaklıkta ek ödeme yükümlülüklerinin ortakların iradeleri dışında getirilmesi ya da ağırlaştırılması ihtimal dışı bırakılmıştır.

Hem kooperatiflerde hem de limited ortaklıkta ek ödeme yükümlülüğünün konusu bir nakdi edim yerine getirmek, yani para borcunu ifa etmektir. Ayrıca iki kurum da ortaklık tüzel kişiliğine karşı, yani içe dönük kurumlardır. Dolayısıyla hizmet edilen temel amaç alacaklıların değil, ortaklık varlığının korunmasıdır¹⁰⁸. Ancak her iki kurumun da ortaklık alacaklılarına dolaylı bir koruma sağladığının altını çizmek gerekir.

KoopK. m. 31 gereğince, kooperatiflerde ek ödemeler sadece bilanço açıklarını kapatmak için öngörülebilir. Dolayısıyla bilanço açığı yoksa ana sözleşmede hüküm bulunsa dahi ortaklardan ek ödeme talep edilemez. Yine bilanço

¹⁰⁷ Mustafa Erdem Can, “Kooperatif Ortaklığından Çıkma ve Çıkan Kişinin Hakları”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XI, Sayı: 1-2, 2007, (Kooperatif), s. 84.

¹⁰⁸ Orhan Nuri Çevik, **Kooperatifler Hukuku Uygulaması ve İlgili Mevuat**, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 1994, (Kooperatif), s. 422.

açıklarının yedek akçe ve özel fonlarla kapatılması halinde de ek ödemeler talep edilemez (KoopK. m. 38/V). Limited ortaklıkta ek ödemelerin talep edilmesi için ise TTK m. 603/I'de öngörülen alternatif hallerin varlığı aranır. Söz konusu alternatif haller; ortaklık esas sermayesi ile kanuni yedek akçeler toplamının ortaklığın zararını karşılayamaması, ortaklığın bu ek araçlar olmaksızın işlerine gereği gibi devamının mümkün olmaması, ortaklık sözleşmesinde tanımlanan ve özkaynak ihtiyacı doğuran diğer bir halin gerçekleşmesidir. Bu nedenle limited ortaklıklarda ek ödeme yükümlülüğü, bilanço açıklarını kapatma sınırını aşan ve kooperatifteki ek ödemelere nazaran ortaklığın ödeme dar boğazından kurtulabilmesi için daha geniş olanaklar sunan bir kurumdur.

Diğer yandan kooperatiflerde ek ödemeler sınırlı ya da sınırsız olarak belirlenebilmektedir (KoopK. m. 31). Ek ödemelerin sınırsız olarak belirlenmesi halinde ortak, bilanço açığından dolayı ortaklığa karşı bütün malvarlığıyla sorumlu olmaktadır. Ancak uygulamada sınırsız sorumluluk haline rastlanılmamaktadır¹⁰⁹.

Diğer yandan ek ödemeler belirli bir miktarla, iş hacmiyle ya da paylarla orantılı olarak sınırlandırılabilir (KoopK. m. 31). Örneğin, kooperatifin bilanço açıklarında her bir ortağın 10.000 TL'ye kadar (belirli bir miktar ile sınırlı) ya da kooperatifle yaptıkları alışveriş oranında (iş hacmiyle orantılı) ya da taahhüt ettikleri ortaklık payının on katı oranında (ortaklık payıyla orantılı) ek ödemeler ile sorumlu olacağı belirlenebilir¹¹⁰.

Limited ortaklıkta ek ödemelere ilişkin sınırlama ise TTK m. 603/III'de ortaya konmuştur. Buna göre, ek ödemenin tutarı, bağlı olduğu esas sermaye payının nominal değerinin iki katını aşamaz (TTK m. 603/III).

Hem limited ortaklıkta hem de kooperatiflerde ek ödemelerin ifasını talebe yetkili organlar, kural olarak ortaklıkların yönetim ve temsil organlarıdır. Dolayısıyla kooperatiflerde ifayı talep yetkisi yönetim kuruluna aittir¹¹¹. Limited ortaklıkta ek ödemenin ifasını talep etme yetkisi ise müdürlerdedir (TTK m. 603/V).

¹⁰⁹ Ahmet Kurtulan, **Kooperatifler Kanunu ve Uygulaması**, Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara, 2007, s. 273.

¹¹⁰ Altaş, Kooperatif, s. 4791; Çevik, Kooperatif, ss. 422-423.

¹¹¹ Göç Gürbüz, s. 469; Altaş, Kooperatif, s. 4791.

KoopK.’da ek ödeme yükümlülüğünün iadesine ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak bu noktada “Kooperatiften Çıkan veya Çıkarılan Ortaklarla Hesaplaşma Süresi ve Yükümlülük” başlıklı KoopK. m. 17’deki bazı düzenlemelere dikkat çekmekte fayda vardır. Buna göre, kooperatiften çıkan ya da çıkarılan ortağın ortaklıktan alacakları ana sözleşmede gösterilir. Bu alacaklar, ortakların kooperatiften ayrıldıkları yılın bilançosuna göre belirlenir (KoopK. m. 17/I). Çıkan ya da çıkarılan ortağın sermaye ya da mevduatından kısmen ya da tamamen yoksun kalacağına ilişkin ana sözleşme şartları hükümsüzdür (KoopK. m. 17/III). Bu bakımdan kooperatif, ayrılan ortaklara ödemelerinden sermaye ve mevduat kapsamına girenleri iade etmekle yükümlüdür. Ayrılan ortağa yapılacak iadede, sonuç olarak oluşan kar ya da zarar dikkate alınmaktadır. Dolayısıyla bu zararın kapatılmasında kullanılmış ek ödemeler ayrılan ortağa yapılacak ödemeler kapsamında bulunmamaktadır¹¹². Limited ortaklıkta ise ifa edilmiş ek ödemelerin kısmen veya tamamen iadesi olanaklıdır. Bunun için ek ödemeye ilişkin tutar, serbestçe kullanılabilecek yedek akçeler ile fonlardan karşılanabilir olmalıdır (TTK m. 605).

III. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN AMACI

Ek ödeme yükümlülüğü temel olarak finansal durumu kötüleşen ortaklığa finansman sağlamaya hizmet eden bir kurumdur. Buna ilaveten ortaklık ihtiyaç duyduğu özkaynakların giderilmesi amacıyla da ek ödemelere başvurulabilir. Bu bakımdan ek ödeme yükümlülüğü limited ortaklık için alternatif bir finansman aracıdır¹¹³.

Ek ödemelerle ortaklık sermayesine esneklik kazandırılarak, sermaye artırımına gerek olmaksızın mali bir değer ortaklığa aktarılmış olur¹¹⁴. Nitekim müdürlerin ortaktan ek ödemelerin ifasını talep etmesi, ortaklık sözleşmesi

¹¹² Merdan Çalışkan, “Yapı Kooperatiflerinde Ayrılan Ortaklara Yapılacak Ödemeler ve Varlıklardan Pay Verilmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Kasım-Aralık, 2011, s. 82.

¹¹³ Kendigelen, *Değişiklikler*, s. 512; Tekinalp, *Sermaye*, s. 579; Karakılıç, s. 111; Şener, *Limited*, s. 406; Gürbüz Usluel, s. 470.

¹¹⁴ Karakılıç, s. 111; Şener, *Limited*, s. 407; Yıldırım, *Haklı Sebep*, s. 185.

değişikliği ile sermaye artırımından daha kolay bir prosedürdür. Bu nedenle ortaklığın öncelikle ek ödemelere başvurusu ortaklığın menfaatlerine daha uygun düşmektedir¹¹⁵. Bu bakımdan ek ödemelerin, kanunda limited ortaklıklarda kayıtlı sermaye sisteminin ve bu sistemdeki daha zahmetsiz olan sermaye artırımının öngörülmemiş olmasının denkleştirmesini teşkil ettiği söylenebilir¹¹⁶.

Öte yandan ek ödeme yükümlülüğünün ek bir finansman aracı olması, onun teminat fonksiyonuna işaret etmektedir. Zira ek ödeme yükümlülüğünün ortaklığa finansal yapısını güçlendirebilme hususunda bir alternatif sunması, alacaklılar için teminat oluşturmaktadır¹¹⁷. Gerçekten de ek ödeme yükümlülüğü ortaklığın güçlü bir mali yapıya kavuşmasına hizmet etmektedir. Nitekim alacaklılar için en işlevsel koruma da ortaklığın mali açıdan güçlü olmasıdır.

Bununla bağlantılı olarak ek ödeme yükümlülüğünün ortaklık finansmanına katkısı ortaklığın kredi itibarının artmasına da hizmet eder. Gerçekten de kredi kuruluşları kredi verme kararını, ortaklığın finansal planlama ile ortaya koyduğu finansman araçlarını değerlendirerek verir. Zira ortaklığın finansman araçları işletmenin finansal yapısını ve dolayısıyla krediyi ödeme yeteneğini ortaya koyar. Limited ortaklıkta bir ek finansman aracı olan ek ödemeler de ortaklığın krediyi ödeme yeterliliği hususunda bankalara teminat oluşturarak ortaklığın piyasadaki itibarının ve kredibilitesinin artmasına hizmet edecektir¹¹⁸.

İzah edilen nedenlerle ek ödeme yükümlülüğü ortaklık alacaklılarını doğrudan olmasa da dolaylı bir koruma sağlar¹¹⁹. Ek ödeme yükümlülüğünün teminat fonksiyonunun bir yansıması olarak, TTK m. 603/VI gereğince ek ödeme yükümlülüğünün azaltılması ve kaldırılmasında esas sermayenin azaltılmasına ilişkin hükümler kıyasen uygulanmaktadır¹²⁰.

TTK m. 603/I'deki ek ödemelerin talep edilebilmesine ilişkin alternatif haller aynı zamanda kurumun amacını da ortaya koymaktadır. Bu haller, esas sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının ortaklığın zararını karşılayamaması, ortaklığın bu

¹¹⁵ Yasan, s. 566.

¹¹⁶ Şener, Limited, s. 407.

¹¹⁷ Karakılıç, s. 115.

¹¹⁸ Şener, Limited, s. 420; Karakılıç, s. 115.

¹¹⁹ Dinç, Ek Ödeme, s. 355.

¹²⁰ Gürbüz Usluel, s. 470.

ek araçlar olmaksızın işlerine gereği gibi devamının mümkün olmaması ve ortaklık sözleşmesinde tanımlanan ve özkaynak ihtiyacı doğuran diğer bir halin gerçekleşmesidir. Ek ödeme yükümlülüğü eTK döneminde sadece bilanço açıklarını kapatmaya özgülenmişken TTK ile bu sınırlama kaldırılmış, kurumun uygulama alanı genişletilmiştir. Böylelikle limited ortaklık hukuki varlığını sürdürebilmek ve ödeme dar boğazından çıkabilmek için geniş olanaklara kavuşmuştur¹²¹.

Ek ödeme yükümlülüğü sadece amacı bakımından kişisel sorumluluğa benzetilmektedir. İki kurumda da ortaklık borçları ödeyemediğinde ortakların sorumluluğuna gidilmektedir. Ancak kişisel sorumluluk alacaklılara karşı yani dışa dönük bir kurum iken ek ödeme yükümlülüğü ortaklığa karşı yani içe dönük bir kurumdur. Bu nedenle ek ödeme yükümlülüğü ortaklık alacaklılarına karşı sorumluluk doğurmaz¹²². Diğer bir ifadeyle, ek ödemelerin yerine getirilmesini sadece ortaklık talep edebilir. Yoksa ortaklık alacaklılarının bu hususta talep yetkisi bulunmamaktadır.

IV. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KONUSU

Ek ödeme yükümlülüğü ortaklığa karşı sadece nakdi ödemede bulunularak yerine getirilebilir. Bu nedenle ortaklardan ek ödeme yükümlülüğü dolayısıyla aynı ödeme talep edilemez. Ortağın ortaklığa getirdiği sermayenin türü bu hususta önem taşımaz¹²³.

Ortaklar, limited ortaklığa nakdi veya aynı sermaye getirebilir. Ortağın aynı sermaye olarak getirebileceği malvarlığı unsurları TTK m. 581’de düzenlenmiştir. Buna göre, “üzerlerinde sınırlı aynı bir hak, haciz veya tedbir bulunmayan; nakden değerlendirilebilen ve devrolunabilen, fikri mülkiyet hakları ile sanal ortamlar ve adlar da dâhil, malvarlığı unsurları aynı sermaye olarak konulabilir”. Bu itibarla, ortaklığa TTK m. 581’de öngörülen şartları taşıyan ayınlardan birini sermaye olarak getirmiş ortağın ek ödemesi yine nakdi bir ödeme olacaktır.

¹²¹ Gerekçe, TTK m. 603.

¹²² Çeker/Karahan, s. 866; Bilgili ve Demirkapı, s. 741.

¹²³ Bilgili ve Demirkapı, s. 741.

Kanun koyucu TTK m. 603/III ile ek ödeme yükümlülüğünün tutarına ilişkin bir sınırlama getirmiştir. Buna göre, ek ödemenin tutarı esas sermaye payının nominal değerinin iki katını aşamaz. Yine ortağın ortaklığa aynı sermaye getirmiş olmasının bu hususta da bir önemi bulunmamaktadır. Ortağın ek ödemesi yine TTK m. 603/III'de öngörülen azami sınıra tabidir. Örneğin, ortaklığa sermaye olarak 100.000 TL değerinde bir taşınmaz getirmiş ortağa en fazla 200.000 TL tutarında ek ödeme yüklenebilir.

V. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN TEMEL ÖZELLİKLERİ

A. Paya Bağlı Olması

Ek ödeme yükümlülüğü, ortakların şahsına değil esas sermaye paylarına bağlıdır. Paya bağlı karakteri gereğince ek ödeme yükümlülüğünün muhatabı, yükümlülüğün bağlı olduğu esas sermaye payının malikidir¹²⁴.

Bu itibarla ek ödeme yükümlülüğünün bağlandığı esas sermaye payı TTK m. 595'e uygun şekilde devredildiğinde, ek ödeme yükümlülüğü başka bir hukuki işlem gerekmeksizin doğrudan yeni pay malikine geçmiş olur¹²⁵.

Yukarıda ifade ettiğimiz üzere limited ortaklıkta pay senetleri ispat aracı şeklinde ya da nama yazılı düzenlenmektedir (TTK m. 593/II). Kanun koyucu TTK m. 593/II'nin ikinci cümlesinde pay senetlerinin içeriğine ilişkin özel bir düzenleme getirmiştir. Buna göre, ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinin, ağırlaştırılmış ya da tüm ortakları kapsayacak şekilde düzenlenmiş rekabet yasağının ve ortaklık sözleşmesinde öngörülmüş önerilmeye muhatap olma, önalım, geri alım ve alım haklarının ilgili pay senedinde açıkça belirtilmesi gereklidir. Dolayısıyla ortaklık sözleşmesinde öngörülen ek ödemenin ilgili pay senedinde açıkça belirtilmesi gereklidir. Kanun koyucu bu düzenlemeyle işlem güvenliğini sağlamayı amaçlamaktadır¹²⁶. Zira pay senedinde yükümlülüğün açıkça anlaşılabilir olması,

¹²⁴ Karakılıç, s. 112; Şener, Limited, s. 409.

¹²⁵ Şener, Limited, s. 409.

¹²⁶ Tekinalp, Sermaye, s. 548.

payı devralan kimsenin bu hususunda önceden bilgi sahibi olmasına imkan tanımaktadır¹²⁷.

Kanun koyucu ek ödeme yükümlülüğünün de dahil olduğu bu kayıtların pay senedinde yer almaması halinde yaptırımın ne olacağını düzenlememiştir. Bu halde uygulanacak yaptırım hususunda öğretide farklı görüşler bulunmaktadır. Öğretideki bir görüşe göre kıymetli evrak niteliğini haiz olmayan pay senetleri bu kayıtları içermiyorsa senetler geçersiz olmaz. Bu halde senetlerin tek fonksiyonu olan ispat fonksiyonunun ortadan kalkması daha makul bir yaptırımdır¹²⁸. Öğretide bizim de katıldığımız hakim görüşe göre, TTK m. 593/II’de yer alan kayıtları içermeyen pay senetleri geçersizdir¹²⁹. Kanaatimizce kanun koyucunun pay senetleri için öngördüğü bu şekil şartı geçerlilik şartıdır.

Öte yandan söz konusu kayıtların pay senedine açıkça belirtilmemesi üzerine bir zarar doğmuşsa ortaklık müdürlerinin hukuki sorumluluğu söz konusu olur¹³⁰.

B. Müteselsil Sorumluluğun Geçerli Olmaması Kuralı ve İstisnası

1. Kural: Müteselsil Sorumluluğun Geçerli Olmaması

TTK m. 603/IV uyarınca, her ortak sadece kendi esas sermaye payına düşen ek ödemeyi yerine getirmekle yükümlüdür. Buna düzenlemeden ulaşılabilecek ilk sonuç, ortaklığın ortaklardan esas sermaye paylarına düşen ek ödemelerinin ötesinde bir ödeme talep edemeyeceğidir. İkinci sonuç ise her bir ortağın kendi esas sermaye payına ya da paylarına bağlı ek ödeme yükümlülüğünü bireysel olarak borçlanacağıdır. Bu itibarla ek ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmesi hususunda ortaklar arasında müteselsil bir sorumluluk söz konusu değildir¹³¹.

Öte yandan ortakların ek ödeme yükümlülüğü dolayısıyla açığı kapatma borçları da bulunmamaktadır¹³². Diğer bir ifadeyle, ek ödemesini yerine getirmeyen

¹²⁷ Yıldız, s. 190.

¹²⁸ Yasan, s. 551.

¹²⁹ Tekinalp, Sermaye, s. 548; Demirkapı ve Bilgili, s. 720.

¹³⁰ Yasan, s. 551.

¹³¹ Şener, Limited, s. 413; Yasan, s. 588.

¹³² Kendigelen, Değişiklikler, s. 512; Şener, Limited, s. 413; Çeker/Karahan, s. 866.

bir ortağın yerine başka bir ortaktan ödeme talep edilemez. Bu düzenleme, kurumun kötüye kullanılmasını önleyerek azınlığın korunmasını hedefler.

2. İstisna

Ek ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmesi hususunda ortaklar arasında müteselsil sorumluluğun bulunmaması kuralına TTK m. 599/I'de bir istisna öngörülmüştür. TTK m. 599/I uyarınca, bir esas sermaye payı birden fazla ortağa ait olduğunda, ortaklar ek ödeme yükümlülüğünden dolayı ortaklığa karşı müteselsilen sorumludur. Ancak bu halde müteselsil sorumluluğun oluşması ortak sıfatının bölünmezliğinin sonucudur. Bu nedenle TTK m. 599/I'in gerçek anlamda bir istisnayı öngördüğü söylenemez. Sonuç olarak, ek ödeme yükümlülüğünün bireysel bir borç doğurması esastır¹³³.

VI. TEMEL ŞART: ORTAKLIK SÖZLEŞMESİNDE ÖNGÖRÜLME

A. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Ortaklık Sözleşmesinde Öngörülerek Bağlayıcılık Kazanması

Ek ödeme yükümlülüğünün ortaklık ve tüm ortaklar için bağlayıcılık kazanması ortaklık sözleşmesinde öngörülmesine bağlıdır (TTK m. 577). Böylece şahıs ortaklıklarında rastlanan bir ortaksal borç, limited ortaklık yapısına dahil edilmektedir.

Ek ödeme yükümlülüğünün ortaklık sözleşmesinin ihtiyari içeriğini oluşturması dolayısıyla ortaklık sözleşmesinde öngörülmedikçe, ortağın ortaklığa karşı sorumluluğunun sınırını sermaye pay bedeli teşkil edecektir¹³⁴.

Ek ödeme yükümlülüğünün sadece ortaklık sözleşmesiyle geçerlilik kazanabileceğine ilişkin düzenleme emredici niteliktedir. Dolayısıyla, ek ödemelerin genel kurul kararıyla öngörülmesi olanaklı değildir. Ortaklara ek ödeme yükleyen

¹³³ Şener, Limited, s. 414.

¹³⁴ Yasan, s. 541.

genel kurul kararları ise batıldır¹³⁵. Yine müdür/müdürlerin kararıyla da ek ödeme yükümlülüğünün öngörülmesi olanaklı değildir.

Diğer yandan pay sahipleri sözleşmesiyle ortaklık lehine ek ödemelerin öngörülmesi halinde, emredici düzenlemenin dolanılması niteliğindeki söz konusu hükümler ortaklıklar hukuku açısından hüküm doğurmayacaktır. Bu hükümler sadece tarafları arasında ve ortaklık ilişkisi dışında hüküm doğurur. Bu durum, pay sahipleri sözleşmesinin nispi nitelik taşıyan bir borçlar hukuku sözleşmesi olmasının gereğidir¹³⁶.

1. Kuruluş Sözleşmesi İle Öngörülme

Ek ödeme yükümlülüğü, kuruluş sözleşmesinde öngörülerek ortaklığın kuruluşundan beri geçerli olabilir¹³⁷. TTK m. 575 gereğince kuruluş sözleşmesi yazılı şekilde yapılmalı ve kurucuların tamamı tarafından ticaret sicili müdürlüğünde yetkili personelin huzurunda imzalanmalıdır¹³⁸. Bu nedenle ek ödeme yükümlülüğü, kuruluş sözleşmesinde yer alıyorsa kurucuların tamamı tarafından onaylandığı kabul edilir¹³⁹. Kuruluş sözleşmesinde kurucu ortakların özgür iradesiyle alınan bu karar, bu safhadan sonra payı devralacak ortaklar için uymakla yükümlü oldukları, zorlayıcı bir karar niteliği taşımaktadır¹⁴⁰.

2. Sonradan Öngörülme Ya Da Mevcut Yükümlülüğün Artırılması

Ek ödeme yükümlülüğü, kuruluş sözleşmesinde bir kuralla baştan beri geçerli olabileceği gibi sözleşme değişikliği suretiyle sonradan öngörülmesi ya da mevcut yükümlülüğün artırılması da olanaklıdır. Kanun koyucu, bu hususta yan edim

¹³⁵ Şener, Limited, s. 407.

¹³⁶ Okutan Nilsson, s. 4.

¹³⁷ Gürbüz Usluel, s. 468; Dinç, Ek Ödeme, s. 353.

¹³⁸ 7099 sayılı Kanun m. 24 ile yapılan değişiklik sonucunda TTK m. 575/I'de yer alan "kurucuların imzalarının noterce onaylanması veya şirket sözleşmesinin ticaret sicili müdürü yahut yardımcısı" ibaresi "kurucular tarafından ticaret sicili müdürlüğünde yetkilendirilmiş personelin" şeklinde değiştirilmiştir.

¹³⁹ Soner Altaş, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler (Açıklamalı-İçtihatlı-Örneklî)**, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2017, (Limited), s. 174.

¹⁴⁰ Dinç, Ek Ödeme, s. 354.

yükümlülüğü ile ortak bir düzenleme getirmiştir. TTK m. 607’de yer alan düzenleme gereğince, ortaklık_sözleşmesini değiştirip ek ödeme ya da yan edim yükümlülükleri öngören ya da mevcut yükümlülükleri artıran genel kurul kararları, ancak ilgili tüm ortakların onayıyla alınabilir. Görülmektedir ki, kanun koyucu ek ödeme yükümlülüğünün sonradan öngörülmesi ya da mevcut yükümlülüğünün artırılmasında, sermayenin artırılmasındaki gibi sıkı formaliteler ve katı kurallar getirmemiştir¹⁴¹.

Ek ödeme yükümlülüğünün sonradan öngörülmesi ya da mevcut yükümlülüğünün artırılması için ortaklık sözleşmesinin değiştirilmesi gerekmektedir. Bunun için genel sözleşme değişikliğine ilişkin TTK m. 589 uygulama bulur. Buna göre, ortaklık sözleşmesinde aksi kararlaştırılmadıkça ortaklık sözleşmesi esas sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların kararıyla değiştirilebilir. Ancak ek ödeme yükümlülüğünün sonradan öngörülmesi ya da mevcut yükümlülüğünün artırılmasına yönelik sözleşme değişikliğinde TTK m. 589’da öngörülen yetersayılar TTK m. 607 ile birlikte değerlendirilmelidir. Buna göre, ek ödeme yükümlülüğünün sonradan öngörülmesi ya da mevcut yükümlülüğünün artırılmasına ilişkin genel kurul kararı TTK m. 589’daki yetersayılara ilaveten ilgili tüm ortakların onayı ile alınabilir¹⁴².

Kanun koyucunun “ilgili tüm ortakların” ifadesiyle neyi kastettiği öğretide tartışmalı olan bir husustur. Bu tartışma, ek ödemenin muhatabının belirlenmesinde eşit işlem ilkesinin uygulanıp uygulanmayacağına yönelik görüş ayrılığından kaynaklanmaktadır. Öğretide genel kabul gören görüş, ek ödemelerin bütün esas sermaye payları gibi bazı münferit paylar için de öngörülebileceği yönündedir¹⁴³. Buna ilaveten ek ödemeler her bir ortak için farklı tutarlarda da belirlenebilir¹⁴⁴. Yine, ek ödemelerin bazı grup paylara bağlanması da olanaklıdır¹⁴⁵. Ek ödeme yükümlülüğünün sonradan öngörülmesi ya da mevcut yükümlülüğünün artırılması

¹⁴¹ Dinç, Ek Ödeme, s. 354.

¹⁴² Direnç Akbay, **Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 235; Şener, Limited, s. 408; Yasan, s. 594; Dinç, Ek Ödeme, s. 356.

¹⁴³ Tekinalp, Sermaye, s. 579; Şener, Limited, s. 408; Dinç, Ek Ödeme, s. 349; Gürbüz Usluel, s. 469; Karakılıç, s. 108; Eriş, s. 3004; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 471.

¹⁴⁴ Şener, Limited, s. 408.

¹⁴⁵ Tekinalp, Sermaye, s. 579; Çeker, s. 421; Karakılıç, s. 110.

halinde ise sadece ilgili ortakların onayı yeterlidir¹⁴⁶. Bu görüşe göre, TTK m. 607’de ek ödemenin ancak ilgili ortağın onayı varsa geçerli olacağının ifade edilmesi, ek ödemelerin hangi paylara yükleneceğinin belirlenmesinde eşit işlem ilkesinin geçerli olmadığını göstermektedir¹⁴⁷.

Öğretide diğer görüşe göre, TTK m. 607’nin gerekçesinde eşit işlem ilkesinden sapılabileceğinin ifade edilmemesi ile TTK m. 603/IV gereğince ortakların sadece kendi esas sermaye payına düşen ek ödemeyi yerine getirmekle yükümlü olması eşit işlem ilkesinin geçerliliğinin göstergesidir¹⁴⁸. Bu görüşe göre, ek ödeme yükümlülüğünün yan edim yükümlülüğünün aksine kişiye bağlı bir borç doğurmaması ve söz konusu borç ile ilgili tek kriterin esas sermaye payı olması, ek ödeme yükümlülüğünün muhatabı belirlenirken bir ayırımın yapılmasına engel teşkil etmektedir¹⁴⁹. Eşit işlem ilkesi gereğince, ortaklık sözleşmesinde öngörülen ek ödeme yükümlülüğü tüm ortaklar açısından geçerlilik kazanır. Bu nedenle ek ödemelerin sonradan öngörülmesi ya da mevcut yükümlülüğün artırılmasında TTK m. 589’daki yetersayıya ilaveten tüm ortakların onayı aranmalıdır¹⁵⁰.

Kanaatimizce, ek ödemelerin muhatabının belirlenmesinde eşit işlem ilkesi geçerli değildir. Zira ek ödemelerin geçerliliği TTK m. 607’de “ilgili” ortakların onayına bağlanmıştır. Kanun koyucu bu ifadeyle ortaklar arasında ilgili-ilgili olmayan şeklinde bir ayırımın varlığına dikkat çekmektedir. Bu nedenle ek ödeme yükümlülüğü tek bir pay için öngörülebileceği gibi bütün esas sermaye payları için de öngörülebilir. Bunun yanında ek ödemelerin payların bir kısmına yüklenmesi de olanaklıdır. Bu paylar ayrı bir grup oluşturur. Limited ortaklıkta esas sermaye paylarının gruplara ayrılması için ortaklık sözleşmesinde bu yönde bir düzenleme bulunmalıdır (TTK m. 576/I-c). Bu halde ek ödeme yüklenmemiş paylar, ek ödeme yüklenmiş paylara nazaran imtiyazlı sayılamaz. Zira imtiyaz üstün ortaklık hak tanınarak yaratılabilir.

¹⁴⁶ Eriş, s. 3004; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 471; Kendigelen, Değişiklikler, s. 515; Şener, Limited, s. 408.

¹⁴⁷ Şener, Limited, s. 409.

¹⁴⁸ Bilgili ve Demirkapı, s. 743.

¹⁴⁹ Yasan, s. 575.

¹⁵⁰ Soner Altaş, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirket Ortaklarının Ek Ödeme Yükümlülüğü”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Yıl: 7, Sayı: 71, Temmuz 2012, (Ek Ödeme), s. 51; Yasan, ss. 594-595; Bilgili ve Demirkapı, s. 746; Yıldız, s. 114.

TTK m. 607’de ortakların genel kurul kararına verecekleri onayın şekline ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bu nedenle onay TBK m. 12 gereğince hiçbir şekle tabi değildir. Ancak onayın ispatı açısından yazılı şekilde yapılması isabetli olacaktır. Ortaklar onayı genel kurulun karar alması çerçevesinde ya da farklı bir yolla verebilir. Ayrıca ortaklar açık ya da örtülü bir şekilde de onay verebilir. Dolayısıyla onayın genel kurul tutanağından, temsilcinin temsil yetkisinden, oy sözleşmesinden, müdürlere yazılmış bir mektup ya da ortaklığa gönderilmiş bir e-mailden anlaşılabilir olması yeterlidir¹⁵¹. Sonuç olarak, ortağın onayı için doğrudan ya da dolaylı bir irade açıklamasının varlığı aranır. Yoksa ortağın genel kurul toplantısında çekimser kalması yeterli olmaz.

TTK m. 607, onayın verilme zamanı açısından da bir düzenleme içermemektedir. Onayın genel kurulun toplantısından önce, toplantı esnasında ya da toplantıdan sonra verilmesi olanaklıdır. Her halde onay sözleşme değişikliğinin ticaret siciline tescilinden önce verilmiş olmalıdır¹⁵².

Kanun koyucunun ortakların yükümlülüklerinin artırılması hususunda onaylarını araması, ortaklara onaydan kaçınma olanağı tanımaktadır. Gerçekten de ilgili ortaklar ek ödemeleri üstlenmek istemezse genel kurul kararına onay vermekten kaçınabilir. Bu takdirde verilmeyen onayın genel kurul kararının geçerliliğine yönelik bir etkisi bulunmamaktadır. Zira TTK m. 607’de ilgili ortakların tamamının onay vermesi, yükümlülüklerin getirilmesi ya da ağırlaştırılması hususunda bir geçerlilik şartı olarak düzenlenmemiştir. Bu nedenle ilgili ortağın onay vermemesinin tek etkisi o pay için hukuki durumun eskisi gibi devam etmesidir¹⁵³. İlgili tüm ortakların hiçbirinin onay vermemesi ihtimalinde ise hiçbir ortağa ek ödeme yükümlülüğü yüklenememiş olacaktır.

Bu itibarla TTK m. 607 düzenlemesi, ortağın iradesi olmaksızın çoğunluk kararıyla iç ilişkideki sorumluluğunun genişletilmesini ihtimal dışında bırakmaktadır. Kanun koyucu bu düzenlemeyle azınlığın korunmasını amaçlamaktadır¹⁵⁴.

¹⁵¹ Şener, Limited, s. 446.

¹⁵² Şener, Limited, s. 446.

¹⁵³ Şener, Limited, s. 447.

¹⁵⁴ Yasan, s. 542; Şener, Limited, s. 447.

Diğer yandan, ek ödeme yükümlülüğünün artırılması kavramı sadece rakamsal bir artırmayı içermez. Ek ödemeler, sermaye paylarının belirli bir oranı olarak belirlendiği halde bu oranın artırılması da yükümlülüğün artırılması kapsamındadır. Ayrıca, yükümlülüğünün ağırlaştırılması da bu kapsamda kabul edilmelidir. Örneğin, ek ödeme rakamsal ya da oransal olarak artırılmamasına rağmen taksit sayısının azaltılması, ödeme süresinin kısaltılması gibi yükümlü ortaklar aleyhine yapılacak değişiklikler de ek ödeme yükümlülüğünün artırılması kapsamında olup TTK m. 607’de öngörülen kurala tabidir¹⁵⁵.

B. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Ortaklık Sözleşmesinde Düzenlenme Şekli

1. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Ortaklığa Yöneltilmesi

Ortaklık sözleşmesindeki kuralda ek ödeme yükümlülüğü her zaman ortaklık tüzel kişiliğine yönelik düzenlenmelidir¹⁵⁶. Zira, ek ödeme yükümlülüğünden kaynaklanan istisnai sorumluluk ortaklığın iç ilişkisine yöneliktir. Bu itibarla üçüncü kişiler lehine ek ödemelerin öngörüldüğü ortaklık sözleşmesi hükmü geçersizdir¹⁵⁷. Dolayısıyla bu halde ek ödeme yükümlülüğünden söz edilemez.

Üçüncü kişiler lehine ek ödemelerin pay sahipleri sözleşmesiyle düzenlenmesi ihtimalinde ise söz konusu hükümler sadece sözleşme taraflarını bağlayacak, ortaklığa karşı ileri sürülemeyecektir¹⁵⁸.

2. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Talep Edilme Nedeninin Belirtilmesi

Ortaklık sözleşmesinde ek ödeme yükümlülüğünün hangi halde talep edileceğini belirtilmelidir. Ek ödeme yükümlülüğünün talep edilme halleri TTK m. 603/I’de üç bent halinde düzenlenmiştir. Bu haller, esas sermaye ile kanuni yedek

¹⁵⁵ Yasan, ss. 595-596.

¹⁵⁶ Ertan Demirkapı, **Limited Ortaklıkta Payın Devri**, Güncel Hukuk, İzmir, 2008, s. 452.

¹⁵⁷ Yasan, s. 525.

¹⁵⁸ Yasan, s. 525.

akçeler toplamının ortaklığın zararını karşılayamaması, ortaklığın bu ek araçlar olmaksızın işlerine gereği gibi devamının mümkün olmaması ve ortaklık sözleşmesinde tanımlanan ve özkaynak ihtiyacı doğuran diğer bir halin gerçekleşmesidir. Kanunun öngördüğü bu haller alternatif hallerdir. Dolayısıyla ortaklık sözleşmesinde bu hallerin tamamı öngörülebileceği gibi bir ya da birkaç halin öngörülmesi de olanaklıdır. Burada amaç şeffaflık ve hukuki güvenliği sağlamaktır.

Eğer ki sözleşmede ek ödeme yükümlülüğü öngörülmüş ancak hangi halde talep edilebileceği belirtilmemişse yükümlülüğün temel amaç olan bilanço açıklarını kapatmak için öngörüldüğü kabul edilir. Bu durumda, kanunda öngörülen diğer haller gerçekleşse dahi ek ödemeler talep edilemez¹⁵⁹.

3. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Paya Bağlanması

Ek ödeme yükümlülüğünün paya bağlı niteliği gereğince, ortaklık sözleşmesindeki düzenlemede sadece ortağın esas sermaye payı esas alınabilir. Yoksa ek ödemeler ortağın yönetici olmaması, yabancı taabiyette bulunması, kıdemi gibi esaslara bağlanamaz¹⁶⁰.

Yükümlülüğün muhatabı paya malik olma vasıtasıyla belirlenir. Bu nedenle ortaklık sözleşmesinde ek ödemenin hangi paya özgülendiğinin belirtilmesi yeterlidir, yoksa pay malikinin ismen belirtilmesi gerekmez¹⁶¹.

Ortaklık sözleşmesinde ek ödemenin hangi paya özgülendiği anlaşılır değilse geçerli bir ek ödemeden söz edilemez¹⁶². Örneğin, ortaklık sözleşmesinde ek ödeme yükümlülüğü bütün ortaklara yönelik, toplam bir tutar olarak öngörülürse, ek ödeme yükümlülüğü geçerlilik kazanamaz¹⁶³.

Öğretide bir görüş, ortaklık sözleşmesinde ek ödeme yükümlülüğünün kişiye bağlı bir borç olarak belirlenebilmesinin olanaklı olduğunu savunmaktadır¹⁶⁴.

¹⁵⁹ Bilgili ve Demirkapı, s. 742.

¹⁶⁰ Tekinalp, Sermaye, s. 579.

¹⁶¹ Şener, Limited, s. 409.

¹⁶² Karakılıç, s. 115; Şener, Limited, s. 410.

¹⁶³ Karakılıç, s. 115.

¹⁶⁴ Dinç, Ek Ödeme, s. 358.

Öğretideki diğer görüşe göre, ortaklık sözleşmesinde bu yönde bir hükme yer verilmişse ortaklık sözleşmesi hükmü emredici hükümlere aykırılık nedeniyle mutlak butlanla hükümsüzdür¹⁶⁵.

Kanaatimizce ek ödeme yükümlülüğünün paya bağlı niteliği ortaklık sözleşmesiyle bertaraf edilemez. Aksi takdirde, ortaklık sözleşmesi hükmü emredici hükümlere aykırılık nedeniyle geçersizdir. Diğer yandan, pay sahipleri sözleşmesiyle ortağın şahsına bağlı ek ödemelerin belirlenmesi olanaklıdır. Bu halde söz konusu hükümler ortaklıklar hukuku açısından geçersiz olup sadece sözleşme tarafları arasında hüküm doğuracaktır.

4. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Tutarının Belirtilmesi

a. Ek Ödemenin Belirli Bir Tutar Olarak Öngörülmesi

Ek ödeme yükümlülüğünün tutarı ortaklık sözleşmesinde yer alması gereken zorunlu hususlardandır. Zira ek ödeme yükümlülüğü nakdi bir edim içermektedir¹⁶⁶. Buna ilaveten yan edim yükümlülüğünün aksine genel kurula ek ödeme yükümlülüğüne ilişkin esasları belirleme yetkisinin tanınmaması da ek ödeme tutarının ortaklık sözleşmesinde öngörülmesini zorunlu kılmaktadır¹⁶⁷.

TTK m. 603/III'te ek ödeme yükümlülüğünün ortaklık sözleşmesinde ancak esas sermaye payını esas alan belirli bir tutar olarak öngörülebileceği ifade edilmektedir. Ancak düzenleme tutarın nasıl belirleneceği hususunu tam olarak ortaya koymamaktadır. Öğretide ek ödeme tutarının sabit bir rakam (1000 TL) olarak belirlenebileceği gibi esas sermaye payları ile orantılı olarak (esas sermayenin % 20'si) da belirlenebileceği kabul edilmektedir¹⁶⁸. Her halde tek sınırlama ek ödemenin tutarının esas sermaye paylarının nominal değerinin iki katını aşamayacak olmasıdır (TTK m. 603/III).

¹⁶⁵ Yasan, s. 565.

¹⁶⁶ Karakılıç, s. 117; Yıldız, s. 189.

¹⁶⁷ Yasan, s. 569.

¹⁶⁸ Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 461; Karakılıç, s. 117; Şener, Limited, s. 411; Yasan, s. 571.

Ek ödeme tutarının ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi zorunluluğu ortağı koruyucu bir fonksiyon gösterir. Bu nedenle ek ödemenin tutarını açıkça ifade etmeyen dolambaçlı ifadeler caiz değildir¹⁶⁹.

b. Ek Ödeme Tutarının Sınırı

Ek ödeme yükümlülüğü ortaklığa sınırsız bir özkaynak sağlamaz¹⁷⁰. Nitekim kanun koyucu TTK m. 603/III'de ek ödemenin tutarına ilişkin bir sınırlama getirmektedir. TTK m. 603/III uyarınca, ek ödemenin tutarı bağlı olduğu esas sermaye payının nominal değerinin iki katını aşamaz. Örneğin, nominal değeri 1.000 TL olan bir esas sermaye payına bağlanacak ek ödemenin tutarı 2.000 TL'yi aşamaz.

Görüldüğü üzere TTK m. 603/III, ek ödemenin tutarına bir azami sınır çizmektedir. Ortaklık sözleşmesiyle ek ödemenin tutarı bu sınırı ihlal etmemek şartıyla serbestçe belirlenebilir. Dolayısıyla ortaklık sözleşmesinde ek ödemenin esas sermaye payının nominal değerinin iki katından daha düşük bir tutarda belirlenmesi olanaklı iken ilgili ortakların onayıyla dahi bu sınırdan daha yüksek bir tutar belirlenemez¹⁷¹.

Azami sınır gereğince, ek ödemelerin yabancı para üzerinden belirlenebilmesi olanaklı değildir. Zira muhtemel kur dalgalanmaları, ek ödeme yükümlülüğüne azami sınır getiren bu kuralın ihlaline neden olabilir¹⁷². Bu nedenle ek ödemeler sadece ülke parası üzerinden belirlenebilir (TBK m. 99/I).

Ek ödeme yükümlülüğünün tutarına ilişkin bu azami sınır primli (agio) paylar için de geçerlidir. Diğer bir ifadeyle, primli paylar için ek ödeme yükümlülüğü öngörülmesi halinde, prim dikkate alınmaksızın payın gerçek değeri esas alınmak suretiyle ek ödemenin tutarı belirlenmelidir. Aksi halde yani payın primli değeri esas alınarak ek ödemenin tutarının belirlenmesi halinde, ilgili ortağın yükümlülüğünün ağırlaşmasının yanında azami sınır kuralının ihlali söz konusu olabilir¹⁷³. Olası

¹⁶⁹ Şener, Limited, s. 411.

¹⁷⁰ Şener, Limited, s. 431; Pulaşlı, Şerh, s. 2278.

¹⁷¹ Karakılıç, s. 117; Yasan, s. 569; Şener, Limited, s. 412.

¹⁷² Karakılıç, ss. 117-118; Şener, Limited, s. 413; Dinç, Ek Ödeme, s. 364.

¹⁷³ Karakılıç, s. 117; Şener, Limited, s. 412.

primin dikkate alınmamasıyla ortaklar tahmin edilemeyen bir rizikodan kaçınmış olmaktadır¹⁷⁴.

Kanun koyucunun ek ödemelerin tutarına ilişkin azami bir sınır getirmesinin temelinde yatan sebep, eTK döneminde açığı kapatma yükümlülüğü (eTK m. 532/III) ile azınlıkta kalan ortakların kurumun kötüye kullanımlara karşı yeterince korunmamasıdır¹⁷⁵. Bu sınır, ortakların kuruluştaki ya da sözleşme değişikliği ile ne türden bir sorumluluk altına girdikleri hususunda belirliliği sağlayarak ortaklar açısından koruyucu bir fonksiyon göstermektedir¹⁷⁶. Öte yandan bu sınır, esas sermaye payının örneğin miras yoluyla intikali halinde payı iktisap edenin menfaatlerini korumaya da hizmet etmektedir¹⁷⁷.

TTK m. 583/III uyarınca, limited ortaklıkta ortaklar birden fazla esas sermaye payına sahip olabilir. Bu halde her bir pay için ek ödemenin tutarı, nominal değerinin iki katını geçmeyecek şekilde belirlenmelidir¹⁷⁸.

TTK m. 603/III'deki azami sınır emredici bir düzenlemedir. Bu nedenle ortaklık sözleşmesinde söz konusu azami sınırın aşılması halinde TTK m. 1530/I uyarınca sınırı aşan tutar kısmi butlan yaptırımına tabi olur. Kısmi butlan hükümleri uygulanırken, ortaklığın, azami sınırı aşan tutarda bir ek ödemenin kabul olunmaması halinde ek ödeme yükümlülüğünün geçerli olmasını istemediğine ilişkin itirazları dikkate alınmaz. Ek ödeme yükümlülüğü, kanuni sınırla geçerlilik kazanır¹⁷⁹. Böylelikle işlem güvenliği sağlanır ve ticaret hukukuna hakim olan istikrarın korunması hedefine erişilebilir¹⁸⁰. Bu hususta bir örnek vermek gerekirse, esas sermaye payının nominal değeri 2000 TL olan ortağa 5000 TL tutarında ek ödeme yüklenirse azami sınır olan 4000 TL tutarında ek ödeme geçerli olup bu sınırı aşan 1000 TL'lik tutar geçersizdir.

¹⁷⁴ Pulaşlı, Genel, s. 834.

¹⁷⁵ Ertan Demirkapı ve Ali Haydar Yıldırım, "İsviçre Borçlar Kanunu'nda Limited Ortaklıklar Hukuku Alanında Yapılan Yeni Düzenleme", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 24, Sayı: 3, 2008, s. 446.

¹⁷⁶ Bilgili ve Demirkapı, s. 742.

¹⁷⁷ Şener, Limited, s. 413.

¹⁷⁸ Şener, Limited, s. 413.

¹⁷⁹ Can, Limited, s. 15; Yasan, s. 572; Dinç, Ek Ödeme, s. 368.

¹⁸⁰ Yasan, s. 572.

Bu noktada esas sermaye paylarının nominal değerinde değişikliklerin ek ödemenin azami sınırı ve tutarı üzerindeki etkisine değinmek gerekmektedir. Kanunda limited ortaklığa ilişkin esas sermaye tavanı öngörülmemektedir. Bu nedenle ortaklık kanuni prosedüre uygun şekilde esas sermayesini serbestçe artırabilir. Sermaye artırımı, yeni esas sermaye paylarının çıkarılması ya da esas sermaye paylarının nominal değerlerinin artırılması yoluyla gerçekleştirilir¹⁸¹. Sermaye artırımının esas sermaye paylarının nominal değerlerinin artırılması suretiyle gerçekleşmesi halinde ek ödemeye ilişkin azami sınır da kendiliğinden yükselir. Örneğin, nominal değeri 1.000 TL olan esas sermaye payına bağlanabilecek ek ödemenin azami tutar 2.000 TL iken, payın nominal değerinin 1.500 TL'ye çıkarılması halinde azami tutar 3.000 TL olur. Ancak esas sermaye payının nominal değerinin artırılmış olması, ek ödemenin ortaklık sözleşmesinde belirlenmiş tutarı üzerinde kendiliğinden bir etki doğurmaz. Bu hususta ek ödeme tutarının sabit bir rakam (1.000 TL) ya da esas sermaye payları ile orantılı olarak (esas sermayenin % 20'si) belirlenmesi önem taşımaz. Zira ek ödeme yükümlülüğünün ortağın iradesi dışında artırılmasından söz edilemez. Yukarıda izah edildiği üzere, ek ödeme yükümlülüğünün artırılması ancak ortaklık sözleşmesi değişikliğine ilaveten ilgili ortağın onayı ile olanaklıdır (TTK m. 607).

Sermaye azaltımı suretiyle esas sermaye paylarının nominal değerinin azaltılması halinde ise ek ödemenin azami sınırı kendiliğinden azalır. Örneğin, nominal değeri 1.000 TL olan esas sermaye payında ek ödemenin azami sınırı 2.000 TL iken, payın nominal değerinin 500 TL'ye indirilmesi halinde bu sınır 1.000 TL olur. Esas sermaye payının nominal değerinin azaltılması halinde, ek ödemenin ortaklık sözleşmesinde belirlenmiş tutarının, son azami sınırı aşması ihtimal dahilindedir. Bu halde sınırı aşan tutar, kısmi butlan yaptırımına tabi olur. Ek ödeme yükümlülüğü kanuni sınırla hüküm doğurur (TTK m. 1530/I).

¹⁸¹ Şener, Limited, s. 202.

C. Ek Ödeme Yükümlülüğüne İlişkin Sözleşme Hükümünün Tescil ve İlanı

“Tescil ve ilanın üçüncü kişilere etkisi” başlıklı TTK m. 36 uyarınca sicilin iki temel etkisi söz konusudur. Bu etkilerden biri olan sicilin olumlu etkisi gereğince, bir hususun tescili üzerine üçüncü kişiler o hususu bilmedikleri iddiasında bulunamaz (TTK m. 36/III). Bu itibarla, tescil edilen ek ödeme yükümlülüğünün herkes tarafından bilindiği kabul edilir. Artık üçüncü kişiler ek ödeme yükümlülüğünü bilmediklerini iddia edemez. Sicilin olumsuz etkisi ise tescili gerektiği halde tescil edilmemiş veya tescil ve ilanı gerektiği halde tescil edilip ilan edilmemiş hususlarda üçüncü kişilerin iyiniyetli olduğunun kabul edilmesidir¹⁸². Aksini iddia eden ise ispatla yükümlüdür (TTK m. 36/IV). Bu itibarla tescil edilmemiş veya tescil edilmiş ancak ilan edilmemiş ek ödeme yükümlülüğü hususunda üçüncü kişilerin iyiniyetli oldukları kabul edilir.

TTK m. 36/I uyarınca, tescil edilen hususlar üçüncü kişiler üzerinde etkisini ilan gününü izleyen iş gününden itibaren doğurur. Bu hususlar birden çok kısım halinde ilan ediliyorsa ilanın son kısmının yayımlandığı günü izleyen ilk iş günü esas alınır. Bu günler, ilandan itibaren başlayacak süreler için de başlangıç teşkil eder (TTK m. 36/I). Ancak TTK m. 36/I, sözleşmenin içeriğini oluşturan tüm hususlarda uygulama bulmaz. TTK m. 587/I uyarınca, TTK m. 36/I sadece hükmün (a-k) bentlerinde yer alan içeriklerde uygulanabilir. Bu içeriklerden birisi de j bendinde yer alan ortaklık sözleşmesinde öngörülen ek ödeme ve yan edim yükümlülükleridir. Bu itibarla ek ödeme yükümlülüğünün ortaklık sözleşmesinin içeriğini oluşturmaması halinde, sözleşmenin TTSG’de ilanı ile ek ödemeler üçüncü kişiler üzerinde hukuki etkisini ilan gününü izleyen iş gününden itibaren doğurur.

Ek ödeme yükümlülüğünün tescil ve ilanı ile aleniyetin gerçekleşmesi, üçüncü kişilerin ortaklıkla hukuki ilişkilerinde daha bilinçli davranmasını sağlar. Zira ek ödemelerin ortaklığa finansal yapısını güçlendirme hususunda bir alternatif

¹⁸² Ticaret sicilinin etkileri hususunda ayrıntılı olarak bkz. Reha Poroy ve Hamdi Yasaman, **Ticari İşletme Hukuku**, 14. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012, s. 375; Mehmet Bahtiyar, **Ticari İşletme Hukuku**, 12. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2012, (İşletme), s. 172 vd.

sunması, doğrudan ortaklığın devamlılığına hizmet etmekte dolaylı olarak da ortaklık alacaklıları açısından teminat oluşturmaktadır¹⁸³. Bu itibarla üçüncü kişilerin ek ödemelerin varlığından haberdar olması ortaklığa dahil olma, esas sermaye paylarını devralma ve ortaklıkla hukuki ilişkiye girme gibi tasarruflarında daha bilinçli davranmalarına hizmet etmektedir¹⁸⁴.

VII. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN TALEP EDİLMESİ

A. TTK m. 603/I'de Öngörülen Alternatif Hallerden Birinin Gerçekleşmesi

1. Ön Açıklamalar

Ortaklık sözleşmesinde düzenlenen ek ödemelerin talep edilebilmesi için TTK m. 603/I'de öngörülen talep edilme şartlarının gerçekleşmesi gerekmektedir. TTK m. 603/I uyarınca, esas sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının ortaklığın zararını karşılayamaması, ortaklığın bu ek araçlar olmaksızın işlerine gereği gibi devamının mümkün olmaması, ortaklık sözleşmesinde tanımlanan ve özkaynak ihtiyacı doğuran diğer bir halin gerçekleşmesi halinde ek ödeme yükümlülüğü talep edilebilir.

TTK m. 603/I'de yer alan haller, alternatif haller olup ek ödemenin talep edilebilmesi için birinin gerçekleşmesi yeterlidir¹⁸⁵. Ortaklık sözleşmesinde birden fazla halin öngörülmesi durumunda, her bir halin ayrı olarak gerçekleşip gerçekleşmediği dikkate alınır. Ancak her halde aranan, finansal açıdan bir zorunluluğun bulunması ve bu hususta başka bir makul olanağın kalmamasıdır¹⁸⁶.

Kanun koyucu ek ödeme yükümlülüğünün istisnai niteliğini gözeterek TTK m. 603/I'de yer alan halleri sınırlı sayıda (numerus clausus) düzenlemiştir. Bu nedenle ek ödeme yükümlülüğünün bu haller dışında talep edilebilmesi olanaklı

¹⁸³ Karakılıç, s. 115.

¹⁸⁴ Yıldız, s. 190; Yasan, s. 542.

¹⁸⁵ Şener, Limited, s. 417; Yasan, s. 576.

¹⁸⁶ Karakılıç, s. 118.

değildir. Dolayısıyla ek ödeme yükümlülüğü özel bir ihtiyat fonu olarak kullanılamaz¹⁸⁷. Nitekim, kanun koyucunun limited ortaklığa atfettiği sermaye ortaklığı yapısının korunması açısından bu sınırlama önem arz etmektedir. Zira sermayeye dayalı yapıyla bağdaşmayan ek ödeme yükümlülüğünün kapsamı keyfi bir şekilde genişletilmemelidir. Ancak bu şartların esnek bir nitelik göstererek müdürlere geniş bir hareket alanı tanıdığı da kuşkusuzdur. Ancak ek ödeme yükümlülüğünün kapsamı genişledikçe ortakların iç ilişkideki sorumluluğunun artması kurumun tercih edilirliliğini azaltacaktır. Bu nedenle kanundaki ek ödeme yükümlülüğü düzenlemelerine dar bir yorumla yaklaşılmalıdır¹⁸⁸.

2. Ortaklık Esas Sermayesi İle Kanuni Yedek Akçeler Toplamının Ortaklık Zararını Karşılayamaması

Ek ödeme yükümlülüğünün temel amacı bilanço açıkları kapatmaktır. Bilanço, ortaklığın belirli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren mali tablodur¹⁸⁹. Bilanço, ortaklığın varlıkların gösterildiği aktif taraf ile bu varlıkların kaynaklarının gösterildiği pasif taraftan oluşur. Bilanço bu iki taraf arasındaki dengeyi gösterir. Ortaklık zarara uğramışsa aktif tablosu toplamı, pasif tablosu toplamından zarar tutarında azdır, zararın aktif tablosuna eklenerek nihai dengenin sağlanması gerekir¹⁹⁰.

TTK m. 603/I-a uyarınca, ortaklık sözleşmesinde öngörülen ek ödemenin talep edilebileceği ilk hal, “ortaklık esas sermayesi ile kanuni yedek akçeler toplamının ortaklığın zararını karşılayamaması” halidir. Bu halin “sermaye kaybı” şeklinde ifade edilmesi mümkündür¹⁹¹. Ancak bu halde, TTK m. 633 uyarınca limited ortaklığa kıyasen uygulanan anonim ortaklığa ilişkin TTK m. 376/I'deki teknik anlamda sermaye kaybından farklı bir hukuki hal söz konusudur. Zira, teknik

¹⁸⁷ Şener, Limited, s. 422.

¹⁸⁸ Aynı yönde bkz. Yasan, s. 582; Bilgili ve Demirkapı, s. 742.

¹⁸⁹ Ünal Tekinalp, **Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeler**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1979, (Bilanço), s. 3.

¹⁹⁰ Yaşar Karayalçın, **Muhasebe Hukuku**, 2. Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1988, (Muhasebe), ss. 78-79.

¹⁹¹ Gürbüz Usluel, s. 471; Şener, Limited, s. 417.

anlamda sermaye kaybında “sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının yarısının zarar sebebiyle karşılıksız kalması” eşik değeri aranmamaktadır. Ayrıca bu halde ortaklık müdürlerine bazı yükümlülükler getirilmektedir (TTK m. 376). Oysaki TTK m. 603/I-a hükmüne dayanılarak ek ödemelerin talep edilebilmesinde bir eşik değeri aranmamaktadır. Diğer bir ifadeyle, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının ortaklığın zararını karşılayamadığı her halde TTK m. 603/I-a hükmüne dayanılarak ek ödemeler talep edilebilir¹⁹². Bu nedenle, TTK m. 603/I-a çerçevesindeki ek ödemelerin gerçek bir iyileştirme tedbiri niteliği taşıdığı söylenebilir. Ayrıca bu düzenlemeyle sermaye kaybının gerçekleşmesi halinde müdürlere bir yükümlülük getirilmemekte, onlara sadece ek ödemelerin talebi hususunda yetki verilmektedir. Dolayısıyla sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının ortaklığın zararını karşılayamaması halinde ortaklığın ek ödeme yükümlülüğünden başka bir yolla iyileştirilmesi de olanaklıdır¹⁹³.

Ortaklığın sermaye kaybı, kural olarak usulüne uygun düzenlenmiş son yıllık bilançodan tespit edilebilir (TTK m. 376/I). Ancak, ara bilanço ya da bir iyileştirme bilançosuyla da bu durumun tespiti olanaklıdır¹⁹⁴. Bu bilançolara dayanılarak ek ödemelerin talep edilebilmesi için, bilançoların usulüne uygun şekilde düzenlenip genel kurulca onaylanması gerekmektedir¹⁹⁵. Bilanço çıkarılmadan ticari defterlere dayanılarak ise ek ödemeler talep edilemez¹⁹⁶.

TTK m. 603/I-a hükmünde öngörülen kanuni yedek akçelerin kapsamına genel kanuni yedek akçeler (TTK m. 519/I,II) ile ortaklığın iktisap ettiği kendi payları için ayrılan yedek akçeler (TTK m. 520) girmektedir. Tekinalp, kanunen izin verilen ve ortaklık dışına çıkması mümkün olmayan, sermayeye dönüştürülmesi zorunlu yeniden değerlendirme fonlarının da kanuni yedek akçeler gibi mütalaa edilmesi gerektiğini ifade etmektedir¹⁹⁷.

Bu noktada sermaye kaybı gizli yedek akçelerle karşılanabilir mi sorusu akla gelmektedir. Gizli yedek akçeler, bilançoda görünmeyen yedek akçeler şeklinde

¹⁹² Şener, Ortaklıklar, s. 705.

¹⁹³ Şener, Limited, ss. 417-418.

¹⁹⁴ Karakılıç, s. 119; Tekinalp, Sermaye, s. 580; Şener, Limited, s. 418; Yasan, s.577.

¹⁹⁵ Şener, Limited, s. 418.

¹⁹⁶ Tekinalp, Sermaye, s. 580.

¹⁹⁷ Tekinalp, Sermaye, s. 580.

tanımlanabilir¹⁹⁸. Gizli yedekler ortaklığın özkaynaklarına dahil olmakla birlikte özkaynakların bilançoda görünmeyen kısmını teşkil eder. Dolayısıyla gizli yedeklere sahip bir ortaklığın mali durumu, olduğundan daha kötü bir şekilde bilançoya yansımaktadır. Bu durum “dürüst resim ilkesine” aykırılık teşkil eder¹⁹⁹.

6762 sayılı eTK m. 534’deki atıf gereğince limited ortaklığa da uygulanan eTK m. 458, ortaklık “işlerinin devamlı inkişafını veyahut mümkün mertebe istikrarlı kar payları dağıtılmasını temin bakımından münasip ve faydalı olduğu takdirde, aktiflerin bilanço günündeki kıymetlerinden daha aşağı bir kıymetle bilançoya konması şeklinde veya başka suretle” gizli yedek akçe ayrılmasına izin vermektedir. Ancak 6102 sayılı Kanun’a gizli yedek akçeler alınmamıştır. Her ne kadar kanun koyucu gizli akçe ayrılmasına izin vermemiş olsa da aktiflerin bilanço günündeki kıymetlerinden daha aşağı bir kıymette bilançoya konması suretiyle gizli yedek akçelerin ayrılabilmesi olanaklıdır²⁰⁰. Bu itibarla sermaye kaybı, gizli yedeklerle karşılanabiliyorsa ek ödemeler TTK m. 603/I-a’ya dayanılarak talep edilemez²⁰¹.

3. Ek Ödeme Yükümlülüğü Olmaksızın Faaliyetlere Gerekliği Gibi Devam Edilemeyecek Olması

Ek ödeme yükümlülüğünün talep edilmesi hallerinden birisi de TTK m. 603/I-b’de öngörülen “ortaklığın bu ek araçlar olmaksızın işlerine gereği gibi devamının mümkün olmaması” halidir. Dolayısıyla ek ödemelerin TTK m. 603/I-b’ye dayanılarak talep edilebilmesi için ortaklığın likidide (nakit) güçlüğü içinde olması gerekmektedir²⁰².

TTK m. 603/I-b’da öngörülen “ortaklığın bu ek araçlar olmaksızın işlerine gereği gibi devamının mümkün olmaması” ifadesi TTK m. 603/I-a’da öngörülen sermaye kaybındaki gibi kesin ve kanıtlanabilir kriterler içermemektedir. Bu da

¹⁹⁸ Ahmet Türk, “Anonim Ortaklıkta Gizli Yedek Akçeler”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: IV, Sayı: 4, 2002, s. 175; Tekinalp, Bilanço, s. 377.

¹⁹⁹ Senar Çağırğan Tuncer ve Yasin Ulusoy, “Yedek Akçeler”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan, Özel Sayı, Cilt: 19, 2017, s. 1982; Türk, s. 176; Tekinalp, Bilanço, s. 377.

²⁰⁰ Tuncer ve Ulusoy, s. 1982.

²⁰¹ Şener, Limited, s. 418.

²⁰² Demirkapı ve Yıldırım, s. 446; Karakılıç, s. 119; Şener, Ortaklıklar, s. 705; Şener, Limited, s. 419.

müdürlere geniş takdir yetkisi tanımaktadır²⁰³. Bu durum, ek ödeme yükümlülüğünün istisnai karakterine aykırı şekilde uygulama alanının genişletilmesine zemin hazırlamaktadır²⁰⁴.

Bu noktada TTK m. 603/I-a ile TTK m. 603/I-b hükümleri arasındaki farka dikkat çekmek isabetli olacaktır. Zira TTK m. 603/I-a'nın amacı ek ödeme yükümlülüğüne bir iyileştirme tedbiri niteliği kazandırmak iken, TTK m. 603/I-b'nin amacı ise ek ödeme yükümlülüğüne limited ortaklığın finansal planlamasının²⁰⁵ bir unsuru niteliği kazandırmaktır. Gerçekten de bankaların ortaklığa kredi verme kararında ortaklığın alternatif bir finansman aracı olan ek ödemeler de belirleyici olacaktır. Zira ek ödeme yükümlülüğü ortaklığın finansal yapısını iyileştirici ve dolayısıyla krediyi ödeme yeteneğini artırıcı bir fonksiyon göstermektedir. Bu itibarla ek ödemelerin varlığı ortaklığın krediyi ödeme yeterliliği hususunda bankalara teminat oluşturarak ortaklığın piyasadaki kredibilitesinin artmasına hizmet edecektir²⁰⁶.

Dolayısıyla TTK m. 603/I-b'ye dayanılarak ek ödemelerin talep edilebilmesi için ortaklığın kısa vadeli finansmanında problem ortaya çıkmalı ve bu nedenle ortaklığın işlerine gereği gibi devamı olanaklı olmamalıdır. Bu düzenleme uyarınca ek ödemeler, likidide güçlüğü içindeki ortaklığa bu durumdan kurtulması için finansal olanak tanımaktadır²⁰⁷.

Öğretide, ortaklık sermayesinin yokluğu ve kredi alınamaması, kredi limitlerinin dolmuş olması, alacak vadelerinin borç vadelerinden çok sonra geliyor olup da erteleme sağlanamaması gibi aşılması imkanı bulunmayan ödeme güçlüğü halleri TTK m. 603/I-b çerçevesindeki likidide güçlüğüne örnek olarak gösterilmiştir²⁰⁸.

²⁰³ Tekinalp, Sermaye, s. 580.

²⁰⁴ Yasan, s. 578; Bilgili ve Demirkapı, s. 742.

²⁰⁵ Finansal planlama, geleceğe yönelik hareket tarzı ile politikaları belirlemeyi ve gözden geçirmeyi amaçlayan bir finans fonksiyonu olup işletmeye girmesi ve çıkması beklenen para akımlarının sistematik bir şekilde tahmini ve hesaplanması işlemlerini kapsamaktadır. Bkz. Niyazi Berk, **Finansal Yönetim**, 10. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2010, s. 505.

²⁰⁶ Karakılıç, s. 115; Şener, Limited, s. 420.

²⁰⁷ Şener, Limited, s. 420; Karakılıç, s. 119.

²⁰⁸ Tekinalp, Sermaye, s. 580.

Ortaklığın TTK m. 603/I-b'ye dayanarak ek ödemeleri talep edebilmesi için öncelikle likidide güçlüğünü ispatlaması gereklidir. Aksi takdirde, ortaklık bu hükmeye dayanarak ek ödeme talep edemez. Ancak bu halde TTK m. 603/I-a'ya dayanılarak ek ödemeleri talep etme yoluna gidilebilir²⁰⁹.

4. Ortaklık Sözleşmesinde Öngörölmüş Özkaynak İhtiyacı Doğuran Diğer Hallerin Gerçekleşmesi

TTK m. 603/I-c gereğince, “ortaklık sözleşmesinde tanımlanan ve özkaynak ihtiyacı doğuran diğer bir hâlin gerçekleşmiş bulunması” ek ödemelerin talep edilebilmesi için gerçekleşmesi gereken alternatif hallerden bir diğeridir.

Bu noktada öncelikle özkaynak kavramının açıklanması faydalı olacaktır. İşletme için gerekli kaynaklar iç kaynaklar ve dış kaynaklar şeklinde ikiye ayrılır. Dış kaynaklar, işletmenin üçüncü kişilerden tahvil çıkarmak veya başka şekillerde borç para almak suretiyle sağladığı kaynaklardır. İç kaynak ise işletmeyi işleten kişi veya ortaklar tarafından konulmuş sermayeden ve dönem karının işletme içinde muhafaza edilen unsurlarından oluşur. Sermaye ortaklıklarında ortakların getirdiği sermaye esas sermayedir. İşletmeye konulan sermaye, dönem karlarının işletmeden çekilmemesi suretiyle, zamanla artabilir. Sermaye ortaklıklarında kanuni ve ihtiyari yedek akçeler birikmiş kar mahiyetindedir ve bunlar tasfiyede ortaklara dağıtılır. İşletmeye konulan sermaye ile işletmeden çekilmeyen kara “özkaynak” denir²¹⁰.

TTK m. 603/I-c düzenlemesi, ortaklık sözleşmesini hazırlayan iradeye özkaynak ihtiyacının doğduğu hallerin tespiti hususunda oldukça geniş bir hareket alanı tanımaktadır. Ancak bu durum, ek ödeme yükümlölüğün istisnai karakterine uygun değildir²¹¹. Zira geniş takdir yetkisi ek ödeme yükümlölüğünün uygulama alanının genişletilerek kurumun kötüye kullanılmasına neden olabilir. Bu nedenle, bu takdir yetkisinin kurumun istisnai niteliği gözetilerek sınırlı şekilde kullanılması gerekmektedir²¹².

²⁰⁹ Şener, Limited, s. 420.

²¹⁰ Karayalçın, Muhasebe, s. 50.

²¹¹ Yasan, s. 579.

²¹² Bilgili ve Demirkapı, s. 742.

Ek ödeme yükümlülüğünün TTK m. 603/I-c'ye dayanılarak talep edilebilmesi için kanun iki şartın varlığını aramaktadır. Bunlardan ilki, özkaynak ihtiyacı doğuran bir halin gerçekleşmesidir. Özkaynak ihtiyacı doğuran halin gerçekleşip gerçekleşmediği, ortaklığın işletme konusu²¹³ kapsamında yapılacak objektif bir değerlendirme ile belirlenmelidir²¹⁴.

Örneğin, “hammadde üretme tesisi kurmak ve işletmek için taşınmaz iktisabı amacıyla” ek ödeme yükümlülüğünün talep edilebilmesi olanaklıdır²¹⁵. Yine, “ortaklığın kısa vadeli borç stokunun esas sermayesinin iki katına çıkması”, “ortaklık tarafından iktisap edilen kendi esas sermaye payı nedeniyle ödediği ayrılma akçesinin ortaklık sermayesini aşması” özkaynak ihtiyacı doğuran haller kapsamındadır²¹⁶.

TTK m. 603/I-c'de aranan ikinci şart, özkaynak ihtiyacı doğuran halin ortaklık sözleşmesinde ek ödeme yükümlülüğünün talep edilme nedeni olarak belirtilmesidir. Ortaklık sözleşmesinde bu hususta tek bir hal öngörülebileceği gibi birden fazla hal de öngörülmüş olabilir.

Ortaklık sözleşmesinde özkaynak ihtiyacına ilişkin kuralın açık ve ek ödemenin hizmet edeceği amacı eksiksiz, somut şekilde ifade etmesi gereklidir. Örneğin; ortaklık sözleşmesinde ek ödeme yükümlülüğünün “taşınmazların iktisabı amacıyla” talep edilebileceği şeklinde, amacın somut şekilde ifade edilmemiş olduğu bir kural öngörülemez²¹⁷.

TTK m. 603/I-c, ek ödemenin bilanço açıklarını kapatma amacıyla sınırlı olmadığını vurgulayan bir düzenlemedir. Bu düzenlemeyle ticari faaliyetlerini olağan şekilde yürüten ortaklık, ticari işlerinin hacmini büyütmek ya da maliyetlerini azaltmak amacıyla yapmak istediği yatırımlara ek ödemeyle finansman

²¹³ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Sevilay Uzunallı, **Anonim Şirkette İşletme Konusu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 5 vd.

²¹⁴ Karakılıç, s. 121.

²¹⁵ Şener, Ortaklıklar, s. 706.

²¹⁶ Tekinalp, Sermaye, s. 580.

²¹⁷ Şener, Ortaklıklar, s. 706.

sağlayabilmektedir²¹⁸. Bu olanak ortaklığı özkaynak ihtiyacını daha pahalı yabancı kaynaklara başvurarak karşılama zorunluluğundan kurtarmaktadır²¹⁹.

B. Ek Ödeme Yükümlülüğünü Talep Etmeye Yetkili Kişiler

1. Müdürler

TTK m. 603/V uyarınca, ek ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmesini talep yetkisi müdürlere aittir. Limited ortaklıkta yönetim organı, bir müdür veya birden fazla müdürden oluşan müdürler kuruludur (TTK m. 623, 624). Müdürler kurulunun varlığı halinde, aksi ortaklık sözleşmesinde öngörülmedikçe ek ödemeleri talep etme yetkisi kurul olarak kullanılabilir (TTK m. 624/IV). Bu halde ek ödemeleri tek bir müdürün talep etmesinden söz edilemez.

Ek ödemeler müdürler dışında diğer ortaklık ilgilileri ya da diğer ortaklık organları tarafından talep edilemez²²⁰. Diğer yandan ek ödeme yükümlülüğünden kaynaklanan borç ilişkisinin tarafları ortaklık tüzel kişiliği ile ortaklar olduğundan, ek ödemenin ortaklık alacaklıları tarafından talep edilmesi de söz konusu değildir²²¹.

Kanun koyucu ek ödemeyi talep etme yetkisini doğrudan müdürlere tanıdığından bu hususta ayrıca bir genel kurul onayı aranmamaktadır²²². Bu düzenleme, ortaklığın finansman ihtiyacının hızlı bir şekilde karşılanabilmesine hizmet eder. Gerçekten de, ortaklık finansmana genellikle acil bir şekilde ihtiyaç duyar. Müdürlerin hızlı bir şekilde finansman ihtiyacını karşılayabilme yeteneği, genel kurulun devreye sokulması halinde etkisini kaybedecektir. Bu nedenle ek ödemeleri talep etme yetkisinin doğrudan müdürlere verilmesi isabetli bir düzenlemedir. Nitekim ortaklığın finansman ihtiyacının karşılanmasında, ek ödeme yükümlülüğünü sermaye artırımından daha cazip kılan da daha hızlı ve zahmetsiz bir prosedüre sahip olmasıdır. Öte yandan limited ortaklıkta kayıtlı sermaye sistemi

²¹⁸ Karakılıç, s. 129.

²¹⁹ Şener, Limited, s. 422.

²²⁰ Yasan, s. 585; Karakılıç, s. 122.

²²¹ Karakılıç, s. 123; Şener, Limited, s. 416; Bilgili ve Demirkapı, s. 743.

²²² Dinç, Ek Ödeme, s. 60; Altaş, Ek Ödeme, s. 51.

benimsenmiş gibi bir fonksiyon gösteren ek ödeme yükümlülüğüne ilişkin bu düzenlemenin kayıtlı sermaye sisteminde sermaye artırımına yönetim kurulunun karar vermesiyle (TTK m. 460) de uyumlu olduğu söylenebilir²²³.

Ek ödemeleri talep yetkisi müdürlerde olmakla birlikte, ortaklık sözleşmesiyle müdürlerin kararının genel kurulun onayına sunulması öngörülebilir (TTK m. 625/II). Ancak bu şekilde ortaklığın finansman ihtiyacının karşılanma prosedürünün uzaması, ortaklığın ticari itibarının ve kredibilitesinin azalmasına yol açabilir²²⁴.

Müdürler, ek ödemeleri talep ederken ortaklık sözleşmesinde öngörülmüş esaslara bağlı kalmakla yükümlüdür²²⁵. Müdürler ortaklık görevlerini özenle yerine getirmekle yükümlü olduğundan ek ödemeleri talep etmeden önce, kanuni ve sözleşmesel şartların oluşup oluşmadığı hususunda gereken araştırmayı yapmalı, bu şartlarının gerçekleştiği kanaatine ulaşırlarsa ek ödemelerin ifasını talep etmelidir²²⁶.

TTK m. 603/V düzenlemesi, şartların gerçekleşmesi üzerine ek ödemelerin müdürler tarafından talep edileceğini düzenlemiş, ancak bu hususta bir zorunluktan söz etmemiştir. Dolayısıyla müdürler, gerekli şartların gerçekleştiğine kanaat getirse dahi ek ödemeleri mutlaka talep etmek zorunda değildir. Örneğin; sermaye kaybı (TTK m. 603/I-a) gerçekleşse de sermaye artırımını, sermaye azaltılması gibi başka iyileştirme tedbirleriyle hedeflenen amaca ulaşılabiliriyorsa, likidide güçlüğü (TTK m. 603/I-b) kredi alınarak aşılabiliyorsa, müdürler ortaklığın menfaatini gözeterek uygun iyileştirme tedbirine karar vermelidir²²⁷. Ortaklık sözleşmesinde yer alan özkaynak ihtiyacı doğduğunda (TTK m. 603/I-c) ise ek ödemelerin talep edilmesi tali nitelik göstermektedir. Bu nedenle müdürler ek ödemeleri talep etmeden önce ortaklığın özkaynak ihtiyacını daha hızlı ve masrafsız şekilde karşılayacak başka kaynakların varlığını araştırmakla yükümlüdür. Müdürler ancak özkaynak ihtiyacı başka kaynaklarla sağlanamadığı takdirde TTK m. 603/I-c'ye dayanarak ek ödemeleri talep edebilirler. Bu durum "hakların sakınılarak kullanılması ilkesinin"

²²³ Şener, Limited, s. 415.

²²⁴ Şener, Limited, s. 416.

²²⁵ Gürbüz Usluel, s. 474; Şener, Limited, s. 424.

²²⁶ Dinç, Ek Ödeme, s. 365; Yasan, s. 585.

²²⁷ Şener, Limited, s. 416.

gereğidir²²⁸. Ancak gerekli şartların oluşmasına rağmen ek ödemeye başvurulmaması üzerine zarar doğmuşsa müdürlerin hukuki sorumluluğu gündeme gelecektir (TTK m. 553/I, 644/I-a).

Kanun koyucu TTK m. 592’de ek ödemelerin öncelikli olarak talep edilmesine ilişkin bir düzenleme getirmiştir. Buna göre, anonim ortaklığın esas sermaye azaltılmasına ilişkin hükümleri (TTK m. 473-475) kıyas yoluyla limited ortaklığa da uygulanır. Ancak esas sermayenin borca batık bilançonun iyileştirilmesi amacıyla azaltılması için ortaklık sözleşmesinde öngörülen ek ödemelerin tamamının ödenmesi gereklidir. Bu noktada sermaye azaltılmasına başvurulması, ek ödemeler yanında tali nitelik göstermektedir. Müdürler öncelikle ek ödemeleri talep ederek sermaye kaybını ortadan kaldırmaya çalışmalıdır.

Şeffaflık ve hukuki güvenlik ilkeleri gereğince, ek ödeme yükümlülüğünün talebine ilişkin esasların (ortaklara başvurulma sırası gibi) da ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi isabetli olur. Ortaklık sözleşmesinde talebe ilişkin esaslar öngörülmemişse müdürler eşit işlem ilkesine (TTK m. 627) uygun bir şekilde ek ödemeleri talep etmelidir²²⁹. Eşit işlem ilkesi gereğince, ek ödemeler ortaklardan aynı anda ve sermaye paylarının birbirlerine oranına göre talep edilmelidir. Örneğin; ortakların esas sermaye paylarının nominal değerleri sırasıyla 1.000, 2.000, 3.000 TL’ye tekabül ediyorsa, toplam ek ödeme yükümlülüğü ortaklardan sırasıyla 1/6, 1/3, 1/2 oranlarında talep edilmelidir Eşit işlem ilkesinden ancak ilgili ortağın rızasıyla ayrılmak olanaklıdır²³⁰.

Müdürler, ek ödemelerin talebini hukuki güvenlik ve açıklık ilkeleri gereğince yazılı şekilde yapmalıdır²³¹. Bu talepte ortaklık sözleşmesinde öngörülen ek ödemenin talep edilme nedeni, ortağa düşen ek ödemenin tutarı ve ek ödemenin ifa edilmemesi durumunda uygulanacak yaptırımlar yer almalıdır. Ayrıca müdürler ortaklara ek ödemeleri yerine getirmeleri hususunda uygun bir süre tanımalıdır²³².

²²⁸ Şener, Limited, s. 422.

²²⁹ Tekinalp, Sermaye, s. 581; Gürbüz Usluel, s. 474.

²³⁰ Şener, Limited, ss. 424-425.

²³¹ Karakılıç, s. 126.

²³² Şener, Ortaklıklar, s. 706; Karakılıç, s. 126.

Talep edilme şartları gerçekleşmeyen ek ödemelerin talep edilmesi halinde müdürlerin bu kararı butlan yaptırımına tabidir. Butlan yaptırımını sadece ek ödemelerin haksız talep edilmesi halinde değil, tutarının yanlış talep edilmesi ile eşit işlem ilkesine aykırılık hallerinde de söz konusudur (TTK m. 391, 644/I-a ve TBK m. 27). Müdürlerin kararının batıl olması halinde, ortaklar talebe rağmen ek ödemeleri ifa etmekten kaçınabilir. Ayrıca menfaati olan herkes, süreye bağlı olmaksızın mahkemeden butlanın tespitini talep edebilir. Dava ortaklığa karşı açılır. Mahkeme kararı geriye etkili olarak hüküm doğurur. Dolayısıyla müdürlerin kararı alınan tarihten itibaren ortadan kalkar²³³. Tespit davası sadece müdürlerin taleplerine yönelik değil; iflas idaresi, kayyım ve tasfiye memurlarının haksız ya da yanlış tutarda taleplerine karşı da açılabilir²³⁴.

Buna ilaveten, ek ödemelerin ortaklardan fazla tutarda ya da haksız şekilde tahsil edilmesi halinde müdürlerin hukuki sorumluluğu söz konusu olur (TTK m. 553/I, 644/I-a). Bu halde kendilerinden fazla ya da haksız ek ödemeler tahsil edilen ortakların her biri doğrudan zararlarının tazminini isteyebilir. Ortakların açacağı sorumluluk davasının davalı tarafı müdürlerdir²³⁵.

2. Tasfiye Memurları

Tasfiye, bir sona erme sebebinin ortaya çıkması ile ortaklığın ticaret sicilinden terkin edilmesi arasındaki dönemde, ortaklığın devam eden işlemlerini sona erdirmeye, malvarlığını paraya çevirmeye, mevcut yükümlülüklerini ifa etmeye ve ortaya çıkabilecek tasfiye bakiyesini ortaklara paylaştırmaya hizmet eden bütün tedbirleri kapsayan süreçtir²³⁶.

TTK m. 643 uyarınca, limited ortaklıkta tasfiye usulü ve tasfiyede organların yetkileri hakkında anonim ortaklık hükümleri uygulanır. Bu hükümlerden TTK m.

²³³ Ali Haydar Yıldırım, **Limited Ortaklık Müdürünün Hukuki Durumu**, Güncel Yayınevi, İzmir, 2008, (Müdür), s. 155; Şener, Limited, s. 738; Dinç, Ek Ödeme, s. 366.

²³⁴ Dinç, Ek Ödeme, s. 365.

²³⁵ Yıldırım, Müdür, s. 173; Şener, Limited, s. 798.

²³⁶ Sami Karahan, **Anonim Şirketlerde Tasfiye**, Mimoza Yayınları, Konya, 1998, ss. 14-15; Yedigir İzmirli, **Türk Ticaret Kanununa Göre Tasfiye Memurlarının Görev Yetki ve Sorumlulukları**, Gazi Kitabevi, Ankara, 1994, (Tasfiye), s. 4; Şener, Limited, s. 1019.

535/I gereğince, tasfiye sürecinde ortaklığı yönetme ve temsil yetkisi tasfiye işlemleriyle sınırlı olarak tasfiye memurlarına geçer.

Tasfiye memurları, tasfiye sürecinde ortaklığın tamamen ortadan kalkmasına yönelik gerekli işlemleri yapmakla yükümlüdür (TTK m. 542/I). Bu işlemlerden birisi de ortaklığın tüm alacaklarını tahsil etmektir²³⁷. Nitekim ortaklık sözleşmesinde öngörülmüş ek ödeme yükümlülüğü de ortaklığın ortaklarına yönelik alacaklarından birisidir²³⁸. Bu nedenle tasfiye memurları tasfiye sürecinde ifa edilmemiş ek ödeme yükümlülüklerini talebe yetkilidir²³⁹.

3. Kayyım

TMK m. 427/I-4 gereğince, tüzel kişinin organ yokluğunda vesayet makamı tarafından kayyım atanması olanaklıdır. Bunun için, kendisine kayyım atanacak tüzel kişinin malvarlığının yönetimi için gerekli organlarından yoksun kalması ve bu malvarlığının yönetiminin başka bir yoldan sağlanamaması gerekmektedir²⁴⁰. Limited ortaklıkta malvarlığının yönetim yetkisi müdürlere ait olduğundan, müdürlere ilişkin eksiklik başka bir yolla giderilemediği takdirde ortaklığa kayyım atanabilir²⁴¹. Kayyımın görevi süresinde ek ödeme yükümlülüğünün talep edilebilme şartları gerçekleşirse, kayyım yükümlülüğünün ifasını talep edebilir. Bunun için kayyımın atama kararında ya da daha sonra ek ödeme yükümlülüğünü talep etme hususunda yetkilendirilmiş olması gerekmektedir. Kayyımın bu hususta mahkemeden yetki talep etmesi de olanaklıdır²⁴².

Diğer yandan ortaklığa TTK m. 636/II kapsamında, organ yokluğu nedeniyle kayyım atanması da olanaklıdır. TTK m. 636/II uyarınca, limited ortaklıktaki zorunlu organlardan biri yoksa ya da genel kurul toplanamıyorsa ortaklar ya da ortaklık alacaklılarından biri mahkemeden ortaklığın feshini talep edebilir. Düzenlemede yer

²³⁷ İzmirli, Tasfiye, s. 93; Şener, Ortaklıklar, s. 651.

²³⁸ Karakılıç, s. 124.

²³⁹ Bilgili ve Demirkapı, s. 743; Şener, Limited, s. 415; Yasan, s. 585; Karakılıç, s.123.

²⁴⁰ Mustafa Alper Gümüş, **Türk Medeni Hukukunda Kayyım**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006, s. 106.

²⁴¹ Akbay, s. 58; Şener, Limited, s. 959.

²⁴² Karakılıç, s. 125.

alan “organlar” ifadesi müdürleri karşılamaktadır²⁴³. Açılan fesih davasında, taraflardan birinin talebi üzerine mahkeme sürece ilişkin gerekli tedbirleri alabilir (TTK m. 636/IV). Bu tedbirlerden en önemlisi TMK m. 427/I-4 uyarınca mevcut olmayan organ yerine kayyım atanmasıdır²⁴⁴. Mahkeme tarafından kayyım ortaklar ve ortaklık alacaklılarının menfaati ile somut olayın şartlarına uygun yetkiler tanınmalıdır. Kayyımın ek ödemeleri talep etme hususunda yetkilendirilmemesi, ortaklığın bu süre içinde ek ödemelerden yoksun kalması anlamına gelmektedir. Bu durumun ortaklık ve ortaklık alacaklıları açısından olumsuz sonuçlar doğurması ihtimal dahilindedir. Bu nedenle kayyımın ek ödemeleri talebe yetkili kılınması isabetli olacaktır²⁴⁵. Bu yetkilendirme atama kararıyla ya da daha sonradan yapılabilir. Kayyımın mahkemeden yetki talep etmesi de olanaklıdır²⁴⁶.

4. İflas İdaresi

Limited ortaklık bir ticaret ortaklığı ve tüzel kişi tacir olması gereğince iflasa tabidir (TTK m. 18/I). İcra İflas Kanunu (İİK) m. 165/I uyarınca, iflas kararı ile iflas açılır. İflasın açılması limited ortaklığın sona erme sebeplerinden birisidir (TTK m. 636/I-c). İflasın açılmasıyla tasfiyeye yönelik işlemler iflas idaresi tarafından gerçekleştirilir (İİK m. 226).

TTK m. 603/II uyarınca, iflasın açılmasıyla birlikte ek ödeme yükümlülüğü muaccel hale gelir. Bu halde ek ödemeler, ortakların ortaklık alacaklarına karşı sınırlı şahsi sorumlulukları varmış gibi bir fonksiyon göstermektedir²⁴⁷.

Bu düzenleme, ek ödemelerin müdürlerin çağrısı ile muaccel hale gelmesi kuralının kanuni istisnasını teşkil etmektedir²⁴⁸. Zira iflasın açılmasıyla ek ödemeler ortaklığın iradesi dışında talep edilebilir hale gelmektedir.

²⁴³ Yıldırım, Haklı Sebep, s. 17; Akbay, s. 58.

²⁴⁴ İsmail Cem Soykan, **Anonim Ortaklıklarda Organ Yokluğu**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 265; Yıldırım, Haklı Sebep, s. 20.

²⁴⁵ Soykan, s. 280; Karakılıç, s. 126.

²⁴⁶ Karakılıç, s. 126, Tekinalp, Sermaye, s. 581.

²⁴⁷ Karakılıç, s. 124; Şener, Limited, s. 423.

²⁴⁸ Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 461.

İflasın açılması halinde müdürlerin yetkileri iflas idaresine geçeceğinden, ek ödemeyi talebe yetkili olan iflas idaresidir²⁴⁹. İflas idaresinin ortaklık sözleşmesinde öngörülmüş ek ödemelerin talebine ilişkin gerekli şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırma yükümlülüğü söz konusu değildir. Yine iflas idaresinin ek ödeme yükümlülüğünü talep hususunda takdir yetkisinden de söz edilemez.²⁵⁰. Zira iflasın açılmasıyla ek ödemeler TTK m. 603/I’de öngörülen şartlardan bağımsız şekilde, kendiliğinden muaccel hale gelmektedir. Nitekim iflasın açılması, finansal açıdan TTK m. 603/I’de öngörülen hallerden çok daha ağır bir hukuki durumdur²⁵¹.

İflas idaresi, ortaklık sözleşmesinde öngörülmüş hususlara (ek ödemenin tutarı gibi) bağlı kalmakla yükümlüdür²⁵².

VIII. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN BORÇLUSU

A. Esas Sermaye Payının Maliki

Paya bağlı niteliği gereğince ek ödeme yükümlülüğünün borçlusu ilgili esas sermaye payının malikidir²⁵³. Esas sermaye payı kanuni düzenlemeye uygun şekilde devredilirse, kural olarak yükümlülük payı devralan yeni pay malikine geçer. Bu halde yeni pay malikinin ayrıca borcu üstlenmesi (TBK m. 196 vd.) gerekmez²⁵⁴.

Limited ortaklıkta esas sermaye payının devri ile “ortaklık payı” yani ortaklık sıfatından doğan malvarlıksal ve yönetsel hak ve borçların tamamı devralana geçer²⁵⁵. Kanun koyucu limited ortaklıkta payın devrini TTK m. 595’te düzenlenmiştir. TTK m. 595/I’in birinci cümlesi gereğince, devir sözleşmesi yazılı düzenlenmeli ve tarafların imzaları noterce onaylanmalıdır. Ayrıca TTK m. 595/I’in ikinci cümlesinde, eTK’da yer almayan farklı bir düzenleme getirilmiştir. Buna göre, “devir sözleşmesinde ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri; rekabet yasağı

²⁴⁹ Bilgili ve Demirkapı, s. 743; Şener, Limited, s. 415; Karakılıç, ss. 124-126; Gürbüz Usluel, s. 474; Yasan, s. 585.

²⁵⁰ Yasan, s. 588.

²⁵¹ Can, Limited, s. 15.

²⁵² Yasan, s. 588.

²⁵³ Karakılıç, s. 112; Şener, Limited, s. 409.

²⁵⁴ Şener, Limited, s. 410.

²⁵⁵ Erdem ve Göksoy, s. 576.

ağırlaştırılmış veya tüm ortakları kapsayacak biçimde genişletilmiş ise, bu husus, önerilmeye muhatap olma, önalım, geri alım ve alım hakları ile sözleşme cezasına ilişkin koşullar da belirtilir”. Kanun koyucunun öngördüğü bu şekil şartları geçerlilik şartlarıdır²⁵⁶. Nitekim yazılı şekil şartı, imzaların noterce onayı hem ispat yönünden hem de hukuki güvenliği sağlama yönünden gereklidir. Diğer yandan da tarafları özellikle ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri hususunda düşünmeye sevk etmektedir²⁵⁷. Bu nedenle ek ödeme ve yan edim yükümlülüğünün de yer aldığı bu kayıtların devir sözleşmesinde anılmaları yeterli olmayıp somutlaştırılmaları da gerekmektedir²⁵⁸.

Payın geçerli bir şekilde devrinin tamamlanabilmesi için kural olarak devir sözleşmesinin genel kurul tarafından onaylanması gerekmektedir (TTK m. 595/II). Bu düzenleme uyarınca limited ortaklıkta payın devri kanunen bağlamalıdır²⁵⁹. Diğer yandan genel kurul, ortaklık sözleşmesinde başka şekilde öngörülmemişse herhangi bir sebep göstermeden devir sözleşmesini reddedebilecektir (TTK m. 595/III). Dolayısıyla ortaklık sözleşmesinde genel kurulun onaydan kaçınma sebepleri düzenlenebilir. Bu halde, ortaklığın geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır²⁶⁰. Örneğin, ortaklık sözleşmesinde ek ödeme ve yan edim yükümlülüğünün öngörülmüş olması bir onaydan kaçınma sebebi olarak belirlenebilir. Yine ek ödeme ve yan edim yükümlülüğünün bağlı olduğu sermaye payını devralacak kişinin ödeme gücüne ilişkin şüphenin varlığı, bir sözleşmesel onaydan kaçınma sebebi olabilir²⁶¹.

Bu şekilde sözleşmesel bir dayanak gerekmeksizin, devir sözleşmesinde yer alan ek ödeme yükümlülüğü, genel kurulun kanaatinin oluşmasında etkili olabilir. TTK m. 595/VI’ya göre, ortaklık ek ödeme veya yan edim yükümlülüğünün bağlı olduğu esas sermaye payının devrinde payı devralacak kişinin ödeme gücünden şüphe duyduğunda söz konusu yükümlülükler için teminat isteyebilir. İstenilen teminat verilmezse genel kurul devre onay vermekten kaçınabilir ve böylece pay devredilemez (TTK m. 595/VI).

²⁵⁶ Demirkapı, s. 218; Tekinalp, Sermaye, s. 552; Şener, Limited, s. 292.

²⁵⁷ Gerekçe, TTK m. 595.

²⁵⁸ Demirkapı, s. 218.

²⁵⁹ Gerekçe, TTK m. 593/II.

²⁶⁰ Şener, Limited, s. 318; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 454.

²⁶¹ Yasan, s. 553.

B. Özellik Arz Eden Durumlar

1. Ortaklık Sıfatı Sona Erdikten Sonra Ek Ödeme Yükümlülüğünün Devam Etmesi

Ek ödeme yükümlülüğünün paya bağlılığı gereğince kural olarak ortağın ortaklıktan ayrılmasıyla yükümlülük o ortak nezdinde sona erer²⁶². TTK m. 604 ise bu kurala ilişkin istisnai bir düzenleme içermektedir. TTK m. 604/I uyarınca, ortaklık ortağın ayrılmasının tescilinden itibaren iki yıl içinde iflas etmişse ayrılan ortaktan da ek ödemenin yerine getirilmesini talep edebilir.

Kanun koyucunun bu düzenlemeyle paya bağlılık kuralından ayrılmasının nedeni alacaklıları korumak ve özellikle kötü niyetli pay devirlerini engellemektir. Zira fazla paya sahip (hakim) ortakların ortaklığın finansal durumunun kötüleştiğini görüp ek ödemelerden kurtulmak için ortaklıktan ayrılmaları halinde ona güvenerek kredi vermiş alacaklılar kandırılmış olur²⁶³.

Ortağın sorumluluğunun devam etmesi yalnızca iflas haliyle sınırlıdır. ortaklığın ödeme güçsüzlüğüne düşmesi veya hakkında yapılan takibin semeresiz kalması TTK m. 604/I kapsamında değildir²⁶⁴. Nitekim iflasın açılmasıyla ek ödeme yükümlülükleri muaccel hale gelir ve iflas idaresince talep edilebilir (TTK m. 603/II). İki yıllık süre içinde iflas açılmazsa, daha sonra iflas açılrsa dahi ayrılan ortağın sorumluluğuna gidilemez.

TTK m. 604/I'de ifade edilen iki yıllık süre, ayrılmanın ticaret siciline tescil edildiği tarihten itibaren başlar. Dolayısıyla ortağın ek ödeme yükümlülüğünden birinci derecede sorumluluğu tescile kadar devam eder. Bu nedenle ortağın zaman kaybetmeden durumu ticaret siciline tescil etmesi menfaatine olacaktır²⁶⁵. Burada TTK m. 598 hükmü dikkate alınmalıdır. TTK m. 598 gereğince, esas sermaye paylarının geçişlerinin tescili için, müdürler tarafından ticaret siciline başvurulur.

²⁶² Çeker/Karahan, s. 867; Şener, Limited, s. 439; Dinç, Ek Ödeme, s. 392; Bilgili ve Demirkapı, s. 744.

²⁶³ Çeker/Karahan, s. 867; Dinç, Ek Ödeme, s. 394; Şener, Limited, s. 439; Bilgili ve Demirkapı, s. 744.

²⁶⁴ Bilgili ve Demirkapı, s. 745.

²⁶⁵ Şener, Limited, s. 440.

Başvuru otuz gün içinde yapılmazsa ayrılan ortak, adının bu paylarla ilgili olarak silinmesi için sicile başvurabilir. Bunun üzerine sicil müdürü ortaklığa iktisap edenin adının bildirilmesi için süre verir. Ancak hükümde bu sürenin ne kadar olacağı belirtilmemiştir.

Kanun koyucu, ayrılan ortağın yükümlülüğünün devamı için öngörülen iki yıllık sürenin daha uzun belirlenmemesinin gerekçesini menfaatler dengesine uymayacağı, kurumun amacından saptıracağı ve bu amaçtan faydalanmak isteyen ortaklıkları caydırabileceği şeklinde ifade etmiştir²⁶⁶.

Kendigelen ise Türk hukukunda iflas davasının oldukça uzun sürmesi nedeniyle TTK m. 604'te öngörülen sürenin aşılması kuvvetle muhtemel olduğunu ifade etmektedir²⁶⁷.

Öğretide, iki yıllık sürenin mutlak emredici bir süre olduğu yönünde bir görüş bulunmaktadır. Bu görüşe göre, “Çelik Korse Kuralı” gereğince ortaklık sözleşmesi kanunun limited ortaklıklara ilişkin hükümlerinden ancak kanunda açıkça cevaz verilmişse sapabilir (TTK m. 579). Nitekim TTK m. 604, ortaklığa bu sürede tasarrufta bulunma yetkisi tanımamıştır. Bu nedenle ortaklık sözleşmesiyle bu iki yıllık süre ne uzatılabilir ne de kısaltılabilir²⁶⁸.

Öğretide bizim de katıldığımız görüşe göre, iki yıllık süre nispi emredici bir süre olup ortaklık sözleşmesiyle uzatılabilir ancak kısaltılamaz. Zira, TTK m. 604 alacaklıların menfaatine ilişkin bir düzenleme içermektedir. İki yıllık sürenin kısaltılması alacaklıların menfaatlerini ihlal edecek, hükmün amacıyla çelişecektir²⁶⁹. Bu bağlamda her ne kadar TTK m. 604 düzenlemesi süreye yönelik bir tasarruf tanımıyorsa da bu süre menfaatler dengesi gözetilerek uzatılabilir. Özellikle uzun süren iflas davalarında bu sürenin aşılması, ek ödemelere güvenerek ortaklığa kredi veren alacaklıları korumayı amaçlayan bu düzenlemenin işlerliğini kaybettirecektir.

TTK m. 604/I'de “ortağın ortaklıktan ayrılması” ifadesi kullanılmıştır. Kanunun lafzi, ortağın yükümlülüğünün devam etmesinin ortaklık sıfatının yalnızca TTK m. 636 vd. hükümlerinde düzenlenen çıkma ve çıkarılma suretiyle

²⁶⁶ Gerekçe, TTK m. 604.

²⁶⁷ Kendigelen, Değişiklikler, s. 513.

²⁶⁸ Karakılıç, s. 136; Yasan, ss. 603-604.

²⁶⁹ Şener, Limited, s. 440.

kaybedilmesi halleriyle sınırlı olduğu izlenimi vermektedir. Ancak, isabetsiz bir şekilde, sanki ortağın sermaye payını devretme suretiyle ortaklık sıfatını kaybedilmesini kapsam dışında bırakmaktadır. Ancak TTK m. 604/I'nin uygulanması için ortağın ortaklıktan ayrılma sebebinin önem taşımadığının kabulü gerekir. Bu itibarla ortaklık sıfatının çıkma ya da çıkarılma suretiyle ya da sermaye payının ortaklardan birine ya da üçüncü bir kişiye devredilmesi suretiyle kaybedilmesi hükümde ifade edilen “ortağın ortaklıktan ayrılması” kapsamında değerlendirilecektir²⁷⁰.

TTK m. 604/II ise ek ödeme yükümlülüğünün paya bağlılığını vurgulayan bir düzenlemedir. TTK m. 604/II gereğince, “ek ödeme yükümlülüğü, halef tarafından yerine getirilmemişse, ortağın sorumluluğu, yükümlülüğü gerçekleştiği tarihte ortağa karşı ileri sürülebileceği ölçüde devam eder”. Buna göre, ek ödemenin ifasında birinci derecede sorumlu olan haleftir. Selef konumundaki ayrılan ortağın sorumluluğu ise ikinci derecededir. Ek ödeme için önce halefe sonra ayrılan ortağa başvurulmalıdır. Ayrılan ortak ile halef arasında müteselsil bir sorumluluk söz konusu değildir²⁷¹.

TTK m. 604 çerçevesinde ayrılan ortağa başvurmak için halefe yöneltilen ifa davası ya da icra takibinin sonuçsuz kalması ya da halefin iflas etmiş olması gerekmektedir²⁷². Yoksa halefin borcu ödeme niteliğine sahip olmadığı ve zaten başvurulsa da yükümlülüğü yerine getirmeyeceği ileri sürülerek doğrudan ayrılan ortağa başvurulamaz²⁷³.

İki yıllık süre içinde pay birden fazla devredildiği halde ise ek ödeme için başvuru sıralaması payı en son devralandan geçmiş tarihtekilere doğru olacaktır. Geçmiş tarihteki ortaklardan her biri yaptığı ödemesi ölçüsünde kendisinden sonra gelen ortaklara rücu hakkını haizdir²⁷⁴.

TTK m. 604/II ayrıca ayrılan ortağın sorumluluğunun, yükümlülüğün gerçekleştiği tarihte ona ileri sürülebilecek ölçüde devam edeceğini ifade etmektedir.

²⁷⁰ Kendigelen, Değişiklikler, s. 513, dn. 57; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 468; Şener, Limited, s. 440; Yasan, s. 608; Gürbüz Usluel, s. 475.

²⁷¹ Gürbüz Usluel, s.475; Karakılıç, s. 134; Şener, Limited, s. 442.

²⁷² Yasan, s. 605; Karakılıç, s. 134; Şener, Limited, s. 443.

²⁷³ Yasan, s. 605.

²⁷⁴ Karakılıç, s. 134; Şener, Limited, s. 443.

Buna göre, ayrılan ortağın yükümlülüğü ortaklıktan ayrıldığı andaki tutar kadardır. Ancak ortağın ayrılmasından sonra söz konusu paya bağlı ek ödeme yükümlülüğünün artırılması ihtimal dahilindedir. Bu durum ise ayrılan ortağın yükümlülüğü üzerinde hüküm doğurmaz. Zira ortaklıktan ayrıldıktan sonra ortaklığın iç ilişkilerini ilgilendiren bir konuda yükümlülük altına sokulması ya da yükümlülüğün artırılması işin doğasına uygun değildir²⁷⁵. Ayrılma anından itibaren ortaklığın organlarının kararları söz konusu ortak üzerinde hüküm doğurmaz hale gelir. Ayrılan ortağın katılma, önerme ve oy verme hakkını sahip olmadığı bir organın kararı ile bağlı olması ise hukuken kabul edilemez²⁷⁶.

Ortak ayrıldıktan sonra söz konusu ek ödeme yükümlülüğünün azaltılması ya da kaldırılması da söz konusu olabilir. Kanunda bu duruma ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak yükümlülüğün azaltılması durumunda ayrılan ortağın yükümlülüğünün de azalacağını kabul etmek gerekir. Eğer ki ek ödeme yükümlülüğü tamamen kaldırılmışsa, bu takdirde ayrılan ortağın da sorumluluğu tamamen ortadan kalkacaktır. Zira, halefin sorumlu olmadığı ya da daha az sorumlu olduğu hallerde selefın sorumlu ya da daha fazla sorumlu olması hukuken açıklanamaz²⁷⁷.

Ayrılan ortağın halefin ek ödemeyi yerine getirdiği ölçüde sorumluluktan kurtulması ve sorumluluğun, yükümlülüğün gerçekleştiği tarihteki ölçüde devam etmesi adaletin ve paya bağlılığın gereğidir²⁷⁸.

2. Esas Sermaye Payı Üzerinde İntifa ve Rehin Hakkı Tesis Edilmesi

Türk Medeni Kanunu (TMK) m. 794-822 çerçevesinde intifa hakkı, başkasına ait malvarlığı üzerinde tam yararlanma yetkisi sağlayan bir irtifak hakkıdır. İntifa hakkının tesisi ile malik intifa hakkı konusunun özdeğerini kendisinde

²⁷⁵ Karakılıç, s. 135; Şener, Limited, s. 444; Yıldırım, Haklı Sebep, s. 297.

²⁷⁶ Gerekçe, TTK m. 604.

²⁷⁷ Şener, Limited, s. 444.

²⁷⁸ Ufuk Ünlü, “Tüm Yönleriyle Limited Şirketler”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 108, Ağustos 2015, s. 103; Levent Biçer ve Esra Hamamcıoğlu, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıklarda Meydana Getirdiği Temel Değişiklikler”, **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı: 1-2, 2011, s. 238; Altaş, Ek Ödeme, s. 53; Bilgili ve Demirkapı, s. 745.

tutmakta, ancak bundan elde edilecek yararları başka bir kimseye tahsis etmektedir²⁷⁹.

Ekonomik değeri olan ortaklık payları intifa hakkının konusu olabilir ve bunun için payın herhangi bir senede bağlanmış olması gerekmez. Dolayısıyla çıplak pay da intifa hakkının konusu olabilir²⁸⁰.

TTK m. 600/I uyarınca, limited ortaklıkta esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı tesisine esas sermaye payının geçişine ilişkin kurallar uygulanır. Buna göre, intifa hakkının tesisinde kural olarak TTK m. 595 uygulama bulur²⁸¹. Bu itibarla, intifa hakkının tesisinde yazılı ve imzaları noterce onaylanmış bir sözleşme ile kural olarak genel kurul onayı aranmaktadır. Bu noktada kanuni bağlamdan başka sözleşmesel bağlam da dikkate alınmalıdır. Dolayısıyla devrin ortaklık sözleşmesiyle yasaklandığı durumlarda intifa hakkı tesis edilemeyecektir. Bunun sebebi, TMK m. 795/I ve TMK m. 954 vd. hükümlerinde intifa ve rehin hakkı kurulması için alacağın devredilebilir olmasının şart koşulmasıdır²⁸². Diğer yandan ortaklık sözleşmesinde ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri öngörülmüşse buna ilişkin kayıtların intifa hakkının tesisine ilişkin sözleşmede yer alması gereklidir (TTK m. 595/I).

Kanunda pay üzerinde intifa hakkının tesisinin ortaksal haklar bakımından hukuki etkilerine ilişkin ayrıntılı bir düzenleme bulunmamaktadır. TTK m. 600/III'de oy hakkına ilişkin bir düzenleme bulunmaktadır. Kar payı alma ve diğer mali haklar hususunda ise genel hükümler yani TMK'daki intifa hakkına ilişkin düzenlemeler uygulama bulur. İlgili TMK m. 794/II ve TMK m. 805 gereğince, ortaklık payının dönemsel gelirlerine ilişkin haklar özellikle de kar payı alma hakkı intifa hakkı sahibine geçer²⁸³.

Diğer yandan TTK m. 600/III uyarınca, “bir esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı bulunması halinde, pay intifa hakkı sahibi tarafından temsil edilir; bu durumda intifa hakkını haiz kişi, esas sermaye payı sahibinin menfaatlerini, hakkaniyete

²⁷⁹ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Oğuzman ve diğerleri, s. 817 vd.

²⁸⁰ Abuzer Kendigelen, **Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı**, Beta Yayınları, İstanbul, 1994, (İntifa), ss. 2-4.

²⁸¹ Kendigelen, *Değişiklikler*, s. 509; Şener, Limited, s. 361.

²⁸² Gerekçe, TTK m. 600.

²⁸³ Ayşe Nur Berzek, “Anonim Ortaklıkta Pay Üzerinde İntifa Hakkı Sahibinin Oy Hakkı ve Oy Hakkına Bağlı Diğer Haklar”, **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: VI, Sayı:1-4, 2002, s. 224 vd.; Şener, Limited, s. 366.

uygun bir şekilde gözetmezse tazminat ile yükümlü olur". Kanaatimizce bu düzenleme isabetli bir düzenleme değildir. Zira kanun lafzi intifa hakkı sahibinin tüm hakları kullanılacağı ancak hiçbir yükümlülüğe tabi olmayacağı izlenimi vermektedir. Öğretide bu düzenleme uyarınca, oy hakkı ve bununla bağlantılı hakların intifa hakkı sahibine geçeceği kabul edilmektedir²⁸⁴. Ayrıca intifa hakkı sahibi intifa hakkı kapsamına girmeyen bu ek hakkı, pay sahibinin menfaatlerini hakkaniyete uygun bir şekilde gözeterek kullanmakla yükümlüdür²⁸⁵. Diğer yandan intifa hakkı sahibine yüklenmemiş yükümlülükler ise payla bağlantılı yükümlülüklerle sınırlıdır. Bu nedenle esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı tesis edilse de payla bağlantılı yükümlülüklerde yine çıplak pay sahibi sorumlu kalmaya devam eder. Ortağın esas sermaye payına bağlı yükümlülükleri, sermaye koyma borcu ile ek ödeme ve yan edim yükümlülükleridir. Dolayısıyla esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı tesis edilse de ek ödeme ve yan edim yükümlülüğünü yerine getirmekle yükümlü intifa hakkı sahibi değil, çıplak pay sahibidir²⁸⁶. Bu husus, ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerin paya bağlı niteliklerinin doğal sonucudur. Zira ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinin muhatabı esas sermaye payının sahibidir. İntifa hakkının tesisiyle her ne kadar paydan yararlanma yetkisi intifa hakkı sahibine geçse de pay sahibi aynı kalmaktadır.

Diğer yandan limited ortaklıkta esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi de olanaklıdır. TTK m. 600/II uyarınca, ortaklık sözleşmesi ile esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı tesisi genel kurul onayına bağlanabilir. Bu halde payın geçişe ilişkin hükümler uygulanır (TTK m. 595 vd.). Bu takdirde genel kurul ancak haklı sebepler varsa onay vermekten kaçınabilir. Maddede ve gerekçede belirtilmemiş olan haklı sebepler ortaklıkla, payını rehnetmek isteyen ortakla ya da lehine rehin hakkı kurulacak alacaklıyla ilgili olabilir. Örneğin, rehin verenin payına bağlı ek ödeme ya da yan edim yükümlülüklerini ifa etmemesi bir haklı sebep teşkil

²⁸⁴ Bilgili ve Demirkapı, s. 763; Kendigelen, Değişiklikler, s. 509; Şener, Limited, s. 368.

²⁸⁵ İntifa hakkı kapsamına girmeyen oy hakkının kanunen intifa hakkı sahibine tanınmasının sebebi, intifa hakkının niteliği dolayısıyla payın yönetiminin intifa hakkı sahibine ait olmasıdır. bkz. Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 28.

²⁸⁶ Şener, Limited, s. 374.

edebilir²⁸⁷. Eğer ki rehin hakkının tesisi ortaklık sözleşmesiyle genel kurul onayına bağlanmamışsa TMK'daki alacaklar ve diğer hakların rehnine ilişkin genel hükümler (TMK m. 954 vd.) uygulama bulur.

Pay üzerinde tesis edilen rehin hakkı “haklar üzerinde kurulan bir rehin hakkını” ifade etmektedir. Bunun yanında rehin, ortak sıfatına bağlı hakların da sadece malvarlıksal cephesini kapsar²⁸⁸. Payı rehnalan sadece rehnedene ya da üçüncü kişiye verdiği krediden kaynaklanan borcu ifa edilmezse, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla alacağını bu paradan tahsil etme yetkisine sahiptir. Yoksa sermayeyle bağlantılı ortaklık hakları kullanamaz. Zira pay üzerinde rehin hakkı tesis edilse de payın mülkiyeti rehnedende kalmaya devam etmektedir. Ortaklık yükümlülükler ise rehin hakkının kapsamı dışında kalmaktadır. Bu nedenle bir ortaklık yükümlülük olan ek ödeme yükümlülüğü payını rehnedenden ortakta kalmaya devam eder²⁸⁹.

3. Ortaklığın Kendi Paylarını İktisabı

Kanunda limited ortaklığın kendi esas sermaye paylarını iktisabına ilişkin düzenleme TTK m. 612'de yer almaktadır. Buna göre, ortaklık kendi esas sermaye paylarını, bunları alabilmek için gerekli tutarda serbestçe kullanabileceği özkaynaklara sahipse ve alacağı payların nominal değerlerinin toplamı esas sermayenin yüzde onunu aşmıyorsa iktisap edebilir (TTK m. 612/I). Ortaklık sözleşmesinde öngörülen ya da mahkeme kararıyla hükme bağlanmış bulunan bir çıkma ya da çıkarma dolayısıyla, esas sermaye paylarının iktisabı halinde, yüzde onluk bu sınır yüzde yirmi olarak uygulanır (TTK m. 612/II).

Ortaklık TTK m. 612'ye dayanarak kendi esas sermaye paylarını iktisap ettiğinde, söz konusu paylar içinde ek ödeme ve yan edim yükümlülüğü ile yüklü paylar da bulunabilir. Bu durumda, söz konusu paylar ortaklığın elinde bulunduğu sürece ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinin yerine getirilmeleri talep edilemez

²⁸⁷ Ramazan Durgut, “Limited Şirket Esas Sermaye Payı Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 108, Eylül 2013, s. 133.

²⁸⁸ Erdem ve Göksoy, s. 577.

²⁸⁹ Şener, Limited, s. 391.

(TTK m. 612/V). Zira ek ödeme ve yan edim yükümlülüğünün alacaklısı ortaklık tüzel kişiliği olduğundan, bu payların ortaklık tarafından iktisabı borçlu ve alacaklı sıfatının birleşmesine neden olmakta, bu da borcu tahsil edilemez hale getirmektedir²⁹⁰.

Ek ödeme yükümlülüğünün donması geçici bir durum olup söz konusu yükümlülüğü sona erdirmez. Dolayısıyla ortaklığın elindeki payları devretmesi ile ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri, payı devralan kişinin nezdinde tekrar talep edilebilir hale gelir²⁹¹.

Ortaklığın kendi paylarını iktisabı halinde ek ödemelerin talep edilemeyecek olmasının ortaklık alacaklılarının korunması açısından isabetli bir düzenleme olduğu tartışılabilir²⁹². Zira bu süre zarfında özellikle de ek ödemelerin talep edilememesi, ortaklığın önemli bir finansman aracından yoksun kalması demektir. Bu durumun yarattığı olası riziko, ortaklığın finansman ihtiyacının ortaya çıkması halinde somutlaşacaktır. Bu durumda ortaklığa hızlı bir şekilde finansman sağlanamaması ortaklığın finansal yapısı, piyasadaki itibarı ve kredibilitesi üzerinde olumsuz etkiler doğurabilir.

IX. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ORTAKSAL HAKLARA ETKİSİ

A. Yönetmel Haklara Etkisi

Limited ortaklıkta yönetmel haklar, yönetime katılma haklarıdır. Bu haklar genel kurula katılma hakkı, oy hakkı (TTK m. 618), bilgi alma ve inceleme hakkı (TTK m. 614) vb. haklardır. Limited ortaklık yapısı içinde “vazgeçilmeyen haklar” olarak tanımlanan bu haklardan vazgeçilmesi, ortaklık sözleşmesiyle ya da ortaklık organları kararıyla bertaraf edilmesi olanaklı değildir²⁹³.

Ek ödeme yükümlülüğünün ortağın yönetmel hakları üzerinde herhangi bir hukuki etkisi söz konusu değildir. Ancak bu noktada ortağın oy hakkının özellik arz

²⁹⁰ Pulaşlı, Genel, s. 808; Can, Limited, s. 16.

²⁹¹ Yasan, s. 557; Pulaşlı, Genel, s. 808.

²⁹² Şener, Limited, s. 162.

²⁹³ Pulaşlı, Şerh, s. 2268; Yıldız, s. 173.

edip etmediği, 7099 sayılı Kanun ile yapılan limited ortaklıkta nakdi sermaye payının ödenmesine ilişkin değişiklikten sonra TTK m. 435'in uygulanabilirliği ile bağlantılı olarak değerlendirilmelidir.

Limited ortaklıkta ortaklar TTK m. 581'de öngörülen şartları taşıyan ayınları ortaklığa ayni sermaye olarak getirebilir²⁹⁴. Ayni sermaye bir taşınır ise ortaklığın tescilinden önce güvenilir kişiye tevdi olduğu (TTK m. 128/V); taşınmaz veya özel sicile tabi bir malvarlığı unsuru ise tapu siciline veya ilgili özel sicile şerh verildiği (TTK m. 128/V) takdirde ayni sermaye olarak kabul edilir. Şerh ve teslim olmadıkça ticaret sicili müdürü ortaklığı ticaret siciline tescil etmez. Bu da ortaklığın tüzel kişilik kazanamamasına neden olur (TTK m. 588/I). Dolayısıyla limited ortaklıkta ortağın ayni sermaye taahhüdü ortaklığın tescili ile birlikte kural olarak yerine getirilmiştir²⁹⁵.

Diğer yandan ortakların limited ortaklığa nakdi sermaye getirmesi de olanaklıdır (TTK m. 127/I). TTK m. 585 uyarınca, limited ortaklıkta “esas sermaye pay bedellerinin ödenmesi, ödeme yeri, ifa borcu, ifa etmemenin sonuçları, bedelleri tamamen ödenmemiş payların devri hususlarında” anonim ortaklığa ilişkin (TTK m. 344-345) hükümleri kıyasen uygulanır. Fakat 7099 sayılı Kanun ile limited ortaklıkta “nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin en az yüzde yirmi beşinin tescilden önce ödenmesi şartı” kaldırılmıştır. Bu kapsama girmeyen ilgili anonim ortaklık hükümleri ise limited ortaklığa uygulanmaya devam edecektir. Dolayısıyla limited ortaklık ortakları taahhüt ettikleri nakdi sermayeleri ortaklığın tescilinden itibaren en geç yirmi dört ay içinde yerine getirmekle yükümlüdür (TTK m. 344/I).

7099 sayılı Kanun bu düzenlemeyle yatırım ortamının iyileştirilmesi temel amacıyla ortaklıkların kuruluş işlemlerindeki maliyet ve sürenin azaltılmasını ile

²⁹⁴ TTK m. 581 gereğince “üzerlerinde sınırlı ayni bir hak, haciz veya tedbir bulunmayan; nakden değerlendirilebilen ve devrolunabilen, fikri mülkiyet hakları ile sanal ortamlar ve adlar da dâhil, malvarlığı unsurları ayni sermaye olarak konulabilir. Hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacaklar sermaye olamaz”.

²⁹⁵ Hakan Bilgeç, “7099 Sayılı Kanun İle Yapılan Limited Şirkette Nakdi Sermaye Payının Ödenmesine İlişkin Değişikliğin Ortakların Oy ve Kâr Payı Hakları Üzerindeki Etkileri”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Cilt: 32, Sayı: 143, 2019, s. 238.

ortaklıkların kuruluşlarını kolaylaştırmayı hedeflemiştir²⁹⁶. Ancak limited ortaklığın genelinde bir değişiklik yapılmaksızın sadece “nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin en az yüzde yirmi beşinin tescilden önce ödenmesi” şartının kaldırılması kolaylıktan ziyade çözülmesi zor birçok hukuki soruna yol açmaktadır²⁹⁷.

Bu düzenleme, kuruluştaki taahhüt edilen nakdi sermayenin hiç ödenmeyerek sermayesiz bir limited ortaklığın ticari faaliyetlerine başlamasına neden olabilir²⁹⁸. Zira ortakların hiçbirisi ortaklığa ayni sermaye getirmemiş olabilir. Bu hukuki durum yirmi dört aylık ödeme süresi boyunca devam edebilir. Diğer yandan bu durumun yarattığı hukuki sorunlardan birisi de ortağın oy hakkının doğumu hususundadır.

Limited ortaklıkta oy hakkı, yönetsel haklar içindeki en önemli haktır²⁹⁹. Zira ortaklar oy hakkı aracılığıyla ortaklığın iradesini teşkiline katılırlar³⁰⁰. Limited ortaklıkta ortakların oy hakkı esas sermaye paylarının nominal değerlerine göre belirlenir (TTK m. 618). Diğer bir ifadeyle ortaklar oy haklarını kural olarak oransallık ilkesiyle kullanır³⁰¹. Bununla birlikte ortaklık sözleşmesiyle birden fazla paya sahip ortakların oy haklarının sınırlandırılması olanaklıdır. Ancak her halukarda ortak, en az bir oy hakkına sahiptir (TTK m. 618/I-c). “Asgari oy ilkesi” olarak adlandırılan bu hak ortağın vazgeçilmez haklarından³⁰². Zira temel yönetsel hak niteliğindeki oy hakkından yoksun bir ortak ortaklık içinde anlamsız bir konuma sahip olur³⁰³. Kural oy hakkının oransallık ilkesiyle uygulanması olmakla beraber ortaklık sözleşmesinde öngörülmek suretiyle oy hakkında imtiyaz oluşturulabilir³⁰⁴.

Kanunda limited ortaklıkta oy hakkının ne zaman doğacağına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak 7099 sayılı Kanun ile getirilen değişiklikten önce anonim ortaklıkta oy hakkının doğumuna ilişkin TTK m. 435 düzenlemesi

²⁹⁶ Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/912) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu, www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss518.pdf, s. 5 , (10.10.2019).

²⁹⁷ Hasan Pulaşlı, “Sermayesiz Sermaye Şirketi İle Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar ve Bunlara Karşı Alınması Gereken Hukuki Önlemler”, **BATİDER**, Cilt: XXXIV, Sayı: 2, 2018, (Sermayesiz), s. 19; Bilgeç, s. 239.

²⁹⁸ Pulaşlı, Sermayesiz, s. 6 vd.

²⁹⁹ Şener, Limited, s. 582; Akbay, s. 156.

³⁰⁰ Şener, Limited, s. 582.

³⁰¹ Bilgeç, s. 241.

³⁰² Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 478; Şener, Limited, s. 583.

³⁰³ Şener, Limited, s. 583.

³⁰⁴ Akbay, s. 176 vd.

limited ortaklığa da kıyasen uygulanmaktaydı³⁰⁵. Burada herhangi bir atıf söz konusu olmamakla beraber, “oy hakkı, payın, kanunen veya esas sözleşmeyle belirlenmiş bulunan en az miktarının ödenmesiyle doğar” düzenlemesini içeren TTK m. 435, limited ortaklık için de uygun bir düzenleme niteliğindedir. Ancak 7099 sayılı Kanun ile birlikte limited ortaklıklarda kanuni asgari sınırın ortadan kaldırılması üzerine mevcut mevzuat uyarınca TTK m. 435’in uygulanabilirliğinin tespiti önemlidir.

Öğretide Pulaşlı, limited ortaklıklarda TTK m. 435’in uygulanacağı, sadece nakdi sermaye taahhüt etmiş ortaklar yirmi dört ay içinde taahhüt ettikleri nakdi sermayelerine ilişkin hiçbir ödeme yapmazlarsa ortakların oy hakkının doğmayacağını savunmaktadır³⁰⁶. Yazar, sermaye taahhüdünde bulunan pay sahibinin, payına ilişkin hiçbir ödeme yapmadığı gerekçesiyle paydan doğan hiçbir hakka sahip olamayacağına ilişkin bir Yargıtay kararını görüşüne destek olarak göstermektedir³⁰⁷.

Bizim de katıldığımız Bilgeç, oy haklarına ilişkin TTK m. 435’in uygulanacağına ilişkin bir atfın bulunmaması ve TTK m. 435’in uygulanmasının kabulü halinde uygulamada oy hakkından yoksun payların ortaya çıkması ve organsızlık sebebiyle ortaklığın feshinin istenebilmesi şeklinde iki önemli sorun ortaya çıkacağı gerekçeleriyle TTK m. 435’in limited ortaklıklarda uygulama bulamayacağını ifade etmektedir. Yazara göre, aksi ortaklık sözleşmesinde öngörülmedikçe ortaklar taahhütlerini tescili izleyen yirmi dört ay içinde yerine getirmezlerse oy hakkının doğmaması asgari oy ilkesine aykırılık teşkil edecektir. TTK m. 619’da öngörülen oydan yoksunluk hallerinin³⁰⁸ sınırlı sayıda olduğunun kabulü³⁰⁹ gereğince TTK m. 435’in limited ortaklıklar için uygulanması halinde sadece nakdi sermaye taahhüt etmiş ortakların yirmi dört ay içinde taahhüt ettikleri

³⁰⁵ Şener, Limited, s. 582; Pulaşlı, Genel, s. 626.

³⁰⁶ Pulaşlı, Sermayesiz, ss. 13-15.

³⁰⁷ 11. HD., 09.03.2010, E. 2008/12961, K. 2010/2603, www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2008-12961-k-2010-2603-t-09-03-2010, (10.10.2019).

³⁰⁸ TTK m. 619 uyarınca, “(1) Herhangi bir şekilde şirket yönetimine katılmış bulunanlar, müdürlerin ibralarına ilişkin kararlarda oy kullanamazlar. (2) Şirketin kendi esas sermaye payını iktisabına ilişkin kararlarda, esas sermaye payını devreden ortak oy kullanamaz. (3) Ortağın bağlılık yükümüne veya rekabet yasağına aykırı faaliyetlerde bulunmasını onaylayan kararlarda ilgili ortak oy kullanamaz”.

³⁰⁹ Füsün Nomer Ertan, **Oydan Yoksun Paylar**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1994, s. 3; Şener, Limited, s. 589; Akbay, ss. 187-188.

nakdi sermayelerine ilişkin hiçbir ödeme yapmadıkları takdirde oluşacak hukuki durumu oydan yoksunluk kapsamında değerlendirmek de olanaklı değildir. Yine, TTK m. 435'in uygulanacağı görüşünün kabulü halinde, nakden taahhüt edilen sermaye paylarının asgari tutarlarının ödenmesine kadar bu paylara bağlanan oy haklarının akıbeti, limited ortaklığın iktisap ettiği kendi paylarının oy haklarının donması kapsamında da değerlendirilemez. Zira limited ortaklığın iktisap ettiği paylar iktisaptan önce oy hakkına sahipken asgari tutarları ödenmeyen paylar için oy hakkı hiç doğmamıştır. Yine, toplanan genel kurul, ortakların oy haklarının henüz doğmaması nedeniyle fiilen işlevsiz hale geleceğinden organ yokluğu³¹⁰ kapsamında kabul edilecek ve TTK m. 636/II uyarınca ortaklığın feshi gündeme gelecektir³¹¹.

İzah edilen nedenlerle 7099 sayılı Kanun ile getirilen “nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin en az yüzde yirmi beşinin tescilden önce ödenmesi şartı”nın kaldırılmasına ilişkin değişiklik dolayısıyla limited ortaklıklarda TTK m. 435 uygulama bulmaz. Bu itibarla ortaklık sözleşmesinde aksi öngörülmedikçe, limited ortaklıkta ortağın oy hakkının ortaklığın tescili ile birlikte doğduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla ortakların nakdi sermayelerini yerine getirmesi ile oy hakkının doğumu arasında kural olarak bir ilişki söz konusu değildir. Ulaştığımız bu kanaat sonucunda, kural olarak ek ödeme yükümlülüğü ile ortağın oy hakkı arasında da bir ilişkiden söz edilemez. Zira kuruluş sözleşmesinde öngörülmüş olsa dahi ek ödemelerin talep edilebilmesi için ortaklığın kurulup TTK m. 603/I'de yer alan hallerin gerçekleşmesi gerekmektedir. Buna ilaveten oy hakkının doğumunun ek ödemelerin yerine getirilmesine bağlanması ihtimali bu hususun müdürler ile ortakların iradelerine bırakılması anlamına gelmektedir. Bu hususun özellikle de müdürlerin iradelerine bırakılmış olması izah edilen hukuki sorunları bertaraf etmekten uzaktır. Ancak ortaklık sözleşmesiyle ortağın oy hakkının doğumunun nakdi sermayesini ya da ek ödeme yükümlülüğünü yerine getirmesi şartına bağlanmasının olanaklı olduğu söylenebilir.

³¹⁰ Soykan, s. 165 vd.

³¹¹ Bilgeç, s. 242 vd.

B. Mali Haklara Etkisi

1. Kar Payı

Limited ortaklıkta temel amaç, her ticaret ortaklığında olduğu gibi kazanç elde etmek ve elde edilen kazancı ortaklara dağıtmaktır³¹². Bu temel amaç, ortağın kar payına vazgeçilemez bir hak niteliği kazandırmaktadır³¹³. Dolayısıyla ortak, ortaklık sözleşmesiyle kar payından mahrum edilemez³¹⁴. Ancak ortaklık sözleşmesinde ortağın kar payından tamamen mahrum olmayacağı şekilde, bilanço karının kullanılmasına ilişkin TTK m. 608 vd. hükümlerinden farklı düzenlemeler öngörülebilir (TTK m. 577/I-j).

Kanun koyucu limited ortaklıkta kar payını TTK m. 608'de düzenlemiştir. TTK m. 608'in birinci fıkrasında kar payının ödenmesine ilişkin şartlar, ikinci fıkrasında kar payının hesaplanması, üçüncü fıkrasında ise yedek akçelerin ayrılmasına ilişkin hususlar yer almaktadır.

Ek ödeme yükümlülüğünün kar payına etkisi, TTK m. 608/II'de yer alan kar payının hesaplanması hususundadır. TTK m. 608/II'ye göre, kar payı kural olarak esas sermaye payının nominal değerine oranlanarak hesaplanır ve ifa edilen ek ödemelerin tutarı sermaye payının nominal değerine eklenir³¹⁵. Bu düzenlemeye göre, kar payının hesaplanmasında ifa edilmiş ve TTK m. 605 gereğince ortağa iade edilmemiş ek ödemeler ek sermaye gibi bir fonksiyon göstermektedir³¹⁶. Ek ödemelerin kar payının hesaplanmasında dikkate alınabilmesi için ifa edilmiş olması gerekmektedir. Ortaklığın henüz talep etmediği ya da ortaklığın talep etmesine

³¹² Uzunallı, ss. 6-7; Bilgili ve Demirkapı, s. 207.

³¹³ Tekinalp, Sermaye, s. 571; Yıldız, s. 164; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 453; Pulaşlı, Genel, s. 825; Şener, Limited, s. 490; Yasan, s. 195; Bilgili ve Demirkapı, s. 207.

³¹⁴ Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s.453; Çeker/Karahan, s. 858.

³¹⁵ 15.02.2018 tarihli 7099 sayılı Kanun m. 25 gereğince, limited ortaklık ortaklarının sermayenin % 25'ini peşin ödeme zorunluluğu kaldırıldığından, ortakların sermaye koyma borçlarının tamamını ifa etmeme durumu ihtimal dahilindedir. Bu nedenle kar payının hesaplanmasında ek ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmesine paralel olarak sermaye koyma borcunun yerine getirilip getirilmediği de dikkate alınmalıdır. Bu hususta bkz. Ayhan ve diğerleri, s. 552; Bahtiyar, Ortaklıklar, ss. 466- 468.

³¹⁶ Şener, Limited, s. 497.

rağmen ifa edilmemiş ek ödemeler ile ortağa iade edilen ek ödemeler kar payının hesaplanmasında dikkate alınamaz³¹⁷.

TTK m. 608/II gereğince, ek ödemelerini yerine getiren ortağın kar payı oranı artmaktadır. Bu düzenleme sermaye ortaklıklarında geçerli olan ortaklık haklarının getirilen sermayeyle orantılı olması ilkesine işaret etmektedir³¹⁸. Düzenlemenin bu fonksiyonu özellikle ek ödemelerin belirli paylar için öngörülmesi durumunda ön plana çıkmaktadır. Ek ödemelerin kar payının hesaplanmasında dikkate alınması, ortaklar arasında menfaatler dengesinin sağlanmasına yönelik bir düzenlemedir³¹⁹.

2. Tasfiye Payı

Kanunda ya da ortaklık sözleşmesinde öngörülen sona erme sebeplerinin gerçekleşmesiyle limited ortaklık tasfiye sürecine girer³²⁰. Tasfiye süreci, ortaklığın süregelen işlemlerini sona erdirmeye, malvarlığını paraya çevirmeye, ortakların mevcut yükümlülüklerini ifaya ve ortaya çıkabilecek tasfiye bakiyesini ortaklara dağıtmaya ilişkin tedbirleri içeren işlemleri kapsar³²¹.

TTK m. 643 uyarınca, limited ortaklığın tasfiyesinde anonim ortaklığın tasfiyesine ilişkin hükümler kıyasen uygulanır. Tasfiye sonucunda tasfiye bakiyesi ortaklar arasında dağıtılır. Limited ortaklığa da uygulanacak, anonim ortaklıkta tasfiye bakiyesinin dağıtılmasına ilişkin düzenleme TTK m. 543'de yer almaktadır. Hükme göre limited ortaklıkta tasfiye bakiyesi imtiyaz söz konusu değilse, ortakların ödedikleri sermayeler oranında paylaştırılır. Hüküm uygulanırken limited ortaklığa özgü hususların dikkate alınması gerekmektedir. Bu nedenle limited ortaklıkta ödenmiş sermayelere ilaveten ödenmiş ve iade edilmemiş ek ödemeler de tasfiye payının hesaplanmasında dikkate alınmalıdır³²². Bu durum, menfaatler dengesine uygun şekilde ek ödeme yükümlülüğünü yerine getirerek ortaklığın özkaynaklarını

³¹⁷ Pulaşlı, Şerh, s. 2261; Şener, Limited, s. 498.

³¹⁸ Şener, Limited, s. 498.

³¹⁹ Yıldız, s. 166; Bilgili ve Demirkapı, s. 725; Çeker/Karahan, s. 857.

³²⁰ Mustafa Yavuz, "Türk Ticaret Kanununa Göre Tasfiye Memurlarının Hukuki Sorumluluğu", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 123, Kasım 2016, (Tasfiye), s. 101; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 570; Kayar, s. 518; Ayhan ve diğerleri, s. 461.

³²¹ Karahan, ss. 14-15; İzmirli, Tasfiye, s. 4; Şener, Limited, s. 1019.

³²² Bilgili ve Demirkapı, ss. 731-732; Şener, Limited, s. 1120; Yasan, s. 555.

yükselten ortakların tasfiye payını da buna uygun şekilde almalarını sağlayacaktır³²³. Nitekim bu sayede TTK m. 608/II ile de bir uyum yakalanacaktır³²⁴. Ek ödeme selef tarafından ödenmiş olsa dahi halef bakımından hukuki durum aynı şekildedir³²⁵.

X. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İFASI VE İFA EDİLMEMESİ

A. Ek Ödeme Yükümlülüğünün İfası

1. Ön Açıklamalar

Ek ödemenin ifası ile ortaklık tatmin edilmiş ve yükümlülük sona ererek ortak borcundan kurtulmuş olur. İfanın gerçekleşmesinde borçlu, alacaklı, ifa zamanı ve ifa yeri unsurları rol oynar.

Ek ödeme yükümlülüğünde borçlu ortak; alacaklı ise limited ortaklık tüzel kişiliğidir. Ek ödeme yükümlülüğünün nisbi niteliği gereğince ortaklar yükümlülüğü sadece ortaklığa ya da ortaklığı temsil yetkisini haiz müdürlere ifa edebilir. Bu kişiler dışında birine ek ödemenin ifası borcu sona erdirmez³²⁶.

2. İfa Yeri

İfa yeri, borçlanılan edimin ifa edilmesi gereken yerdir. Gereği gibi bir ifadan söz edebilmek için borçlu edimi ifa yerinde yerine getirmelidir. Borçlu, edimi ifa yerinde yerine getirmediği takdirde borç muaccel ise temerrüde düşer³²⁷. Bu nedenle borçlu ortak ek ödemeyi ifa yerinde yerine getirmelidir. Aksi takdirde, borçlu temerrüdü söz konusu olur³²⁸.

³²³ Şener, Limited, s. 1120.

³²⁴ Yasan, s. 555.

³²⁵ Şener, Limited, s. 1120.

³²⁶ Dinç, Ek Ödeme, s. 374.

³²⁷ Turgut Kalpsüz, **Ticari Satışta İfa Mahalli**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1960, s. 7; Von Tuhr, s. 499; Oğuzman ve Öz, s. 323.

³²⁸ Dinç, Ek Ödeme, s. 374.

İfa yeri tarafların iradelerine, edimin niteliğine ya da kanun hükmüne göre belirlenir. Bir para borcu olan ek ödeme yükümlülüğünde ifa yeri, aksi ortaklık sözleşmesi ile kararlaştırılmadıkça limited ortaklığın merkezidir (TBK m. 89/I-1). TTK m. 576/I-a gereğince, ortaklığın yerleşim yeri olarak ifade ettiğimiz ortaklık merkezi ortaklık sözleşmesinde yer alması zorunlu bir kayıttır.

Taraflar ek ödemenin ifa yerini ortaklık sözleşmesiyle belirleyebilirler (TBK m. 89/I). Tarafların belirlediği ifa yerinin geçerliliği; emredici hukuk kurallarına, ahlaka, kişilik haklarına ve kamu düzenine aykırı olmamasına bağlıdır (TTK m. 26 vd.).

Taraflar ortaklık sözleşmesi ile ek ödeme yükümlülüğünün ifa yeri olarak alacaklı ortaklık tüzel kişiliğinin posta çeki ya da banka hesabını belirleyebilir. Bu halde ifa yeri hesabın bulunduğu yerdir³²⁹.

Ek ödeme yükümlülüğüne ilişkin ifa yeri, kuruluş sözleşmesinde belirlenebileceği gibi sonradan sözleşme değişikliği yoluyla da belirlenebilir. Sonradan ifa yerini belirleyen ya da mevcut ifa yerini değiştiren genel kurul kararları ilgili ortakların oybirliği ile alınabilir³³⁰.

3. İfa Zamanı

İfa zamanı, alacaklının edimin ifasını talep edebilme imkanının, borçlunun da bu talebe uyma zorunluluğunun başladığı andır. İfa zamanının gelmesiyle borç muaccel hale gelir (TBK m. 90).

Ortaklık sözleşmesinde aksi öngörülmedikçe ek ödemelerin ifa zamanında TBK m. 90 vd hükümleri uygulama bulur. Ancak ifa zamanının kuruluş sözleşmesiyle ya da sözleşme değişikliği yoluyla belirlenmesi de olanaklıdır. Sözleşme değişikliğine ilişkin genel kurul kararı ilgili ortakların oybirliği ile alınabilir.

Ortaklık sözleşmesinde belirlenen ifa zamanının gelmesiyle ek ödeme yükümlülüğü muaccel hale gelir. Bu andan itibaren ortaklık ortaktan ek ödeme

³²⁹ Eren, s. 964.

³³⁰ Dinç, Ek Ödeme, s. 374.

yükümlülüğünün ifasını talep edebilecek, yükümlü ortak da ifada bulunmak zorunda olacaktır³³¹.

B. Ek Ödeme Yükümlülüğünün İfa Edilmemesi ve Bunun Hukuki Sonuçları

1. Ön Açıklamalar

Kanunda ek ödeme yükümlülüğünün ifa edilmemesi hususunda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Ek ödeme yükümlülüğünün hukuki dayanağı ortaklık sözleşmesidir. Bu nedenle ek ödeme yükümlülüğünün ifa edilmemesi sözleşmeye aykırılık teşkil eder ve sözleşmeden doğan sorumluluğu ortaya çıkarır³³². Ek ödeme yükümlülüğünün ifa edilmemesi ortaklık sözleşmesinden kaynaklanan bir borcun yerine getirilmemesidir. İfa edilmeme kavramı ise ek ödeme yükümlülüğünün hiç ifa edilmemesi, gereği gibi ifa edilmemesi ve temerrüdü kapsar³³³. Bir para borcu doğuran ek ödeme yükümlülüğünün ifa edilmemesinde TBK'daki para borcunun ifa edilmemesine ilişkin yaptırımlar uygulanabilir. Diğer yandan limited ortaklıkta geçerli olan sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde ek ödeme yükümlülüğünün ifa edilmemesine ilişkin yaptırımların belirlenmesi mümkündür. Nitekim ortaklık sözleşmesinde öngörölmeleri şartıyla bağlayıcı olan hükümlerin düzenlediği TTK m. 577'nin f bendinde kanunda ya da ortaklık sözleşmesinde öngörölmüş bulunan yükümlölüklerin hiç ya da zamanında yerine getirilmemeleri halinde ortaklık sözleşmesiyle uygulanabilecek sözleşme cezası hükümleri de yer almaktadır. Hüküm gereğince, yükümlölüklerin ifa edilmemesine ilişkin sözleşme cezaları ortaklık sözleşmesiyle öngörülebilir. Dolayısıyla, ortaklık sözleşmesinde sözleşme özgürlüğü ilkesi ve TTK m. 577/1-f'deki sınırlama esas alınarak ek ödeme yükümlölüğünün ifa edilmemesine ilişkin yaptırımlar belirlenebilecektir³³⁴. Sonuç olarak, ek ödemenin ifa

³³¹ Oğuzman ve Öz, s. 313.

³³² Borç ilişkisinin ifa edilmemesi hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, s. 1048 vd.

³³³ Dinç, Ek Ödeme, s. 380.

³³⁴ Karakılıç, s. 127; Yasan, s. 598.

edilmemesi üzerine hem borçlar hem ortaklıklar hukukuna ilişkin yaptırımlar gündeme gelebilir.

Ortaklık sözleşmesi dışında başka sözleşmelerle de ek ödemelerin ifa edilmemesine ilişkin yaptırımların belirlenmesi olanaklıdır. Ancak bu durumda, borçlar hukukuna ilişkin genel hükümler uygulama bulur. Ortaklıklar hukukuna ilişkin hükümler ise uygulanamaz. Nitekim bu sözleşmeler sadece tarafları arasında hüküm doğurur.

2. Ortaklığın Başvurabileceği Hukuki Yollar

a. İfa Davası ve İcra Yoluyla Takip

Ek ödeme yükümlülüğünün ifa edilmemesi halinde ortaklık ortağı ifa davası ya da cebri icra yoluyla ifaya zorlayabilir³³⁵. İfa davası ya da cebri icra yoluna ortaklık tüzel kişiliği adına müdürlerin işlemi ya da kararıyla başvurulabilir. Diğer ortakların ya da TTK m. 604/I gereğince iflas idaresi dışında ortaklık alacaklarının ek ödemenin ifasına ilişkin ifa davası açma ya da cebri icra yoluna başvurusu olanaklı değildir³³⁶.

b. Temerrüt Faizi

Para borcunun temerrüdünde mütemerrit borçlu alacaklının gecikme tazminatını karşılamak amacıyla temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür (TBK m. 120). Temerrüt faizinin talep edilebilmesi için borçlunun temerrüde düşmede kusurlu olması ve alacaklının gecikmeden doğan bir zararının bulunması gerekmektedir³³⁷.

³³⁵ Can, Limited, s. 17; Karakılıç, s. 127; Yasan, s. 598; Dinç, Ek Ödeme, s. 381; Şener, Limited, s. 425.

³³⁶ Yasan, s. 600; Can, Limited, s. 17.

³³⁷ Hamdi Yasaman, “Ticari İşlerde Akdi Faiz ve Temerrüt Faizi”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı: 76, 2011, s. 61; Oğuzman ve Öz, s. 491; Eren, s. 1124.

Ek ödemenin bir para borcu olması dolayısıyla, geç ifa edilmesi halinde ortaklık gecikme tazminatını karşılamak amacıyla temerrüt faizi talep edilebilir³³⁸.

Ek ödeme yükümlülüğü, TTK'da düzenlenen bir husus olup TTK m. 3 gereğince ticari iş niteliği taşımaktadır. Bu nedenle, taraflar ek ödemeye ilişkin temerrüt faizi oranını ortaklık sözleşmesiyle serbestçe belirleyebilirler (TTK m. 8/I). Sözleşmeyle temerrüt faizi oranı belirlenmese dahi FK m. 2/II gereğince mütemerrit ortaklık ticari işlere uygulanan avans faizi oranında temerrüt faizi istenebilir.

Temerrüt faizinin işlemeye başlayacağı tarih ortaklık sözleşmesinde belirlenebilir. Böyle bir düzenleme yoksa temerrüt faizi vadenin bitiminden ve vade yoksa ihtar gününden itibaren işlemeye başlar (TTK m. 10).

Ek ödeme yükümlülüğünün geç ifa edilmesi halinde, ortaklık temerrüt faizini aşan bir zarara uğramışsa borçlu kusursuzluğunu ispat etmedikçe aşkın (munzam) zararı tazmin ile yükümlüdür (TBK m. 122/I). Örneğin, gerekli şartların gerçekleşmesine rağmen ek ödemenin yerine getirilmemesi üzerine bankadan kredi almak zorunda kalan ortaklığın buna yönelik harcamaları ve ödediği faiz munzam zarar kapsamındadır.

Aşkın zararda alacaklı temerrüt nedeniyle uğradığı zararının temerrüt faiziyle karşılanamadığını ispatla yükümlüdür³³⁹. Diğer yandan mütemerrit ortağın kusursuzluğunu ispatlayarak ortaklığın aşkın zararını tazmin yükümlülüğünden kurtulma imkanı bulunmaktadır (TBK m. 122/I).

c. Sözleşme Cezası (Cezai Şart)

Ortağın ek ödeme yükümlülüğünü geç ifa etmesi halinde ortaklığın başvurabileceği bir diğer yaptırım da temerrüt faizinden bağımsız şekilde sözleşme cezasının talep edilebilmesidir (TTK m. 577/I-f). Sözleşme cezası, esas olarak TBK'da düzenlenmiş olup mütemerrit ortaklık sözleşme cezasının talep edilebilmesi hususunda TTK m. 577/I-f ile TBK m. 179-182 hükümleri birlikte yorumlanmalıdır.

³³⁸ Can, Limited, s. 17; Dinç, Ek Ödeme, s. 383; Şener, Limited, s. 426.

³³⁹ Yasaman, s. 66; Oğuzman ve Öz, s. 500.

Ek ödeme yükümlülüğünün ifa edilmemesi halinde sözleşme cezasının talep edilebilmesi için yükümlülüğünün ifa edilmemesi halinde ilişkin sözleşme cezasının ortaklık sözleşmesinde açıkça öngörülmüş olması gerekmektedir (TTK m. 577/I-f). Sözleşme cezasının talep edilebilmesi için ortaklığın temerrüt nedeniyle bir zarara uğraması aranmaz (TBK m. 180).

TBK m. 182 gereğince hakim fahiş bulduğu sözleşme cezasını kendiliğinden indirir. Bu halde limited ortaklık ortağı olmak tacir sıfatını kazandırmayacağından kural olarak TTK m. 22 uygulanamaz. Ancak mütemerrit ortak tacir sıfatını haizse TTK m. 22 uygulama bulacak, ortak mahkemeden sözleşme cezasının fahiş olduğu gerekçesiyle indirimini talep edemeyecektir.

d. Ortağın Çıkarılması

Çıkarma, ortağın iradesi olmaksızın ortaklık sıfatına son verilmesidir³⁴⁰. Kanun koyucu çıkarma ile ilgili kuralları TTK m. 640'ta düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre ortağın çıkarılması hallerinden ilki ortaklık sözleşmesinde öngörülen sebeplere dayanarak genel kurul kararıyla çıkarmadır (TTK m. 640/I).

TTK m. 640/I gereğince ortak ortaklık sözleşmesinde öngörülen sebeplerin gerçekleşmesi halinde ortaklıktan çıkarılabilir. Nitekim TTK m. 577/I-l, ortağın çıkarılmasına ilişkin özel sebeplerin sözleşmede düzenlenerek geçerlilik kazanabileceğini ifade etmektedir. Sözleşmede öngörülen çıkarma sebeplerin gerçekleşmesi halinde ortağın çıkarılması genel kurulun aldığı ihraç kararıyla mümkündür (TTK m. 640/I).

Öğretide ek ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin sözleşmesel bir çıkarma sebebi olarak öngörülüp öngörülemeyeceği hususunda görüş birliği bulunmamaktadır. Öğretide bir görüşe göre, ek ödeme yükümlülüğünün ifa edilmemesinin ortaklık sözleşmesinde bir çıkarma nedeni olarak öngörülmesinin amaca uygun değildir. Ek ödemenin talep edilebileceği şartlar ortaklığın özkaynak ihtiyacının doğduğu haller olduğundan, ortaklığın bu hallerinde ayrılma akçesinin

³⁴⁰ Şener, Limited, s. 898; Tekinalp, Sermaye, s. 563.

ödenmesi çoğu zaman mümkün olmayacağından, yükümlülüğü yerine getirmeyen ortağın çıkarılması da amaca uygun değildir³⁴¹.

Bizim de katıldığımız öğretideki hakim görüşe göre, ek ödemenin hizmet ettiği amaç sadece bilanço açıklarını kapatmak değildir. Özellikle ortaklık sözleşmesinde tanımlanan ve özkaynak ihtiyacını doğuran diğer bir halin gerçekleşmesi halinde de ek ödeme talep edilebilmektedir (TTK m. 603/I-c). Böylelikle ortaklık ticari faaliyetlerine devam ederken, ek ödemeye belli yatırımlarına finansman sağlayabilmektedir. Diğer yandan ayrılma akçesi, TTK m. 642/I'de öngörülen durumlardan birinin varlığı halinde, ortağın ayrılmasıyla muaccel hale gelir. Bu durumlardan birisi de ortaklığın kullanılabilir bir özkaynak üzerinde tasarrufta bulunduğu durumlardır (TTK m. 642/I-a)³⁴². Bu nedenle ek ödemenin ifa edilmemesinin ortaklık sözleşmesinde bir ortaklıktan çıkarma sebebi olarak öngörülmesi olanaklıdır³⁴³.

Ek ödemelerin ifa edilmemesinin ortaklık sözleşmesinde bir çıkarma sebebi olarak öngörülmesi, ortaklara bu hususu baştan bilmelerine olanak tanıyarak hukuki güvenliği sağlar.

TTK m. 640/III ise haklı sebeplerin varlığı halinde ortağın çıkarma davasıyla ortaklıktan çıkarılabilmesine ilişkindir. Şahıs ortaklıklarına özgü çıkarma kurumunun amacı, ortaklığın devamına engel olan ortağın çıkarılması ile ortaklığın korunması ve devamının sağlanmasıdır³⁴⁴. Bu bağlamda ortağın ortaksal yükümlülüklerini yerine getirmemesi, ortağın çıkarılmasına haklı sebep teşkil edebilir³⁴⁵. Dolayısıyla ortağın ek ödeme yükümlülüğünü yerine getirmemesi, ortaklıktan çıkarılması için haklı sebep teşkil edebilir³⁴⁶. Bu halde ek ödemenin ifa edilmemesinin sözleşmesel bir çıkarılma sebebi olması aranmaksızın, çıkarma kararı için mahkemeye

³⁴¹ Ayşe Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **Ersin Çamoğlu’na Armağan**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, s. 190, dn. 39.

³⁴² Karakılıç, s. 129, dn. 132.

³⁴³ Karakılıç, ss. 128-130; Yasan, s. 599; Dinç, Ek Ödeme, s. 382.

³⁴⁴ Şahin, s. 189.

³⁴⁵ Nihat Taşdelen, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2012, s. 225; Şahin, s. 194; Şener, Limited, s. 909.

³⁴⁶ Şener, Limited, s. 909; Taşdelen, s. 225; Yasan, s. 599; Dinç, Ek Ödeme, s. 382.

başvurulabilecektir (TTK m.640/III, 621/I-h). Çıkarma davasının açılabilmesi için genel kurulun bu hususta bir karar alması gerekmektedir³⁴⁷.

Ortaklık sıfatının sona erdiği an, mahkeme kararının kesinleştiği andır. Bu ana kadar ortağın ortaksal hak ve yükümlülükleri devam eder³⁴⁸. Dolayısıyla ortağın ek ödeme yükümlülüğü, mahkeme kararının kesinleştiği ana kadar ortadan kalkmaz.

e. İskatın Uygulanabilirliği Meselesi

TTK m. 585 gereğince limited ortaklıkta sermaye koyma borcunu ifa ve ifa etmemenin sonuçları hususunda anonim ortaklığa ilişkin hükümler kıyasen uygulanır. Bu hükümlerde yer alan düzenlemelerden birisi de ıskat yaptırımıdır. İskat, bedeli ödenmeyen esas sermaye payı bakımından ortağın ortaklık sıfatının elinden alınmasıdır³⁴⁹. TTK m. 481 vd. gereğince ıskat sadece sermaye koyma borcunu ödemede temerrüde düşen ortağa yönelik uygulanabilir. Ek ödeme yükümlülüğü ise sermaye koyma borcundan bağımsız bir borçtur. Bu nedenle ek ödeme yükümlülüğünün ifa edilmemesi sonucunda ortağın ıskat edilmesi söz konusu olamaz³⁵⁰.

3. Ortakların Başvurabileceği Hukuki Yollar

a. Çıkma

Çıkma, ortağın kendi iradesiyle ortaklıktan ayrılmasıdır³⁵¹. Limited ortaklık, ortakların kişisel özelliklerinin ön plana çıktığı bir sermaye ortaklığıdır. Dolayısıyla ortaklığın başarı ve devamlılığında ortakların kişisel özellikleri ve ortaklar arası

³⁴⁷ Şahin, s. 194; Taşdelen, s. 217; Yıldız, s. 159; Şener, Limited, s. 904.

³⁴⁸ Taşdelen, s. 226.

³⁴⁹ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Cenker Değirmenci, **Anonim Ortaklıkta İskat**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006, s. 3 vd.; Celal Göle, **Anonim Ortaklıklarda Nakdi Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcu İfada Temerrüt**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1976, s. 114 vd.

³⁵⁰ Şener, Limited, s. 426; Yasan, s. 599.

³⁵¹ Taşdelen, s. 180; Şener, Limited, s. 871.

ilişkiler de etkili olmaktadır. Kanun koyucu ortaklar arası ilişkilerin çekilmez hale gelmesi durumunu gözeterek limited ortaklıkta çıkma kurumunu düzenlemiştir (TTK m. 638, 639). Bu düzenlemelere göre ortak ortaklık sözleşmesinde öngörülen sebeplere dayanarak çıkma hakkını kullanabilir (TTK m. 638/I) ya da haklı sebeplere dayanarak mahkemeden çıkma kararının verilmesini talep edebilir (TTK m. 638/II).

TTK m. 638/I gereğince, ortaklık sözleşmesinde ortaklara çıkma hakkı ve şartları öngörülebilir. TTK m. 577/I-k hükmü buna paralel olarak “çıkma hakkının tanınması ile bunun kullanılmasının şartları, bu hallerde ödenecek olan ayrılma akçesinin türü ve tutarının” ortaklık sözleşmesiyle geçerlilik kazanabileceğini öngörmektedir. Ortağa ortaklık sözleşmesiyle tanınan çıkma hakkı, kural olarak tek taraflı bir irade beyanıyla kullanılır. Bu halde çıkma, tek taraflı irade beyanının ortaklığa ulaşmasıyla iç ilişkide hüküm doğur³⁵². Ortaklar, çıkma hakkının kullanılmasının şartlarını ve sebeplerini sözleşme özgürlüğü ilkesi ve eşitlik ilkesi çerçevesinde serbestçe belirleyebilir³⁵³. Dolayısıyla ek ödemenin ifa edilmemesi sözleşmesel bir çıkma sebebi olarak öngörülebilir. Özellikle çoğunluk ortakların ek ödemeleri yerine getirmemesi üzerine ek ödemeleri talep edilen azınlık ortakları ortaklık sözleşmesine dayanarak ortaklıktan çıkabilir³⁵⁴.

TTK m.638/II ise ortaklara haklı sebeplerin varlığı halinde mahkemeden çıkmasına karar verilmesi için dava açma hakkı tanımıştır. Bu hususta mahkemenin kararı kurucu etkiye sahiptir³⁵⁵. Hüküm, haklı sebepten söz etmesine rağmen haklı sebebin tanımını ve kapsamını belirtmemiştir. Bu nedenle kişisel öğelerin ön plana çıktığı limited ortaklıkta haklı sebebin kapsamı, kollektif ortaklıkta haklı sebebi düzenleyen ve tanımını yapan TTK m. 245’deki ışığında belirlenebilir³⁵⁶. Nitekim TTK 245/1.b, “bir ortağın kendisine düşen asli görevleri ve borçları yerine getirmemesi” haklı sebepler arasında göstermiştir. Bu hüküm de gözetilerek, ek ödeme yükümlülüğünün özellikle ortaklığın piyasadaki kredibilitesinin artmasında etkili olduğu durumlarda, yükümlülüğün yerine getirilmemesi ya da kaldırılması,

³⁵² Şahin, s. 177; Taşdelen, s. 178; Şener, Limited, s. 877; Yıldız, s. 155; Kayar, s. 508.

³⁵³ Tekinalp, s. 560.

³⁵⁴ Yasan, s. 600; Karakılıç, s. 130.

³⁵⁵ Tekinalp, Sermaye, s. 561; Yıldız, s. 157.

³⁵⁶ Taşdelen, s. 183; Karakılıç, s. 131.

diğer ortaklar açısından çıkma için haklı bir sebep teşkil edebilir³⁵⁷. Bu halde diğer ortaklar ortağın ek ödemesini ifa etmemesine dayanarak ortaklıktan ayrılmak için mahkemede çıkma davası açabilir. Ancak haklı sebeple çıkma son çare olarak kabul edilmelidir. Dolayısıyla bu imkan ortaklığın menfaatinin başka bir şekilde korunma imkanı bulunmuyorsa kullanılmalıdır³⁵⁸. Dolayısıyla, ek ödeme yükümlülüğünün ifa edilmemesi gereğince açılan haklı sebeple çıkma davasında, ek ödeme ifa edilir ya da teklif edilirse ortaklık ve ortağın menfaati gereğince çıkma reddedilmelidir³⁵⁹.

b. Ortaklığın Feshi

Fesih, ortaklık sözleşmesinin iradi olarak sona erdirilmesidir. TTK m. 636/I-a'ya göre, limited ortaklık ortaklık sözleşmesinde öngörülen sona erme sebeplerinden birinin gerçekleşmesiyle sona erer. Nitekim TTK m. 577/I-m hükmü de buna paralel olarak ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi halinde geçerli olacak düzenlemeler arasında kanunda yer alanlar dışında öngörülen sona erme sebeplerine ilişkin hükümleri de saymıştır. Bu düzenlemelere dayanılarak ortaklık sözleşmesinde ek ödemenin ifa edilmemesinin bir sona erme sebebi olarak belirlenmesi olanaklıdır³⁶⁰. Ancak bunun pratik bir yol olmadığı söylenmelidir³⁶¹.

Son olarak ortakların bir ortağın ek ödeme yükümlülüğünü ifa etmemesi halinde TTK m. 636/III'e dayanarak her ortağın mahkemeden ortaklığın feshini talep etme hakkı bulunmaktadır. Ortaklığın devam etmesi, doğruluk ve güven kurallarını gereğince davayı açan ortaktan beklenemiyorsa haklı sebebin gerçekleştiği kabul edilir. Haklı sebep ortağın diğer ortaklarla ilişkilerinden ya da şahsından kaynaklanabilir³⁶². Buna göre, ortaklığa finansman sağlayarak ortaklığın ticari faaliyetlerine devam etmesine hizmet eden ek ödemelerin ifa edilmemesi ya da

³⁵⁷ Karakılıç, s. 131; Taşdelen, s. 184.

³⁵⁸ Şahin, s. 180; Taşdelen, s. 184.

³⁵⁹ Taşdelen, s. 184.

³⁶⁰ Yasan, s. 600.

³⁶¹ TTK m. 636/I-b uyarınca, genel kurul herhangi bir sebebin varlığı aranmaksızın, her zaman ortaklığın feshine karar verebilir. Bu bağlamda genel kurul ek ödeme yükümlülüğünün ifa edilmemesi üzerine de fesih kararı alabilir.

³⁶² Yıldırım, Haklı Sebep, ss. 125-127; Şener, Limited, s. 981.

kaldırılması bir haklı sebep teşkil edebilir³⁶³. Yine, ek ödeme yükümlülüğünün muhatap ortağının ortaklıktan çıkması ya da çıkarılması suretiyle sona ermesi halinde kalan ortaklar açısından haklı sebepten söz edilebilir³⁶⁴.

Ancak burada limited ortaklığının feshinin, ortaklığın ayakta tutulması temel prensibi gereğince tali bir yaptırım olduğunu belirtmekte fayda vardır³⁶⁵. Bu nedenle, ek ödemelerin yerine getirilmesi mutlak bir fesih sebebi olarak nitelendirilemez. Yine bu amaç doğrultusunda, ek ödeme sonradan ödenir ya da teklif edilirse mahkeme fesih davasını reddetmelidir. Yine ortaklık finansman ihtiyacını, ek ödeme yükümlülüğünden başka bir iyileştirici tedbirle karşılama olanağına sahipse mahkeme fesih davasını reddetmelidir.

XI. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İADESİ VE YENİDEN TALEP EDİLEBİLMESİ

Ek ödeme yükümlülüğü, sermaye gibi iade edilmeyen bir özkaynak değildir. Kanun koyucu ek ödeme yükümlülüğünün iadesini TTK m. 605'te düzenlemiştir. Bu düzenlemeye göre, ek ödeme yükümlülüğünün kısmen ya da tamamen iadesi için ek ödemeye ilişkin tutarın serbestçe kullanılabilecek yedek akçe ve fonlardan karşılanabilir olması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, ortaklığın finansal durumu artık ek ödemeleri gerektirmeyecek ölçüde (devamlı sayılabilecek şekilde) iyileşmiş ise ek ödeme yükümlülüğünün ortağa iadesi zorunludur. Bu zorunluluk, ek ödeme yükümlülüğünün geçici bir finansman aracı olmasının doğrudan sonucudur³⁶⁶. Yoksa ek ödemeler ortaklığa yapılan bir bağış niteliği taşımamaktadır³⁶⁷. Zaten ek ödemelerin finansal durumunun iyileşmesine rağmen ortaklıkta alıkonulmaları kurumun hizmet vermesini engelleyicidir. Zira ek ödemelerin sahiplerine dönmeyeceği bir sistemde hiçbir ortaklık bu yükümlülüğü ortaklarına yükleyemez.

³⁶³ Karakılıç, s. 131; Yıldırım, Haklı Sebep, s. 195.

³⁶⁴ Yıldırım, Haklı Sebep, s. 195.

³⁶⁵ Yıldırım, Haklı Sebep, ss. 61-65.

³⁶⁶ Biçer ve Hamamcıoğlu, s. 238; Bilgili ve Demirkapı, s. 746; Yıldız, s. 190; Yasan, s. 610; Çeker/Karahan, s. 866; Pulaşlı, Şerh, s. 2282.

³⁶⁷ Yasan, s. 610.

Kanun koyucu bu düzenlemeyle dolaylı da olsa ortaklık alacaklılarının korunmasını amaçlamaktadır³⁶⁸.

Ortaklık sözleşmesine kanuni şartların gerçekleşmesine rağmen ek ödeme yükümlülüğünün iade edilemeyeceğine ilişkin bir hüküm konulamaz. Aksi takdirde ortaklık sözleşmesi hükmü emredici hükümlere aykırılık nedeniyle mutlak butlanla geçersizdir³⁶⁹.

TTK m. 605'te iade için aranan kanuni şartların açık ve emredici şekilde belirlenmesi müdürlere bu hususta takdir yetkisi tanımamaktadır. Bu nedenle müdürler kanuni şartların gerçekleşmesi halinde ek ödemenin iadesine karar vermekle yükümlüdür. Kanun koyucunun müdürlere bu hususta takdir yetkisi tanımaması, kurumun kötüye kullanılmasının önüne geçerek alacaklıları koruma hedefini göstermektedir³⁷⁰. Öte yandan müdürler iadeyi mümkün olduğu kadar kısa sürede gerçekleştirilmelidir. Aksi takdirde kanundan doğan yükümlülüklerini ihlal etmeleri sebebiyle müdürlerin sorumluluğu doğar³⁷¹.

6335 sayılı “Türk Ticaret Kanunu İle Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü Ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile yapılan değişiklik sonucunda madde metninden “ve bu durumun işlem denetçisi tarafından doğrulanmış bulunması” ifadesi çıkarılmıştır. TTK m. 605'te ek ödemenin iadesine ilişkin şartlar açıkça ifade edilmiş olsa dahi müdürlerin bu şartların gerçekleştiğini tespit etmesi, denetimin yapılmasını gerektirmektedir. Bu nedenle, ek ödemeye ilişkin tutarın serbestçe kullanılabilecek yedek akçe ve fonlardan karşılanabilir olması şartının gerçekleşip gerçekleşmediğinin denetimi, TTK m. 343 çerçevesinde mahkemece atanacak bilirkişiler tarafından yapılmalıdır³⁷². Hususun objektif bir şekilde değerlendirilebilmesi için mahkeme tarafından atanacak bilirkişiler alanında uzman mali müşavir veya yeminli mali müşavir olmalıdır³⁷³.

Bilirkişiler tarafından verilecek raporda öncelikle iade edilecek ek ödeme yükümlülüğünün ifa edilmiş olduğu tespit edilmelidir. Buna ilaveten tutarın serbestçe

³⁶⁸ Şener, Limited, s. 432.

³⁶⁹ Yasan, s. 610.

³⁷⁰ Gürbüz Usluel, s. 478; Yasan, s. 611.

³⁷¹ Dinç, Ek Ödeme, s. 391; Yıldırım, Müdür, s. 135.

³⁷² Şener, Limited, s. 432; Karakılıç, s. 138.

³⁷³ Karakılıç, s. 138.

kullanılabilecek yedek akçe ve fonlardan karşılanabilir olduğu ve müdürlerin iadeye ilişkin geçerli bir kararının bulunduğu belirtilmelidir. Söz konusu rapor, kayıtsız şartsız olmalıdır. Ayrıca her halde, ek ödemenin iadesinden önce alınmış olmalıdır³⁷⁴. Bu prosedür her ne kadar iade sürecini uzatsa da objektifliğin, şeffaflığın ve hukuki güvenliğin sağlanmasına hizmet edecektir³⁷⁵.

Hükümde, fonlar kavramının kapsamı açıklanmamıştır. Gerekcede, fon kavramının mevzuat, öğreti ve mahkeme kararları ile belirleneceği ifade edilmiştir. Öğretide, “yeniden değerlendirme ile taşınmaz ve iştirak satışı getirilerinden oluşan fonlar” başta olmak üzere ortaklığın serbestçe tasarruf edebildiği her fonun bu kavramı karşılayacağı ifade edilmektedir³⁷⁶.

Hükümde bulunan “kısmen veya tamamen geri verilebilmesi” ifadesi gereğince, iade tek bir ödemeyle yapılabileceği gibi, taksitler halinde de yapılabilir³⁷⁷.

Ek ödeme yükümlülüğünün kısmen ya da tamamen iadesinden sonra TTK m. 603/I’de belirtilen kanuni şartlar tekrar gerçekleşirse ortaktan yeniden ek ödeme yükümlülüğü talep edilebilir. Ek ödeme yükümlülüğü iadesinin ardından sözleşme değişikliği ile kaldırılmamış ya da azaltılmamışsa iade edilen tutarda yeniden doğar³⁷⁸.

Ek ödemelerin fazla iade edilmesi halinde, bu durum ek ödemelerin kapsamının genişlemesine neden olmaz. Zira ek ödemeler ortaklık sözleşmesinde öngörülen tutar ile sınırlıdır³⁷⁹.

XII. EK ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN AZALTILMASI VEYA KALDIRILMASI

TTK m. 603/VI uyarınca, “ek ödeme yükümlülüğünün azaltılması veya kaldırılması ancak esas sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının zararları

³⁷⁴ Şener, Limited, s. 433.

³⁷⁵ Yasan, s. 612.

³⁷⁶ Pulaşlı, Şerh, s. 2282.

³⁷⁷ Dinç, Ek Ödeme, s. 390.

³⁷⁸ Şener, Limited, s. 434; Dinç, Ek Ödeme, s. 390; Pulaşlı, Genel, s. 837.

³⁷⁹ Dinç, Ek Ödeme, s. 390.

tamamen karşılaması halinde mümkündür. Ek ödeme yükümlülüğünün azaltılmasına veya kaldırılmasına esas sermayenin azaltılması hakkındaki hükümler kıyas yoluyla uygulanır”.

Kanun koyucunun bu düzenlemesi sermayenin korunması ilkesiyle ilişkilidir. Zira hem sermayenin azaltılması hem de ek ödeme yükümlülüğünün azaltılması ve kaldırılması, ortaklık alacaklılarının başvurabileceği malvarlığı değerlerinde bir azalma anlamına gelmektedir³⁸⁰. Bu nedenle ek ödeme yükümlülüğünün azaltılması ya da kaldırılması, yükümlü ortakların şahsi malvarlığı açısından olumlu, ortaklık alacaklıları açısından ise olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bu itibarla kanun koyucu da ek ödeme yükümlülüğünün azaltılması ya da kaldırılmasında menfaatler dengesine uygun bir düzenleme öngörmektedir³⁸¹.

TTK m. 603/VI uyarınca, ek ödeme yükümlülüğünün kaldırılması ya da azaltılması için esas sermaye ve kanuni yedek akçeler toplamının zararların tamamını karşılaması gerekmektedir. Bu düzenleme ek ödeme yükümlülüğünün talep edilme şartlarından TTK m. 603/I-a ile paralellik göstermektedir. Gerçekten de TTK m. 603/I-a gereğince, esas sermaye ve kanuni yedek akçeler toplamının zararların tamamını karşılayamaması halinde ek ödeme yükümlülüğü bir iyileştirme tedbiridir. Öte yandan ek ödeme yükümlülüğünün azaltılması ya da kaldırılması, TTK m. 603/I’in b ve c bentlerinde yer alan likidide güçlüğü ve sözleşmede tanımlanmış özkaynak ihtiyacından bağımsız bir uygulamaya sahiptir³⁸².

TTK m. 603/VI’in göndermesi gereğince uygulanacak limited ortaklıklarda sermaye azaltılmasına ilişkin TTK m. 592, anonim ortaklığın sermaye azaltılmasına ilişkin kurallarına gönderme yapmıştır. Bu nedenle anonim ortaklıkta sermaye azaltılmasına ilişkin TTK m. 473 vd. ek ödeme yükümlülüğünün azaltılması ile kaldırılmasına uygulanacak olan hükümlerdir (TTK m. 592, 603/VI).

Ek ödeme yükümlülüğünün azaltılması ya da kaldırılması, sonradan öngörülme ve mevcut yükümlülüğün arttırılmasında olduğu gibi bir sözleşme değişikliğini gerektirir. Öğretide bu sözleşme değişikliğinin tabi olacağı yetersayı hususunda

³⁸⁰ Karakılıç, s. 139.

³⁸¹ Mustafa Yavuz, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirketlerde Ek Ödeme Yükümlülüğü”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı: 113, 2012, (Ek Ödeme), s. 161.

³⁸² Şener, Limited, s. 436.

görüş birliği yoktur. Öğretideki bir görüşe göre, ağırlaştırılmış yetersayılara ilişkin TTK m. 621’de sermaye azaltımına yer verilmemesiyle, esas sermayenin azaltılmasında anonim ortaklığa yapılmış atfa sadık kalınmak istemiştir. Bu nedenle kanunda sermaye azaltımında aranacak yetersayılar da anonim ortaklığa ilişkin hükümlere tabi olacaktır. Dolayısıyla ek ödeme yükümlülüğün azaltılması ya da kaldırılmasına ilişkin genel kurul kararı TTK m. 421/III gereğince sermayenin en az yüzde yetmiş beşini oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin olumlu oylarıyla alınabilecektir³⁸³.

Bizim de katıldığımız hakim görüşe göre, ek ödeme yükümlülüğün azaltılması ya da kaldırılmasına ilişkin sözleşme değişikliği TTK m. 589’a tabidir³⁸⁴. Bu görüşe göre, ek ödemenin azaltılması ya da kaldırılmasıyla bir bilanço düzenlemesi amaçlanmadığından burada temel amacı bilanço düzenlemesi olan açıklayıcı sermaye azaltımı hükümleri uygulanmaz. Bu nedenle TTK m. 603/VI’deki atfın kurucu sermaye azaltımına yapıldığı kabul edilmeli ve yetersayı TTK m. 589’a tabi olmalıdır. Bu nedenle ek ödeme yükümlülüğün azaltılması ya da kaldırılmasında kurucu sermaye azaltımında uygulanan TTK m. 589’da öngörülen yetersayı uygulanmalıdır. Buna göre, aksi ortaklık sözleşmesinde öngörülmediği takdirde, ortaklık sözleşmesi, esas sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların olumlu oyuyla değiştirilebilecektir³⁸⁵.

Kurucu sermaye azaltımına paralel olarak ek ödemelerin azaltılması ve kaldırılması için de genel kurul kararından önce bir bilirkişi raporu alınması gereklidir (TTK m. 343). Bu raporda sermaye ve yedek akçeler toplamının zararların tamamını karşıladığı tespit edilmelidir³⁸⁶.

Ek ödemelerin azaltılması ya da kaldırılmasına ilişkin genel kurul kararı tescil ve ilan edilmelidir³⁸⁷. Bu durum ortaklık alacaklılarını korumaya hizmet eder. Gerçekten de ek ödemelerin varlığına güvenerek ortaklıkla hukuki ilişkiye giren

³⁸³ Yasan, s. 593.

³⁸⁴ Şener, Limited, ss. 437-438; Bilgili ve Demirkapı, s. 746; Yıldız, s. 189; Karakılıç, s. 140; Akbay, s. 235.

³⁸⁵ Şener, Limited, ss. 437-438.

³⁸⁶ Şener, Limited, s. 437.

³⁸⁷ Şener, Limited, s. 438.

alacaklıların, ek ödemelerin azaltılması ya da kaldırılması hususunda da haberdar edilmesi zorunludur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

I. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Kavram

6762 sayılı eTK döneminde, anonim ortaklıkta ortaklar payların devri ortaklığın iznine bağlı olduğu hallerde sermaye koyma borcu dışında belirli aralıklarla tekrarlanan ve konusu para olmayan edimleri yerine getirmekle yükümlü tutulabilmekteydi (eTK m. 405/III). Ancak kanun koyucu kişisel özelliklerin daha çok ön planda olduğu limited ortaklığa ilişkin benzer bir düzenleme öngörmemekteydi. Yine de öğretide limited ortaklıklara sermaye koyma borcu dışında yan edim yükümlülüklerinin de getirilebileceği kabul edilmekteydi³⁸⁸.

6102 sayılı TTK ise ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi şartıyla ortaklara yan edim yükümlülüğünün getirilmesine olanak tanımıştır. Bu düzenlemeyle limited ortaklıklara ilişkin bir eksiklik kanunlaşmıştır³⁸⁹.

Yan edim yükümlülükleri esas sermaye paylarına bağlıdır. Yan edim yükümlülüğü, münferit bir esas sermaye payı için öngörülebileceği gibi pay kategorileri veya payların tümü için de öngörülebilir. Yan edimler yapma, yapmama, katlanma, kullandırma edimleridir³⁹⁰.

Yan edim yükümlülüğü işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet eder. Ortağa yüklenecek bu edimler ortaklığa finansman sağlama amacı taşımamalıdır³⁹¹.

Yan edim yükümlülüklerini, “ortağa veya ortaklara, ortaklık sözleşmesiyle yüklenen, sermaye koyma borcu ve muhtemel ek ödeme yükümlülükleri dışında, ortaklığa karşı başka edimlerin yerine getirilmesine ilişkin münferit yükümlülükler³⁹²” olarak tanımlayabiliriz.

³⁸⁸ Arslanlı ve Domaniç, s. 39; Demirkapı, ss. 444-445.

³⁸⁹ Bilgili ve Demirkapı, s. 747.

³⁹⁰ Gerekçe, TTK m. 606.

³⁹¹ Şener, Limited, s. 448; Yasan, s. 614.

³⁹² Şener, Limited, s. 448.

B. Hukuki Nitelik

Sözleşmeden doğan borç ilişkilerinde edim yükümlülükleri, asli edim ve yan edim şeklinde bir ayrıma tabidir. Asli edimler sözleşmenin tipini, özelliklerini belirleyen ve sözleşmenin birinci derecedeki içeriğini oluşturan edimlerdir. Asli edim yükümlülükleri, yan edim yükümlülüklerinden bağımsız ve doğrudan doğruya ifası dava edilebilen yükümlülüklerdir. Yan edimler ise sözleşmenin tipini belirlemeyen ancak sözleşmeden beklenen menfaatin sağlanmasına hizmet eden edimlerdir. Bu edimler tali nitelik taşır³⁹³.

Limited ortaklıklarda, ortakların asli yükümlülüğü taahhüt ettikleri esas sermaye pay bedelini ödemektir (TTK m. 573). Ancak limited ortaklığın kişiselleşmiş sermaye ortaklığı karakteri sermaye koyma borcu dışında başka yükümlülüklerin varlığını da gerektirebilir³⁹⁴. Bu bağlamda yan edim yükümlülükleri de limited ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmek amacıyla getirilmiş ikincil nitelikte yükümlülüklerdir (TTK m. 606/I).

Görüldüğü üzere, yan edim kavramı köken itibariyle borçlar hukukundan gelmektedir. Limited ortaklıkta yan edim yükümlülüğü ile bir borçlar hukuku sözleşmesi ortaklıklar hukukuna alınmaktadır. Ancak yan edim yükümlülüğü ortaklık sözleşmesinden kaynaklandığından borçlar hukuku sözleşmelerine ilişkin düzenlemeler olduğu gibi uygulanamaz. Bu hükümler ancak limited ortaklık korporatif ve norm sözleşme yapısıyla örtüştüğü ölçüde uygulanabilir³⁹⁵.

Yan edim yükümlülüğü ortaklık sözleşmesinden doğan bir ortaksal borçtur (TTK m. 577/I-d). Bu nedenle yan edim yükümlülüğünden doğan borç ortaklık lehine alacak hakkı oluşturan, nispi bir borç niteliği taşımaktadır.

Yan edim yükümlülüğü sermaye koyma borcundan bağımsız bir borç meydana getirmektedir. Dolayısıyla sermaye koyma borcu yerine getirilmiş olsa dahi yan edim yükümlülüğü devam edebilir³⁹⁶. Yine sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi de yan edimin talep edilmesine engel teşkil etmez.

³⁹³ Eren, s. 32 vd; Zevkliler ve diğerleri, s. 30.

³⁹⁴ Tekinalp, Sermaye, s. 578; Can, Limited, s. 17; Sayın, s. 25.

³⁹⁵ Dinç, Yan Edim, s. 77; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, ss. 96-97.

³⁹⁶ Yasan, s. 534; Ulusoy, Tali, s. 348.

Yan edim yükümlülüğü sermaye koyma borcunun yerini alamaz, niteliğini değiştiremez. Zira saf kişisel nitelikte yükümlülüklerle, sermaye ortaklığı niteliğindeki limited ortaklık şahıs ortaklığına çevrilmemelidir. Aksi durum yan edim yükümlülüğünün asli borç yerine geçmesi anlamına gelir ki bu da ikincil niteliğe aykırı düşeceği gibi esas sermayenin karşılıksız kalması sonucunu da doğurabilir.

Yan edim yükümlülüğü bir yandan limited ortaklığın kişisel öğelerden oluşan yanını ön plana çıkarırken diğer yandan da ortaklığı kooperatife yaklaştırmaktadır. Ancak, sadece ortaklık sözleşmesinde yan edim yükümlülüğünün öngörülmesi, ortaklıkta kişisel özelliklerin büyük önem taşıdığı anlamına gelmez. Bu hususta önemli olan yan edim yükümlülüğün ortaklık sözleşmesinde belirlenme şeklidir. Yükümlülüğe ilişkin kapsam, konu ve şartlar ne kadar geniş belirlenirse ortaklıktaki kişisel özellikler o kadar ön plana çıkar. Nitekim kanun koyucu da yan edim yükümlülüğüne ilişki sınırları belirgin bir şekilde çizmemiştir. Özellikle edim şahsi bir nitelik taşıyorsa ortaklıktaki kişisel özelliklerin büyük önem taşıdığı söylenebilir. Örneğin, moda evinin limited ortaklık şeklinde örgütlenmesi halinde, ortaklardan birine moda evinin tasarımlarını yapma şeklinde yan edim yükümlülüğü yüklenmişse, o ortaklıkta kişisel özelliklerin büyük önem taşıdığı söylenebilir³⁹⁷. Diğer yandan yan edim yükümlülüğün konusunun, kapsamının ve şartlarının geniş tutulması ortağın yükümlülüklerinin artmasına ve sermayeyle sorumluluk ilkesinden uzaklaşılmasına neden olacaktır³⁹⁸.

Nispi bir borç niteliği taşıyan ve ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmek için öngörülen yan edim yükümlülüğünün hukuki temelini *affectio societatis* oluşturmaktadır. *Affectio societatis*, ortakların ortaklığın müşterek amacının gerçekleştirilmesi için işbirliği içinde olmaları şeklinde ifade edilebilir. Bu ifadeden de anlaşıldığı üzere *affectio societatis* şahıs ortaklıklarında daha kuvvetli hissedilen bir unsurdur. Sermaye ortaklıklarında ise bu davranışları idareci ortaklarda aramak gerekir. Ancak kişiselleşmiş bir sermaye ortaklığı olan

³⁹⁷ Yıldırım, Haklı Sebep, ss. 187-188.

³⁹⁸ Can, Limited, s. 15.

limited ortaklıkta ortakların kanuni temelli sadakat yükümü ve sözleşmesel temelli rekabet yasağı da affectio societatis içinde yer almaktadır³⁹⁹.

Öğretide bir görüş, yan edim yükümlülüğünün esas sermaye payına bağlanması gereğince “tipik bir eşyaya bağlı borç” olduğu yönündedir⁴⁰⁰. Bizim de katıldığımız diğer görüşe ise yan edim yükümlülüğünü “bir tür eşyaya bağlı borç” olarak nitelendirmektedir. Bu görüşe göre, TTK m. 593/II gereğince ortaklık sözleşmesinde öngörölmüş yan edim yükümlülüğünün pay senetlerinde açıkça belirtilmesi zorunludur, ancak pay senedinin eşya niteliği taşıyıp taşımadığı dahi tartışmalıdır. Pay senetleri eşya olarak kabul edilse dahi TTK m. 593/II düzenlemesi ortaklığı pay senetleri çıkarma yükümlülüğü altına sokmamaktadır. Bu itibarla senede bağlanmamış çıplak paylar maddi varlığa sahip olmadığından eşya niteliği taşımayacaktır. Ayrıca eşyaya bağlı borçların konusunun sınırlı sayı ve tipe bağlılık ilkesi gereğince menfi edim şeklinde belirlenmesinin olanaklı değildir. Oysaki yan edim yükümlülüğünün konusu yapma, yapmama, katlanma, kullandırma edimleri şeklinde hem müspet hem de menfi edimleri içerebilir. Buna ilaveten eşyaya bağlı borçlarda aleniyetin sağlanması için şerhe başvurulabilir. Ancak limited ortaklıklarda yan edim yükümlülüğünü konu olan bir şerh söz konusu değildir. Son olarak eşyaya bağlı borçlar borçlunun şahsına bağlanamazken yan edim yükümlülüğü ile ortağın şahsına bağlı bir borç da tesis edilebilir. İzah edilen sebeplerle yan edim yükümlülüğü tipik bir eşyaya bağlı borç olarak nitelendirilemez⁴⁰¹.

³⁹⁹ Mahmut Tefvik Birscl, “Anonim Şirketlerde Tali Yüküm”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 3, 1976, s. 45 vd.

⁴⁰⁰ Tekinalp, Sermaye, ss. 581-582; Karakılıç, s. 111.

⁴⁰¹ Dinç, Yan Edim, s. 78 vd.; Sayın, s. 28 vd.

II. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN BENZER KURUMLARLA MUKAYESE EDİLMESİ

A. Yan Edim Yükümlülüğünün Limited Ortaklıklarda Benzer Kurumlarla Mukayese Edilmesi

1. Sermaye Koyma Borcu

Yan edim yükümlülüğü, ortaklık sözleşmesinde öngörüldüğü takdirde bağlayıcılık kazanan bir ortaksal borçtur (TTK m. 577/I-d).

Yan edim yükümlülüğü, sermaye koyma borcundan bağımsız olup esas sermayeye dahil değildir. Yan edim yükümlülüğü, ortaklığa finansman sağlama amacı taşımaksızın, ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet eder⁴⁰². Dolayısıyla yan edim yükümlülüğünün esas sermaye temininin aksine ortaklık alacaklılarını korumak için getirilen bir yükümlülük olduğu söylenemez. Yan edim yükümlülüğü, ortakların birbirleriyle olan ilişkilerine dayanır⁴⁰³. Bununla birlikte yan edimlerin ortaklığın faaliyetini sürdürebilmesi için arz ettiği önem zaman zaman sermaye koyma borcunun yerine getirilmesinden daha fazla olabilir.

Limited ortaklıkta ortağın sermaye koyma borcunun konusu nakdi ya da ayni sermaye olabilir. Sermaye koyma borcu ortaklık sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde, nakdi, ayni, bir alacağın takası ya da sermaye artırımındaki gibi serbestçe kullanılabilecek özkaynakların esas sermayeye dönüştürülmesi yollarıyla ifa edilebilir (TTK m. 583/V). Öğretide yan edim yükümlülüğünün nakdi edimle ifa edilip edilmeyeceği hususunda görüş birliği yoktur. Bu hususta hakim görüş, yan edim yükümlülüğünün nakdi edimle ifa edilemeyeceği yönündedir⁴⁰⁴. Öğretideki diğer görüş ise nakdi edimlerinin de yan edim yükümlülüğünün konusunu oluşturabileceğini savunmaktadır⁴⁰⁵.

⁴⁰² Şener, Limited, s. 448; Yasan, s. 614.

⁴⁰³ Şener, Limited, s. 458.

⁴⁰⁴ Kendigelen, Değişiklikler, s. 511; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 462; Tekinalp, Sermaye, s. 581; Dinç, Yan Edim, s. 77; Ayhan ve diğerleri, s. 559; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 473; Karakılıç, s. 111; Yasan, s. 615.

⁴⁰⁵ Şener, Limited, s. 449.

TTK m. 581 uyarınca, “hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacaklar sermaye olamaz”. Bu kural limited ortaklığın sermaye ortaklığı olmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Kanun koyucu parasal değerlerinin kesin olarak belirlenmesi olanağı bulunmayan bu hususların sermaye olarak getirilmesi engellemiştir⁴⁰⁶. Oysaki yan edim yükümlülüğü ortaklığa dolaylı yoldan da olsa emek sermayesinin getirilmesinin kapılarını açabilir⁴⁰⁷.

Yan edim yükümlülüğü, sermayenin bir bölümünü oluşturmadığından sermayenin korunması ilkesi çerçevesindeki hükümler yan edim yükümlülüğüne uygulanmaz⁴⁰⁸. Limited ortaklıkta, sermayenin korunması ilkesi gereğince ortaklığın sermaye koyma borcunu ibra ederek ortağı borçtan kurtarması mümkün değildir. Ayrıca sermayenin iadesi yasağı gereğince ifa edilmiş esas sermaye pay bedelleri esas sermayenin azaltılması haricinde ortaklara iade edilemez (TTK m. 601). Kanunda yan edim yükümlülüğünün kaldırılmasına ilişkin bir düzenleme öngörülmemiştir. Ancak TTK m. 589’da genel sözleşme değişikliğine ilişkin hükümler uygulanarak yan edim yükümlülüğünün kaldırılması olanaklıdır⁴⁰⁹. Buna ilaveten yan edim yükümlülüğünü yerine getiren ortağa bir karşılık ödenir. Bu ödeme sermayeden iade olarak kabul edilemez⁴¹⁰.

Limited ortaklıkta sermayenin korunması ilkesi çerçevesindeki bir diğer düzenleme TTK m. 609’da yer almaktadır. Buna göre, esas sermaye ve ek ödeme yükümlülüklerine faiz işletilemez. Faiz yasağının istisnası ise hazırlık dönemi faizidir. Kanun koyucu faiz yasağı kapsamına yan edim yükümlülüğünü almamıştır. Bu nedenle nakdi edim şeklindeki yan edim yükümlülüğünü yerine getirmesi dolayısıyla ortağa faiz ödenmesi olanaklıdır. Bu da emsal faizden sapma durumunda yan edim yükümlülüğünün işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmek için değil, hukuki semeresi faiz olan bir araç olarak kullanılmasına neden olabilir.

⁴⁰⁶ Şener, Limited, s. 118; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 21.

⁴⁰⁷ Yasan, s. 616; Ayhan ve diğerleri, s. 559.

⁴⁰⁸ Yıldız, s. 192.

⁴⁰⁹ Şener, Limited, s. 459; Yasan, s. 625.

⁴¹⁰ Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 96; Çeker, s. 422.

2. Ek Ödeme Yükümlülüğü

Yan edim yükümlülüğü ile ek ödeme yükümlülüğü ortağın iç ilişkideki sorumluluğunu genişletmeleri ve ortaklığın kişisel özelliklerini ön plana çıkarmaları gereğince benzer niteliklere sahip kurumlardır. Ancak kurumlar arasında konu ve amaçları başta olmak üzere temel farklar söz konusudur. Bu hususta tekrara düşmemek adına yukarıda yaptığımız açıklamalara gönderme yapmakla yetiniyoruz⁴¹¹.

B. Yan Edim Yükümlülüğünün Anonim Ortaklıklarda Tali (İkincil) Yükümlülükler İle Mukayese Edilmesi

Tek borç ilkesinin geçerli olduğu anonim ortaklıkta payların devri ortaklığın iznine bağlı olduğu hallerde ortaklar sermaye koyma borcu dışında belirli aralıklarla tekrarlanan ve konusu para olmayan edimleri yerine getirmekle yükümlü tutulabilir (TTK m. 480/IV). Tali (ikincil) yükümlülükler olarak adlandırılan bu yükümlülüklerin ortaklık sözleşmesinde açıkça öngörülmesi gerekmektedir. Tali yükümlülükler anonim ortaklıkta tek borç ilkesinin istisnalarından birini teşkil etmektedir⁴¹².

Ortaklıklar hukukunda, yan edim yükümlülüğünün nitelik ve kapsam bakımından en fazla benzediği kurum tali yükümlülüklerdir. Kurumlar arasında benzerlik öncelikle ortağın iç ilişkideki sorumluluğunu genişleten istisnai nitelikleri dolayısıyla kurulabilir⁴¹³. Ayrıca iki kurum da ortaklıkları sermayeye dayalı yapılarından uzaklaştırmakta, kooperatifteki gibi kişiselliği ön plana çıkarmaktadır. Ancak yan edim yükümlülüğü, limited ortaklığının kişiselleşmiş sermaye ortaklığı yapısına daha uygun düşmektedir⁴¹⁴. Nitekim tali yükümlülükler, pay devrinin anonim ortaklığın onayına bağlı olduğu hallere özgüdür (TTK m. 480/IV).

⁴¹¹ Bu hususta bkz. İkinci Bölüm, II, A, 2.

⁴¹² Hamamcıoğlu, s. 59; Köse, s. 887.

⁴¹³ Yasan, s. 536.

⁴¹⁴ Tekinalp, Sermaye, s. 581; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 94.

İki kurum da ortaklığın faaliyet konusu olan mal ve hizmetlerin teminini ile aynı meslek gruplarından kişilerin ortaklık çatısı altında örgütlenmelerine hizmet etmektedir⁴¹⁵.

Tali yükümlülüklerin konusunu para dışındaki edimler oluşturmaktadır (TTK m. 480/IV). Örneğin, aidat ödenmesi şeklinde bir tali yükümlülüğün belirlenmesi olanaklı değildir⁴¹⁶. Yan edim yükümlülüğünün para ile ifa edilip edilemeyeceği hususunda öğretide görüş birliği bulunmamaktadır⁴¹⁷.

Tali yükümlülükler, periyodik olarak ifa edilen edimlerdir (TTK m. 480/IV). Bu nedenle devamlı veya bir defaya mahsus edimler tali yükümlülük olarak belirlenemez. Örneğin; ortakların taşınmazlarını ortaklığa satmaları tali yükümlülüğün konusunu oluşturamaz⁴¹⁸. Devamlı nitelikteki rekabet yasağının da tali yükümlülük şeklinde belirlenmesi olanaklı değildir⁴¹⁹. Diğer yandan dönemsel nitelikteki hizmet edimleri tali yükümlülük olarak belirlenebilir. Bazı ortaklık görevlerinin ortaklar tarafından belirli sürelerde ve sırayla yapılması bu duruma örnek olarak verilebilir⁴²⁰. Yan edimlerde ise periyodik olarak ifa edilme şartı aranmaz⁴²¹.

Tali yükümlülüğün paya bağlı olması yan edim yükümlülüğüyle ortak özelliklerinden biridir. Esas sermaye payları devredildiğinde, kural olarak yükümlülükler payın yeni malikine geçecek ve devreden ortağın sorumluluğu ortadan kalkacaktır⁴²².

Yan edim yükümlülüğü, bağlı olduğu pay senedinde açıkça belirtilmelidir (TTK m. 593/II). Bu kayıtları içermeyen pay senetleri geçersizdir. Tali yükümlülüklerin nitelik ve kapsamlarının pay senetleri ya da ilmühaberlerin arkasına yazılması zorunlu olmayıp ortaklığın takdirine bağlıdır (TTK m. 480/IV).

⁴¹⁵ Bozgeyik/Karahan, s. 696; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 94; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 294.

⁴¹⁶ Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 96.

⁴¹⁷ Bu hususta bkz. Üçüncü Bölüm, IV, B, 1.

⁴¹⁸ Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 96.

⁴¹⁹ Yaşar Can Göksoy, “Ortaklıklar Hukukunda Rekabet Yasaklarının Kapsamı”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Fakültesi Dergisi**, Cilt: 9, Özel Sayı, 2007, s. 649; Ulusoy, Tali, s. 357; Birsal, s. 47 vd.

⁴²⁰ Birsal, s. 42.

⁴²¹ Dinç, Yan Edim, s. 76, dn. 1; Şener, Limited, s. 449.

⁴²² Şener, Limited, s. 450; Yasan, s. 616; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 94.

Yan edim yükümlülüğü karşılıklı bir yükümlülüktür. Tali yükümlülüğün karşılıklı olup olmadığına ilişkin TTK'da bir düzenleme bulunmamaktadır. Öğretide somut olay aksini gerektirmedikçe tali yükümlülüklerin ifası üzerine ortağa uygun karşılığın ödenmesi gerektiği kabul ifade edilmektedir⁴²³. İstisnai olarak, kısa süreli dönemsel görevler gibi hizmet edimlerini içeren tali yükümlülükler karşılıksız olarak belirlenebilir⁴²⁴.

III. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN AMACI

A. İşletme Konusunun Gerçekleşmesine Hizmet Etme

TTK m. 606/I uyarınca, ortaklık sözleşmesinde ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmek amacıyla yan edim yükümlülükleri öngörülebilir. Ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etme amacı taşımayan edimler yan edim yükümlülüğü kapsamında değildir. Dolayısıyla ortaklık sözleşmesinde bireysel menfaate hizmet eden yan edimler belirlenemez. Aksi takdirde ortaklık sözleşmesinin ilgili hükmü mutlak butlanla geçersizdir. Ancak bireysel menfaatlara hizmet eden yan edimlerin pay sahipleri sözleşmesiyle düzenlemesi olanaklıdır. Bu takdirde pay sahipleri sözleşmesinin nispi niteliği gereğince, düzenleme sadece sözleşme taraflarını bağlayacaktır.

TTK m. 606'nın gerekçesine göre, yan edimler ortaklığın konusunu gerçekleştirmesine, ortaklarının bileşiminin korunmasına (süt veya meyve üreticilerine özgülenmiş olmak gibi) ve ortaklığın başka ortaklıkların hakimiyeti altına girmemesine hizmet eder. Gerekçede yer alan ve kanunun lafzını aşan ifadeler dolayısıyla öğretide yan edim yükümlülüğünün amacının kapsamı hususunda farklı görüşler söz konusudur⁴²⁵. Ancak mevcut tartışmalara değinmeden önce işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etme amacı üzerinde durmak istiyoruz.

Limited ortaklık kanunen yasaklanmamış her türlü ekonomik amaç ve konu için kurulabilir (TTK m. 573/III). Buna göre, limited ortaklığın konusu serbestçe

⁴²³ Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 96.

⁴²⁴ Çeker, s. 422; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 96; Ulusoy, Tali, s. 361.

⁴²⁵ Bu hususta bkz. Üçüncü Bölüm, III, B.

belirlenebilir. Bu husustaki tek sınırlama, kanunun yasakladığı hususlardır. Ayrıca limited ortaklığın konusunun mutlaka “ticari işletme işletmek” olma zorunluluğu yoktur. Böyle bir zorunluluk bulunmasa da limited ortaklık genellikle ticari işletme işletmek için kurulmaktadır⁴²⁶. Bu durum limited ortaklık ve işletmesinin özdeş olduğu anlamına gelmemesine rağmen, konunun ortaklık sözleşmesinde belirlenmesiyle ortaklığın hangi faaliyeti yürüttüğü açıklanmaktadır. Bu nedenle ortaklık konusu ile ortaklığın işletme konusu eş anlamlı olarak kabul edilmektedir⁴²⁷. Bu açıklamalar ışığında gerekçede yer alan “ortaklığın konusu” ifadesinden “ortaklığın işletme konusu” anlaşılmaktadır⁴²⁸.

Limited ortaklığın temel amacı, kazanç elde etmek ve elde edilen kazancı ortaklara dağıtmaktır. Ortaklığın amacı; nihai ekonomik hedef, ortaklığın işletme konusu ise bu amaca ulaşmak için yürütülen faaliyetlerdir⁴²⁹. Dolayısıyla amaç, işletme konusundan daha geniş bir kavramdır⁴³⁰. Nitekim TTK m. 606’da yan edimlerin ortaklığın amacının değil işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet edeceği ifade edilmektedir. Bu düzenlemeyle yan edimlere başvuran ortaklığın hareket alanı daraltılmıştır. Kanun koyucunun bu düzenlemesi bilinçli ve yerinde bir tercih olarak kabul edilmelidir. Zira bu düzenlemeyle sermaye yapısından uzak bir kurum olan yan edim yükümlülüğünün uygulama alanının genişlemesi önlenmektedir. İşletme konusu kriteri, yan edimlerin belirlenmesinde şeffaflık hedefinin gereğini sağlamaktadır⁴³¹.

Değiniilmesi gereken bir diğer husus ise hizmet ettiği işletme konusunun değiştirilmesi, gerçekleşmesi vb.’nin yan edim yükümlülüğüne hukuki etkisinin ne olacağıdır. İşletme konusunun değiştirilmesi, gerçekleşmesi ya da gerçekleşmesinin imkansızlaşması hallerinin yan edim yükümlülüğü üzerinde hukuki etkiler doğuracağı şüphesizdir.

Ortaklığın işletme konusu, esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde ortaklık sözleşmesinde bulunması gereken zorunlu unsurlardandır (TTK m.

⁴²⁶ Şener, Limited, s. 15.

⁴²⁷ Uzunallı, ss. 5-6.

⁴²⁸ Sayın, s. 38.

⁴²⁹ Uzunallı, s. 6 vd.

⁴³⁰ Bozkurt, s. 78.

⁴³¹ Sayın, s. 44; Bozkurt, ss. 78-79.

576). Dolayısıyla ortaklığın işletme konusunun değiştirilmesi, sözleşme değişikliğini gerektirir. Bu sözleşme değişikliğine ilişkin genel kurul kararı önemli kararlardan olup TTK m. 621'ye tabidir (TTK m. 621/I-a). Bu itibarla ortaklığın işletme konusunun değişikliğine ilişkin karar “temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması halinde alınabilir”.

Yan edim yükümlülüğün hizmet ettiği işletme konusu değiştirilirse yükümlülük sona erer. Zira işletme konusunun değiştirilmesiyle ortağa yüklenen edimler amaçsız kalmış olur. Örneğin, süt mamülleri üretimi yapan limited ortaklıkta mandıra sahibi olan bir ortak süt teslimi şeklinde bir yan edim üstlenmiş olabilir. Ortaklık, sözleşme değişikliğiyle işletme konusunu değiştirirse, ortağın yükümü işletme konusunun değişikliğine ilişkin genel kurul kararının alındığı anda sona erer. Aksi takdirde kurum amacından sapmış olur. Zaten ortağın ortaklığa süt teslim etmesi ortaklığın süt mamülleri üretmesi halinde anlamlıdır.

Aynı gerekçelerle ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesi ya da gerçekleşmesinin imkansızlaşması hallerinde de buna hizmet eden yan edim yükümlülüğü sona erer. Örneğin; bir köprü inşaatı yapan ortaklıkta ortak ürettiği iş makinalarını ortaklığın kullanımına bırakma şeklinde bir yan edim üstlenmiş olabilir. İnşaatın tamamlanmasıyla ortaklığın işletme konusu gerçekleşmiş olacağından ortağın buna hizmet eden edim borcu da ortadan kalkar. Yine, ithal ürünlerin satıldığı ortaklıkta, ürünlerin dağıtımını ortaklardan birine yan edim olarak yüklenmiş olabilir. Bu ürünlere ithalat yasağının gelmesi üzerine, ortaklığın işletme konusu imkansız hale gelmiş olacak ve ortağın ürünleri dağıtım borcu da sona erecektir.

Ortaklığın işletme konusunun değiştiği bir diğer hal ise ortaklığın tasfiye sürecidir. Tasfiyede ortaklığın amacı, “tasfiye amacına” dönüşmektedir. Diğer bir ifadeyle tasfiye, işletme konusunu gerçekleştirme faaliyetlerinin yerini almaktadır. Tasfiyede ancak ortaklık faaliyetten başlanmış işler tamamlanabilir (TTK m. 542/I-a). Tasfiye, ortaklığın aktif hayatına son verdiği için kural olarak yeni işler yapılamaz. Yeni işler ancak tasfiye bakımından gereklilik arz ediyorsa yapılabilir (TTK m. 542/I-b).

Bu açıklamalar doğrultusunda yan edim yükümlülüğü kural olarak tasfiye ile ortadan kalkar. Ancak ortaklık faaliyetten başlanmış işler söz konusuysa tasfiye

memurları bu işlere yönelik yan edimleri talep edilebilir. Buna ilaveten tasfiye bakımından gereklilik arz eden yeni işler varsa bunlara yönelik yan edimlerin talebi de olanaklıdır. Örneğin; unlu mamüller üretimi yapan limited ortaklıkta ortak dağıtım hizmetinin sunulması şeklinde bir yan edim üstlenmiş olabilir. Eğer ki ortaklık tasfiye halindeyse, ortaktan kural olarak sadece faaliyetten kabul ettiği siparişlere yönelik dağıtım talep edebilir. Ancak, stoklarda bol miktarda yumurta, süt vb. hammadde varsa ve bunların tek tek elden çıkarılmasındansa ürün olarak satış daha karlıysa ortaklık yeni sipariş kabul edebilir. Bu takdirde tasfiye memurları yeni siparişler dolayısıyla ortaktan dağıtım hizmeti talep edebilir.

İflasın açılmasıyla sona eren limited ortaklık tasfiyeye girer (TTK m. 18/I, 636/I-c). İflas durumunda tasfiye işlemleri tasfiye memurları tarafından değil iflas idaresi tarafından gerçekleştirilir (İİK m. 226). Tasfiye halindeki ortaklık tasfiye amacıyla sınırlı olarak devam eder. Bu nedenle kural yan edim yükümlülüğünün sona ermesidir. Ancak faaliyetten başlanmış işlerin tamamlanması ve tasfiye bakımından gereklilik arz eden yeni işlerin yapılması olanaklıdır. Yan edim yükümlülükleri de ancak bu kapsamda devam edebilir.

B. Ortaklar Bileşiminin Korunması ve Ortaklığın Başka Ortaklıkların Hakimiyeti Altına Girmemesine Hizmet Etme

TTK m. 606/I'de yan edim yükümlülüğünün amacının ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmek olduğu ifade edilmiştir. Ancak TTK m. 606'nın gerekçesinde bu kapsam genişletilmiş; yan edimlerin ayrıca ortaklarının bileşiminin korunmasına (süt veya meyve üreticilerine özgülenmiş olmak gibi) ve ortaklığın başka ortaklıkların hakimiyeti altına girmemesine de hizmet edeceği belirtilmiştir.

Öğretide Can'a göre, yan edim yükümlülüğünün amacı ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmektir. Gerekçeye yansıyan fazlalık, hükmün İsviçre'den tam olarak alınmamasına rağmen gerekçenin yazımında hatalı bir şekilde

İsviçre kaynaklarından yararlanılmasından kaynaklanmıştır⁴³². Şener, yan edim yükümlülüğünün amacının İsviçre hukukundaki gibi geniş kapsamda kabul edilmesinin gerektiğini, ancak hükmün lafzının bu geniş yorumlamaya uygun olmadığını ifade etmektedir. Yazara göre, kanun metni düzeltilmeli ve İsviçre hukukuna aynen uydurulmalıdır⁴³³. Cankat’a göre, işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etme kavramı, ortaklar bileşiminin korunması ve ortaklığın başka ortaklıkların hakimiyeti altına girmemesi hedeflerini de içeren, sınırları geniş bir kavramdır. Yazar, opsiyon haklarının yan edim yükümlülüğü olarak kabulü için de geniş yorumlamanın zorunlu olduğunu ifade etmektedir⁴³⁴. Yıldız, yan edim yükümlülüğünün ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesine, ortaklarının bileşiminin korunmasına ve ortaklığın başka ortaklıkların hakimiyeti altına girmemesine hizmet etmesi gerektiğini ifade etmektedir⁴³⁵. Çamoğlu, yan edim yükümlülüğünün ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet edeceğini ifade etmektedir⁴³⁶.

Bizim de katıldığımız Sayın’a göre, ortaklığın işletme konusunun gerçekleştirilmesine hizmet etmek ile gerekçede ifade edilen kavramlar birbirleriyle bağlantılıdır. Ortaklığın başka ortaklıkların hakimiyeti altına girmemesi, işletmenin ekonomik bağımsızlığının sağlanması, özellikle ortaklıklar topluluğu çatısı altına girmesinin engellenmesini karşılamaktadır. Ortaklar bileşiminin korunması ile amaçlanan ise ortaklığın kendine özgü niteliklerin korunmasıdır. Kendine özgü nitelikleri olan ortaklıklara aile şirketleri veya ortakları belli bir meslek grubundan oluşan ortaklıklar örnek gösterilebilir. Bu ortaklıklar her ne kadar sermaye ortaklığı olsalar da şahıs ortaklıklarındaki “ortaklar dayanışması” bulunmakta, bu da yan edimlerin limited ortaklıktaki fonksiyonları ile uyum arz etmektedir. Bu ortaklıklarda ortaklık sözleşmesinde öngörülebilir pay sahipleri çevresi, ortaklığın işletme konusu ve ekonomik bağımsızlığı ile ilişkili olmalıdır. Öte yandan TTK m. 606’nın gerekçesindeki ifadeler anonim ortaklığın pay senetlerinin devrinde bağlama ilişkin

⁴³² Can, Limited, s. 18.

⁴³³ Şener, Limited, ss. 448-449.

⁴³⁴ Cankat, s. 57.

⁴³⁵ Yıldız, s. 192.

⁴³⁶ Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 462.

düzenlemelerde yer almaktadır (TTK m. 493). Özellikle kapalı anonim ortaklıklarda işletme konusunun gerçekleştirilmesi ve ortaklığın ekonomik bağımsızlığının devamı açısından pay sahipleri çevresi ile işletme konusu arasında sıkı bir bağın olduğu kabul edilmektedir. Aynı şekilde ortaklığın hakimiyet altına girmesiyle, ortaklığın işletme konusunun gerçekleştirilmesi hakim ortaklık tarafından ya da onun yönlendirmesi ile alınan kararlar sonucunda imkansız hale gelebilir. Ortaklığın işletme konusunun gerçekleştirilmesi sırasında, ortaklığın başka ortaklıkların hakimiyeti altına girmesinin önlenmesi ve pay sahipleri çevresinin korunması gerekebilir. Yazara göre, ortaklık bağımsızlığının korunması için payın belirli bir kimseye devrinin yasaklanması şeklinde ya da ortaklar bileşiminin korunması için ortaklıkta belirli bir pozisyonda çalışma şeklinde yan edimlerin belirlenmesi olanaklı olmalıdır⁴³⁷. Bu nedenle kanun metni tekrar kaleme alınıp gerekçeye uygun hale getirilmelidir.

IV. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KONUSU

A. Yan Edim Yükümlülüğüne Konu Olabilecek Edimler

Edim borcun konusudur. Edimler davranış biçimi açısından olumlu ve olumsuz edim şeklinde bir ayrıma tabidir. Olumlu edim, bir yapma edimi olduğundan verme veya yapma edimleri bu kapsamdadır⁴³⁸.

Yan edim yükümlülüğü hizmet edimi ya da aynı edim olarak bir yapma, verme edimi içerebilir⁴³⁹. Örneğin, ortaklığın işletme konusuna göre süt, pancar, şeker kamışı, meyve gibi ham ve/veya işlenmiş ürünlerin teslimi yan edim yükümlülüğü olarak belirlenebilir. Böylelikle hem ortaklığın hammadde ihtiyacı karşılanmış hem de ortaklara ürettikleri ürünleri pazarlayacakları bir pazar yaratılmış olur⁴⁴⁰. Yine, süt üretimi yapan limited ortaklıkta ortakların sahip olduğu soğuk hava deposunun sütlerin saklanması için kullanılması, üretilen ürünlerin dağıtımını,

⁴³⁷ Sayın, ss. 44-45.

⁴³⁸ Eren, s. 101.

⁴³⁹ Sayın, s. 49.

⁴⁴⁰ Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 462; Sayın, s. 50.

pazarlanması gibi hizmetlerin sunulması, ortaklığa park yeri sağlanması⁴⁴¹, ortaklık müdürünün bir faaliyette bulunması⁴⁴², ortaklığın belirlediği fiyatlara uyma⁴⁴³, moda evi işleten limited ortaklıkta modacı ortaklardan birinin tasarımları yapması⁴⁴⁴ gibi yan edim yükümlülüklerinin belirlenmesi olanaklıdır.

Olumsuz edimler ise yapmama (kaçınma) ve katlanma edimlerini içermektedir⁴⁴⁵. Buna göre tipik bir yapmama borcu örneği olan rekabet yasağı da yan edim yükümlülüğü olarak düzenlenebilir⁴⁴⁶. Kanun koyucu limited ortaklıkta rekabet yasağını sadece ortaklık müdürleri bakımından düzenlemiştir (TTK m. 613/III, 626). Ancak kanuni bir temele sahip olmasa da müdür sıfatını haiz olmayan ortaklar da rekabet yasağına tabi tutulabilir. Bunun için temel şart ortaklık sözleşmesinde bir düzenlemenin bulunmasıdır. Bu bağlamda rekabet yasağının ortaklık sözleşmesinde bir yan edim yükümlülüğü olarak düzenlenmesi de olanaklıdır⁴⁴⁷.

Bazı limited ortaklıklarda ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesi hususunda sınai haklar oldukça önem taşır. Bu ortaklıklarda ortağın sahip olduğu lisans ve patent haklarının kullanımının bir süre ortaklığa bırakması ve bu süre boyunca katlanması şeklinde bir yan edim yükümlülüğü öngörülebilir⁴⁴⁸.

Yan edim yükümlülüğü bir kerelik, periyodik ya da sürekli edimleri konu olabilir⁴⁴⁹. Örneğin; ortakların ortaklığa hammadde teslim etmesi, ortaklık görevlerini belirli sürelerde ve sırayla yapmaları ya da bir derneğe üye olmaları yan edim yükümlülüğüne konu olabilir.

⁴⁴¹ Dinç, Yan Edim, s. 86; Can, Limited, s. 18; Sayın, s. 50; Bilgili ve Demirkapı, s. 747.

⁴⁴² Şener, Limited, s. 449.

⁴⁴³ Sayın, s. 49.

⁴⁴⁴ Yıldırım, Haklı Sebep, s. 188; Şener, Limited, s. 449.

⁴⁴⁵ Eren, s. 102; Oğuzman ve Öz, s. 7.

⁴⁴⁶ Şener, Limited, s. 449.

⁴⁴⁷ Şener, Limited, s. 480 vd.

⁴⁴⁸ Sayın, s. 54.

⁴⁴⁹ Şener, Limited, s. 449.

B. Özellik Arz Eden Durumlar

1. Nakdi Edimler

Öğretide verme edimin bir diğer türü olan nakdi edimlerin yan edim yükümlülüğü olarak belirlenip belirlenemeyeceği hususunda görüş birliği bulunmamaktadır. Öğretideki hakim görüş, yan edim yükümlülüğünün konusunun nakdi edim olamayacağı yönündedir⁴⁵⁰. Bizim de katıldığımız diğer görüş ise nakdi edimlerin de yan edim yükümlülüğünün konusunu oluşturabileceğini savunmaktadır⁴⁵¹. Bu görüşün dayanağı yan edim yükümlülüğünün ek ödeme yükümlülüğüne ilişkin hükümlere tabi olacağı şartların düzenlediği TTK m. 606/III'tür. Buna göre, ortaklık “sözleşmesinde açıkça belirtilmiş bir karşılığı veya uygun bir karşılığı bulunmayan ve özkaynak ihtiyacını karşılamaya hizmet eden nakdi ve ayni edim yükümlülükleri, ek ödeme yükümlülüğüne ilişkin hükümlere tabidir”. Kanun koyucunun abesle iştigal etmeyeceği prensibi ile nakdi edimlerin de yan edim yükümlülüğü olarak öngörülmesi olanaklıdır⁴⁵². Örneğin, ortaklık sözleşmesinde ortaklığın ürettiği ürünleri satın alma şeklinde bir yan edim yükümlülüğü belirlenebilir⁴⁵³.

2. Opsiyon Hakları

TTK m. 577/I-b, ortaklık sözleşmesinde öngörülme şartıyla esas sermaye payları üzerinde opsiyon haklarının (önerilmeye muhatap olma⁴⁵⁴, önalım⁴⁵⁵, geri alım⁴⁵⁶ ve alım⁴⁵⁷ haklarının) tesisine olanak tanımaktadır.

⁴⁵⁰ Kendigelen, Değişiklikler, s. 511; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 462; Tekinalp, Sermaye, s. 581; Dinç, Yan Edim, s. 77; Ayhan ve diğerleri, s. 559; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 473; Karakılıç, s. 111; Yasan, s. 615; Bozkurt, s. 535.

⁴⁵¹ Şener, Limited, s. 449; Sayın, s. 51.

⁴⁵² Sayın, s. 51.

⁴⁵³ Şener, Limited, s. 449; Sayın, s. 51.

⁴⁵⁴ Bu kavram, şarta bağlı sermaye artırımındaki önerilmeye muhatap olma kurumundan farklı olup, öğretide bu kavramın “öncelik” hakkı olduğu kabul edilmektedir. bkz. Cankat, s. 116; Okutan Nilsson, s. 2. “Öncelik hakkı”, alacak hakkı niteliğinde olup hakkın borçlusuna sahip olduğu hakları öncelik hakkı sahibine önerme borcu yükler. bkz. Cankat, s. 121; Bozkurt, s. 256.

Opsiyon hakları, pay sahipleri veya üçüncü kişiler lehine, konusu pay olan satış sözleşmesi ilişkisini doğuran haklardır⁴⁵⁸.

Öğretide opsiyon haklarının yan edim yükümlülüğü niteliğinde olduğuna yönelik bir görüş bulunmaktadır. Bu görüşe göre, opsiyon haklarının ortaklığa finansman yaratmaması ve sadece pay sahiplerinin değişmesi sağlanarak ortaklığa başka ortakların katılmasını engellemeye hizmet etmesi TTK m. 606'nın gerekçesinde yer alan yan edim yükümlülüğünün “ortaklarının bileşiminin korunmasına ve şirketin başka şirketlerin hakimiyeti altına girmemesine” hizmet etmesi ile uyumludur. Buna göre, opsiyon hakları ortaklara payını opsiyon hakkı sahibine satma ya da satış sözleşmesinin kurulmasına yönelik irade açıklamasında bulunma ve aslında payını üçüncü kişiye satmama borcu yükler. Bu nedenle ortaklık birer borç olan opsiyon hakları, yapmama edimi içeren yan edim yükümlülüğü niteliğindedir⁴⁵⁹.

Kanaatimizce opsiyon haklarını yan edim yükümlülüğü olarak nitelendirmek olanaklı değildir. Öncelikle ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi şartıyla bağlayıcı olan hükümlerin düzenlendiği TTK m. 577'nin birinci fıkrasının b bendinde opsiyon hakları, d bendinde ise yan edim yükümlülüğü sayılmıştır. Kanun koyucunun abesle iştigal etmeyeceği prensibi ile özellikle de aynı hüküm içinde tekrara düşmeyeceği, bu nedenle opsiyon hakları ile yan edim yükümlülüğünün ayrı iki kurum olduğunun kabulü gerekir. Diğer yandan, yan edim yükümlülüğünün ortaklığa finansman sağlama amacı taşımaması, karşılığında “eşdeğer” bir karşı edimin ifasını zorunlu kılar. Oysaki opsiyon haklarında alıcısına sağladığı gelire göre karda, zararda ya da başa baş opsiyonlar tesis edilebilmektedir⁴⁶⁰. Dolayısıyla opsiyon haklarında mutlaka

⁴⁵⁵ Önalım hakkı, esas sermaye paylarının üçüncü kişiye satılması ya da başka bir şekilde devri halinde, hak sahibine payların mülkiyetinin kendisine devrini talep etme hakkı verir. Bu itibarla önalım hakkı yenilik doğuran bir haktır. bkz. Cankat, s. 135; Bozkurt, ss. 259-260.

⁴⁵⁶ Geri alım hakkı, hak sahibine daha önceden devrettiği esas sermaye paylarını iade alma hakkı verir. bkz. Cankat, s. 135.

⁴⁵⁷ Alım hakkı, hak sahibine belirli bazı esas sermaye paylarını tek taraflı irade beyanıyla devralma olanağı veren, yenilik doğuran bir haktır. bkz. Cankat, s. 130.

⁴⁵⁸ Ali Murat Sevi, **Anonim Ortaklıkta Payın Devri**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, (Pay), s. 57.

⁴⁵⁹ Cankat, s. 51 vd.

⁴⁶⁰ Kudbeddin Şeker, İbrahim Çemberlitaş, Selahattin Altundağ, “Opsiyon Sözleşmeleri ve Opsiyon Sözleşmelerinden Doğan Kar/Zararın Hesaplanması”, **Sosyal Bilimler Akademik Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, 2018, s. 128.

eşdeğer bir karşı edim şartı söz konusu değildir. İzah edilen gerekçelerle opsiyon haklarını yan edim yükümlülüğü olarak nitelendirmek olanaklı değildir.

V. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN TEMEL ÖZELLİKLERİ

A. Yan Edim Yükümlülüğünün Paya Bağlı Olması Kuralı ve İstisnası

1. Yan Edim Yükümlülüğünün Paya Bağlı Olması

Yan edim yükümlülüğü esas sermaye payına bağlı, tali nitelikte bir yükümlülüktür (TTK m. 606/II). Yükümlülüğün muhatabı, esas sermaye payının malikidir⁴⁶¹. Yan edim yükümlülüğü ile yüklenmiş bir esas sermaye payı, TTK m. 595'teki düzenlemeye uygun şekilde devredilirse, kural olarak yükümlülük payı devralana geçer⁴⁶². Bu halde yeni pay malikinin borcu üstlenmesi (TBK m. 196 vd.) gerekmez. Bu hususta ek ödeme yükümlülüğüne ilişkin açıklamalarımız aynen geçerlidir⁴⁶³.

2. Yan Edim Yükümlülüğün Şahsa Bağlı Olduğu İstisnai Haller

Yan edim yükümlülüğünün esas sermaye payı ile ilişkisi ek ödeme yükümlülüğünün esas sermaye payıyla ilişkisinden farklılık arz etmektedir. Gerçekten de yan edim yükümlülüğünün paya bağlı niteliği, ortağa şahsi nitelikte edimlerin yüklenebilmesini engellemez. Zaten ortağın şahsına bağlanması olanaklı olan edimlerin, yan edim yükümlülüğü olarak belirlenemeyeceği, bunların ancak borçlar hukukuna ilişkin yükümlülükler olduğunun kabul edilmesi, kurumdan istenen yararın elde edilmesini engelleyecektir. Zira kanun koyucu yan edim yükümlülüğünü kanunlaştırarak, bu yükümlülüklerin ortaksal bir nitelik taşıması ve buna bağlı olarak

⁴⁶¹ Tekinalp, Sermaye, ss. 581-582; Karakılıç, s. 111; Yıldız, s. 192.

⁴⁶² Şener, Limited, ss. 450-451; Yasan, s. 616; Bilgili ve Demirkapı, s. 747; Demirkapı, s. 450; Yıldırım, Haklı Sebep, s. 297.

⁴⁶³ Bu hususta bkz. İkinci Bölüm, V, A.

ortaklıklar hukuku yaptırımlarının uygulama alanı bulabilmesini amaçlamıştır⁴⁶⁴. Zaten yan edim yükümlülüğünün, bir sermaye ortaklığı olan limited ortaklıkta ortakların kişisel özelliklerinin ön plana çıkmasına, birbirlerine hukuken ve ekonomik olarak bağlanmasına hizmet ettiği düşünüldüğünde ortağa şahsi nitelikte yükümlülüklerin yüklenebilmesi kurum ile uyumludur⁴⁶⁵.

Yan edim yükümlülüğü, edimler ile ortağın kişisel özellikleri arasında bir bağ kurarak ortaklara şahsi nitelikte borçlar yükleyebilmektedir. Bu durumda yan edim yükümlülüğü sadece ilgili ortakların şahsında doğacaktır. Payın devri halinde ise yükümlülük payı devralan ortağa geçmeyecek, sona erecektir⁴⁶⁶. Bu durum yan edim yükümlülüğünün paya bağlı niteliğine istisna teşkil etmektedir⁴⁶⁷. Yan edim yükümlülüğünün şahsi nitelik gösterdiği hallere ilişkin bu istisnai durum, yalnızca pay devriyle sınırlı olmaksızın ortağın çıkma, çıkarılma hallerinde de söz konusudur⁴⁶⁸.

Yan edim yükümlülüğünün istisnai olarak payının devri ile sona ermesi, esas sermaye payı ile olan ilişkisinin ek ödeme yükümlülüğüne nazaran daha zayıf olduğunu göstermektedir⁴⁶⁹.

Ortaklık yan edim yükümlülüğünün sona ermesini engellemek için, ortaklık sözleşmesi ile ortaklığın esas sermaye paylarının devrini kısıtlayabilir ya da yasaklayabilir. Pay devri kısıtlanmamış ya da yasaklanmamış olsa dahi genel kurul şahsi nitelik gösteren yan edim yükümlülüğünün bağlı olduğu payların devrine onay vermeyeceği gibi onay vermek için bu yükümlülüklerin devralan tarafından üstlenilmesini talep edebilir. Ortaklık böylece kişisel bilgi, beceri ve yeteneklere bağlı nitelikteki yan edim yükümlülüğünün devrine ve sona ermesine engel olabilir⁴⁷⁰.

⁴⁶⁴ Demirkapı, s. 450.

⁴⁶⁵ Sayın, s. 32.

⁴⁶⁶ Yıldırım, Haklı Sebep, s. 298; Dinç, Yan Edim, s. 109; Can, Limited, s. 19; Yasan, s. 615; Demirkapı, s. 448.

⁴⁶⁷ Dinç, Yan Edim, s. 109; Yasan, s. 628.

⁴⁶⁸ Yıldırım, Haklı Sebep, s. 298; Yasan, s. 628.

⁴⁶⁹ Yasan, s. 617.

⁴⁷⁰ Can, Limited, s. 19; Yasan, s. 628.

B. Müteselsil Sorumluluğun Geçerli Olmaması

Her ortak sadece kendi esas sermaye payına düşen yan edim yükümlülüğünü yerine getirmekle yükümlüdür. Ancak, TTK m. 599/I uyarınca, bir esas sermaye payı birden fazla ortağa aitse ortaklar yan edim yükümlülüklerinden dolayı ortaklığa karşı müteselsilen sorumludur.

VI. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ŞARTLARI

A. Temel Şart: Ortaklık Sözleşmesinde Öngörülme

1. Yan Edim Yükümlülüğünün Ortaklık Sözleşmesinde Öngörülerek Bağlayıcılık Kazanması

Yan edim yükümlülüğü ortaklık sözleşmesinde öngörülme suretiyle mevcut ve müstakbel tüm ortaklar için bağlayıcılık kazanır (TTK m. 577/I-d). Böylece limited ortaklık, ortaklık sözleşmesiyle sermaye ortaklığı karakterine uygun olmayan bir yükümlülük ile yapılandırılabilir⁴⁷¹.

Yan edim yükümlülüğü, kuruluş sözleşmesinde öngörülerek baştan beri geçerli olabileceği gibi yükümlülüğün sözleşme değişikliği ile sonradan geçerlilik kazanması da olanaklıdır. Sözleşme değişikliği ile sonradan yan edim yükümlülüğü öngören genel kurul kararları, ancak ilgili tüm ortakların onayıyla alınabilir (TTK m. 607).

Sicilin olumlu etkisi gereğince, tescil edilen ortaklık sözleşmesinin içeriğini oluşturan yan edim yükümlülüğünün herkes tarafından bilindiği kabul edilir (TTK m. 36/III). Artık üçüncü kişiler yan edim yükümlülüğünü bilmediklerini iddia edemez.

Eşitlik ilkesi yan edim yükümlülüğünün muhatabının, konusunun ve diğer hususların belirlenmesinde geçerli bir ilke değildir. Bu bağlamda yan edimler bütün esas sermaye payları için aynı ya da birbirinden farklı olarak belirlenebileceği gibi sadece tek bir esas sermaye payı için de yan edimin belirlenmesi olanaklıdır. Yine,

⁴⁷¹ Kendigelen, s. 484.

yan edimler bazı grup payları için de belirlenebilir⁴⁷². Yan edim yükümlülüğünün bazı grup paylara yüklenmesi halinde yan edim yüklenmemiş paylar, yan edim yüklenmiş paylara nazaran imtiyazlı sayılamaz. Zira burada üstün bir ortaklık hakdan söz edilemez⁴⁷³.

2. Yan Edim Yükümlülüğünün Ortaklık Sözleşmesinde Düzenlenme Şekli

a. Ön Açıklamalar

TTK m. 606/II uyarınca, yan edim yükümlülüğünün konusu, kapsamı, şartları ve diğer önemli noktalar ortaklık sözleşmesinde düzenlenmelidir. Ancak böyle bir sınırlayıcı sayım yerine, sözleşmenin içeriğinin tarafların iradeleri, TBK temel ilkeleri ve TBK m. 19 gözetilerek belirlenmesi daha isabetlidir⁴⁷⁴.

Diğer önemli noktalar belirlenirken yükümlü ortak ile ortaklığın çıkarları arasında hakkaniyete uygun bir düzenleme yapılmalıdır. Örneğin, teslim edilecek malın değerine göre teslimde güvenliğin ölçüsü belirlenebilir⁴⁷⁵. Ayrıca yan edim yükümlülüğünün karşılığında sağlanacak ücret ya da bir başka menfaatin de diğer önemli noktalarla birlikte ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi gerekmektedir⁴⁷⁶.

Ek ödeme yükümlülüğünde ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi gereken hususların kapsamı az iken yan edim yükümlülüğünde bu kapsam özellikle “diğer önemli noktalar” ifadesiyle çok daha geniş tutulmuştur. Böylece kanun koyucu ek ödeme yükümlülüğüne nazaran sermaye yapısına daha uzak, ortağın şahsıyla daha ilgili yan edim yükümlülüğüne ilişkin subjektif düzenlemelerin ortaklık sözleşmesiyle yapılabilmesine olanak tanımaktadır. Böylece yan edim yükümlülüğüne ilişkin hukuki rejim ortaklık sözleşmesi marifetiyle ayrıntılı ve esnek

⁴⁷² Bilgili ve Demirkapı, s. 747; Yıldız, s. 191; Şener, Limited, s. 450; Yasan, s. 616; Dinç, Yan Edim, s. 85; Çeker, s. 421; Can, Limited, s. 18; Pulaşlı, Şerh, s. 2283.

⁴⁷³ Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 96; Ulusoy, Tali, s. 349.

⁴⁷⁴ Cankat, s. 58.

⁴⁷⁵ Serhan Dinç, **Limited Ortaklıklarda Ortakların Ek Ödeme ve Yan Edim Yükümlülükleri**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015, (Limited), s. 60.

⁴⁷⁶ Ayhan ve diğerleri, s. 559; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 462; Çeker, s. 422.

bir şekilde belirlenebilecektir⁴⁷⁷. Ancak yükümlülüğe ilişkin hususların ortaklık sözleşmesinde tereddüte mahal vermeden açık ve belirli şekilde gösterilmesi zorunludur. Bu durum, yan edim yükümlülüğünün somutlaştırılma ihtiyacını karşılamakta ve belirsizliğin önüne geçmektedir⁴⁷⁸. Bu hususlar sözleşmede hiç ya da yeterli açıklıkta öngörülmemişse yan edim yükümlülüğü geçerlilik kazanamaz. Dolayısıyla ortaklardan söz konusu edimi yerine getirmeleri talep edilemez⁴⁷⁹.

Diğer yandan ortaklık, yan edim yükümlülüğünü sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde serbestçe belirleme olanağına sahiptir. Bu nedenle, başta TBK m. 26-27 olmak üzere genel sözleşme özgürlüğü sınırlamaları burada da geçerlidir. Dolayısıyla, yan edim yükümlülüğü kanuna, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı ya da konusu imkansız olarak belirlenemez. Aksi takdirde ilgili ortaklık sözleşmesi hükmü mutlak butlanla hükümsüzdür.

Ortaklık sözleşmesinde yan edim yükümlülüğüne ilişkin temel hususlar belirlendikten sonra ayrıntılar genel kurul düzenlemesine bırakılabilir (TTK m. 606/II). Nitekim ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi şartıyla yan edim yükümlülükleri hakkında iç yönerge çıkarmak genel kurulun devredilemez yetkilerindendir (TTK m. 616/II-d). Dolayısıyla bu hususta müdürlere yetki devri olanaklı değildir.

Yan edim yükümlülüğüne ilişkin ayrıntıların belirlenmesinin genel kurul iç yönergesine bırakılması birçok açıdan ortaklığın lehinedir. Zira yan edime ilişkin ayrıntıların da temel hususlarla birlikte ortaklık sözleşmesinde yer alması ihtimalinde sözleşmenin kapsamı gereksiz yere genişleyecektir. Buna ilaveten sözleşme değişikliklerinin TTK m. 587/I gereğince tescil ve ilan, sözleşmede yer alan ayrıntıların da tescil ve ilanına da neden olacaktır. Söz konusu ayrıntıların işletme sırlarını içermesi halinde, üçüncü kişilerin bu bilgilere ulaşabilme olanağı olacaktır. Oysaki iç yönergenin ilan ve tescili gerekmediğinden böyle bir tehlike söz konusu değildir. Ortaklar bilgi alma ve inceleme hakkı çerçevesinde iç yönerge hakkında

⁴⁷⁷ Yasan, s. 619.

⁴⁷⁸ Dinç, Yan Edim, s. 94; Yasan, s. 618; Yıldız, s. 192; Pulaşlı, Şerh, s. 2283.

⁴⁷⁹ Şener, Limited, s. 452.

bilgi sahibi olabilir (TTK m. 614). Ancak üçüncü kişilerin iç yönergeyi inceleme hakkı bulunmamaktadır⁴⁸⁰.

b. Yükümlülüğün Ortaklığa Yöneltilmesi

Yan edim yükümlülüğü ortaklık sözleşmesinde her zaman ortaklık tüzel kişiliğine yönelik düzenlenmelidir. Bu hususta ek ödeme yükümlülüğüne ilişkin açıklamalarımız aynen geçerlidir. Tekrara düşmemek adına ek ödeme yükümlülüğüne ilişkin açıklamalarımıza göndermede bulunmakla yetiniyoruz⁴⁸¹.

B. Karşı Edimin Belirlenmesi Zorunluluğu

TTK m. 606/III uyarınca, ortaklık sözleşmesinde “açıkça belirtilmiş bir karşılığı veya uygun bir karşılığı bulunmayan ve özkaynak ihtiyacını karşılamaya hizmet eden nakdi ve ayni edim yükümlülükleri, ek ödeme yükümlülüğüne ilişkin hükümlere tabidir”. Buna göre, kanun koyucu yan edim yükümlülüğünü ek ödeme yükümlülüğüne ilişkin hükümlere tabi kılmak için iki şart aramaktadır. Bunlardan ilki, yan edimlerin açık ya da uygun bir karşılığının bulunmamasıdır. İkincisi ise yan edimlerin özkaynak ihtiyacını karşılamaya hizmet etmesidir. TTK m. 606/III’de yer alan “ve” bağlacı bu iki şartın birlikte aranması gerektiği izlenimi vermektedir. Bu iki şartın birlikte aranıp aranmaması hususundaki yorum farkı, öğretide yan edim yükümlülüğünde bir karşı edimin zorunlu olup olmadığı hususunda görüş ayrılığına sebep olmaktadır.

Öğretide hakim görüş, ayni ve nakdi nitelikteki yan edimlerin karşılığında bir ücret ödenmesinin zorunlu olduğunu, ancak kısa süreli dönemsel görevler ya da belirli dönemlerde teftişlere katılmak gibi hizmet edimleri için ücretin zorunlu olmayıp ortaklığın tercihine bağlı olduğunu ifade etmektedir⁴⁸².

Bizim de katıldığımız görüşe göre, ortaklığa özkaynak sadece fiili ödemelerle değil dolaylı olarak da sağlanabileceğinden piyasa değeri olan bir yan edimin

⁴⁸⁰ Şener, Limited, ss. 454-455.

⁴⁸¹ Bu hususta bkz. İkinci Bölüm, VI, B, 1.

⁴⁸² Yasan, s. 624; Bilgili ve Demirkapı, s. 748; Çeker, s. 422.

karşılığında bir ödeme yapılmaması ortaklığa dolaylı olarak özkaynak temin eder. Özkaynak temini yan edim yükümlülüğüne yabancı olması nedeniyle bu edim ek ödeme olarak değerlendirilebilir. Bu edimin, ek ödeme olarak kabul edilmesinin engellenmesi ortaklık sözleşmesinde amaca uygun bir karşı edimin öngörülmesi ile olanaklıdır. Bu nedenle kanunun aradığı iki unsur birbirinden bağımsız iki unsurdur. Dolayısıyla kanun metnindeki “ve” bağlacının “veya” olarak anlaşılması gerekmektedir⁴⁸³.

TTK m. 606/III düzenlemesi, fonksiyon olarak ek ödemeler ile eşdeğer yan edimleri ek ödemelere ilişkin kurallara tabi tutmaktadır⁴⁸⁴. Örneğin, ortaklara ihtiyaç halinde ortaklığın alacağı kredilere payları oranında teminat göstermelerine ilişkin yükümlülük ek ödeme yükümlülüğü olarak kabul edilecektir⁴⁸⁵. Bu düzenlemenin amacı, özellikle TTK m. 603/III (esas sermaye payının nominal değerinin iki katı sınırı) başta olmak üzere, ek ödemeye ilişkin kanuni sınırlamaların dolanılmasını engellemektir⁴⁸⁶. Dolayısıyla kanun koyucu bu düzenlemeyle kurumun kötüye kullanılmasının önüne geçmeyi amaçlamaktadır. Diğer yandan ortağın ortaklığın işletme konusuna iştirakinin menfaatler dengesi gereğince karşılıksız bırakılması da beklenemez⁴⁸⁷. Nitekim ortaklık işletme konusunu gerçekleştirmek için başvurduğu üçüncü kişilere edimleri dolayısıyla nasıl uygun bir karşılık ödüyorsa, yan edimlere ödemelidir.

Sonuç olarak, ortağa ortaklığa karşı nakdi, ayni, hizmet edimlerini yerine getirme borcu yükleyen yan edim yükümlülüğü aynı zamanda ortaklığa da bir karşı edim borcu yükler. Böylece ortağın yan edimi ortaklığın karşı ediminin sebep ve karşılığını oluşturmaktadır. Dolayısıyla yan edim yükümlülüğü ile ortak ile ortaklığın edimleri arasında bir “karşılılık (synallagma) ilişkisi” bulunmaktadır. Bu itibarla yan edim yükümlülüğü, ortak ile ortaklık arasında “tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme” ilişkisi kurar. Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler, taraflardan her birinin diğerinin edimini taahhüt etmesine dayanarak kendi edimini taahhüt ettiği

⁴⁸³ Şener, Limited, ss. 455-456; Aynı yönde bkz. Ayhan ve diğerleri, s. 559.

⁴⁸⁴ Karakılıç, s. 112; Tekinalp, Sermaye, s. 582.

⁴⁸⁵ Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 463.

⁴⁸⁶ Pulaşlı, Şerh, s. 2283; Şener, Limited, s. 456.

⁴⁸⁷ Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 96.

sözleşmelerdir. Bu sözleşmelerde bir edim değişimi söz konusudur. Böylelikle tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme örnekleri olarak alım-satım, vekalet, kira, hizmet sözleşmeleri vb. yan edim yükümlülüğü olarak öngörülebilir. Ancak bu hususta vekalet sözleşmeleri özellik arz etmektedir. Zira vekalet sözleşmelerinin tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme olarak kurulabileceği gibi “eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme⁴⁸⁸” olarak kurulması da olanaklıdır. Zira ücret unsuru, sözleşmenin kurucu unsurlarından olmayıp sözleşme kurulurken ücret kararlaştırılmamışsa vekalet sözleşmesi eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme olarak kurulabilir. Bu halde diğer tarafın ücret ödeme borcu ancak vekilin işin idaresi için bazı masrafları yapması halinde ortaya çıkacaktır. Ücretsiz vedia sözleşmeleri de aynı niteliği gösterir⁴⁸⁹. Sonuç olarak tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliği taşımayan sözleşmeler yan edim yükümlülüğü olarak belirlenemez.

Yan edimlerin karşılığında yapılacak ödemeler sermayeden iade niteliği taşımaz⁴⁹⁰. Zira bu ödemeler ortağın ediminin karşı edimini teşkil eder. Ancak bu noktada önem taşıyan, ortağa sağlanacak “eşdeğer karşılığın” tespitidir. 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) m. 1/a gereğince, kurumlar vergisine tabi limited ortaklıkta bu tespit KVK m. 13’de öngörülen “emsallere uygunluk ilkesi” çerçevesinde yapılır. Emsallere uygunluk ilkesi “ilişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım ya da satımında uygulanan fiyat veya bedelin, aralarında böyle bir ilişkinin bulunmaması durumunda oluşacak fiyat veya bedele uygun olmasını” ifade etmektedir (KK m. 13/III). Limited ortaklığın ortağı ilişkili kişi kapsamındadır (KVK m. 13/II). Ortaklık, yan edimi yerine getiren ortağa ödeyeceği tutarı, KVK m. 13/IV’de sayılan yöntemlerden edimin niteliğine en uygun olanı seçerek tespit etmelidir⁴⁹¹. Limited ortaklık ile yan edim yükümlüsü ortağı emsallere uygunluk ilkesine aykırı şekilde tespit ettikleri karşılık üzerinden edim yerine getirilirse kazanç

⁴⁸⁸ Eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler, tarafların ediminin birbirinin karşılığı olmayıp bir tarafın ancak bazı şartların gerçekleşmesiyle borç altına girdiği veya bir tarafın borcunun diğer tarafın ediminin bir tamamlayıcı sonucundan ibaret olduğu sözleşmelerdir. Bkz. Oğuzman ve Öz, s. 332.

⁴⁸⁹ Oğuzman ve Öz, s. 333 vd.

⁴⁹⁰ Dinç, Yan Edim, s. 93; Can, Limited, s. 19; Çeker, s. 422; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 96.

⁴⁹¹ KVK m. 13/IV gereğince bu yöntemler; “Karşılaştırılabilir Fiyat Yöntemi”, “Maliyet Artı Yöntemi”, “Yeniden Satış Fiyatı Yöntemidir”. Mükellefin emsallere uygun fiyata bu yöntemlerden birisi ile ulaşma olanağı yoksa işlemlerin mahiyetine uygun olarak kendi belirleyeceği diğer yöntemleri kullanabilir. KVK m. 13/V gereğince tespit edilecek yöntemin limited ortaklık ile Maliye Bakanlığı arasındaki anlaşmayla (Peşin Fiyatlandırma Anlaşması) belirlenmesi de olanaklıdır.

tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılır (KVK m. 13/I).

VII. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜ TALEP ETMEYE YETKİLİ KİŞİLER VE YÜKÜMLÜLÜĞÜN BORÇLUSU

Yan edimlerin yerine getirilmesini talebe yetkili kişiler kural olarak müdürlerdir. Bunun yanında ortaklığa herhangi bir sebeple kayyım atanmışsa bu hususta yetkilendirilmiş olmak şartıyla kayyımlar, tasfiye sürecinde tasfiye memurları ve ortaklığın iflası halinde iflas idaresi yan edimleri talebe yetkilidir. Bu hususta tekrara düşmemek adına ek ödeme yükümlülüğüne ilişkin açıklamalarımıza gönderme yapmakla yetiniyoruz⁴⁹².

Paya bağlı niteliği gereğince yan edim yükümlülüğünün borçlusu ilgili esas sermaye payının malikidir. Esas sermaye payı kanuni düzenlemeye uygun şekilde devredilirse, kural olarak yükümlülük payı devralan yeni pay malikine geçer. Bu halde yeni pay malikinin ayrıca borcu üstlenmesi (TBK m. 196 vd.) gerekmez. Yan edim yükümlülüğünün ortaklara şahsi nitelikte borçlar yüklediği halde ise payın devri yükümlülüğü sona erdirir⁴⁹³. Bu durum yan edim yükümlülüğünün paya bağlı niteliğine istisna teşkil etmektedir⁴⁹⁴.

Kanunda ek ödeme yükümlülüğünün aksine yan edim yükümlülüğünde ortaklık sıfatının sona ermesinden sonra yükümlülüğünün devam etmesine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanun koyucunun bu tercihi, ek ödeme yükümlülüğünün ortaklık alacaklıları lehine bir kurum iken yan edim yükümlülüğünün ortaklığın iç ilişkileriyle ilgili bir kurum olması dolayısıyla isabetlidir⁴⁹⁵. Ortaklık sözleşmesinde ortaklık sıfatının sona ermesinden sonra yan edim yükümlülüğünün devam edeceği öngörülemez. Aksi takdirde bu düzenleme “Çelik Korse Kuralına” aykırılık teşkil eder (TTK m. 579). Ancak bu hükmün tahvil

⁴⁹² Bu hususta bkz. İkinci Bölüm, VII, B.

⁴⁹³ Yıldırım, Haklı Sebep, s. 298; Dinç, Yan Edim, s. 109; Can, Limited, s. 19; Yasan, s. 615; Demirkapı, s. 448.

⁴⁹⁴ Dinç, Yan Edim, s. 109; Yasan, s. 628.

⁴⁹⁵ Şener, Limited, s. 459.

yoluyla normal bir borçlar hukuku sözleşmesi hükmü gibi geçerli sayılması yoluna gidilebilir⁴⁹⁶. Gerçekten de ortakların bu hususu pay sahipleri sözleşmesiyle düzenlemesi olanaklıdır. Pay sahipleri sözleşmesinin nispi niteliği gereğince, düzenleme sadece sözleşme taraflarını bağlayacak, ortaklığa ve diğer ortaklara karşı hüküm doğurmayacaktır.

Limited ortaklıkta esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı kurulması halinde payla bağlantılı yükümlülüklerde yine çıplak pay sahibi sorumlu kalmaya devam eder. Ortağın esas sermaye payına bağlı yan edim yükümlülüğünü yerine getirmekle yükümlü intifa hakkı sahibi değil, çıplak pay sahibidir⁴⁹⁷.

Pay üzerinde kurulan rehin hakkı “haklar üzerinde kurulan bir rehin hakkını⁴⁹⁸” ifade ettiğinden bir ortaksal yükümlülük olan yan edim yükümlülüğü payını rehnedenden ortakta kalmaya devam eder⁴⁹⁹.

Ortaklık TTK m. 612’ye dayanarak kendi esas sermaye paylarını iktisap ettiğinde, söz konusu paylar içinde yan edimle yükümlü paylar da bulunabilir. Bu durumda TTK m. 612/V gereğince, bu yükümlülükler söz konusu paylar ortaklığın elinde bulunduğu sürece donar. Yan edim yükümlülüğünün donması geçici bir durum olup söz konusu yükümlülükleri sona erdirmez⁵⁰⁰.

VIII. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İFASI VE İFA EDİLMEMESİNİN HUKUKİ SONUÇLARI

A. Ön açıklamalar

Yan edim yükümlülüğü her ne kadar borçlar hukukuna ilişkin bir kavram olsa da ortaklık sözleşmesinden doğan bir ortaksal borçtur. Bu nedenle yan edimlerin ifası ve ifa edilmemesine ilişkin borçlar hukuku hükümleri limited ortaklık korporatif ve norm sözleşme yapısıyla örtüştüğü ölçüde uygulanabilir⁵⁰¹. Dolayısıyla bu

⁴⁹⁶ Yıldırım, Haklı Sebep, s. 298.

⁴⁹⁷ Şener, Limited, s. 374.

⁴⁹⁸ Erdem ve Göksoy, s. 577.

⁴⁹⁹ Şener, Limited, s. 391.

⁵⁰⁰ Pulaşlı, Genel, s. 808; Yasan, s. 557.

⁵⁰¹ Dinç, Yan Edim, s. 77; Poroy ve diğerleri, ss. 96-97.

hususlarda hem borçlar hukuku hem de ortaklıklar hukukuna ilişkin hükümler uygulama bulur.

B. Yan Edim Yükümlülüğünün İfası

Yan edimler, ortaklık tüzel kişiliğine karşı ifa edilmelidir. Ortağın bu kişiler dışında birine ifası, borcu sona erdirmez. Borç kural olarak borçlu tarafından ifa edilir. Ancak borcun bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmuyorsa borçlu bizzat ifa ile yükümlü değildir (TBK m. 83). Alacaklının menfaatinin varlığı, hukuka uygun ve özellikle dürüstlük kuralı açısından dikkate alınmaya değer bir menfaat olması halinde kabul edilecektir⁵⁰². Özellikle ortağın kişisel özelliklerinin rol oynadığı ve sübjektif nitelikte edimler ile yapmama ve kaçınma edimlerinde borçlunun bizzat ifasından alacaklının menfaati bulunmaktadır. Örneğin, limited ortaklık şeklinde örgütlenmiş modaevinin tasarımlarını yapma yükümlülüğü altındaki ortak yerine başkası ikame edilemez. Yine, rekabet etmeme şeklinde belirlemiş bir yan edim de bizzat ifayı gerektirir. Öte yandan borcun borçlu ya da üçüncü bir kişi tarafından ifası alacaklı için herhangi bir önem taşımıyorsa borçlu ifayı üçüncü kişiye bırakabilir. Örneğin, ürettiği iş makinelerini kullanılması için ortaklığa bırakma yükümlülüğü altındaki ortağın teslim borcunun üçüncü bir kişi tarafından yerine getirilmesi ortaklık için herhangi bir önem taşımaz.

Yan edim yükümlülüğünün ifa yeri ve ifa zamanına ilişkin olarak TBK'daki genel hükümler uygulama bulur.

C. Yan Edim Yükümlülüğünün İfa Edilmemesi

1. Ortaklığın Başvurabileceği Hukuki Yollar

Yan edim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi üzerine ortaklık borçlu ortağa karşı ifa davasına veya icra yoluna başvurabilir⁵⁰³. Ayrıca ortaklık temerrüde

⁵⁰² Oğuzman ve Öz, s. 252 vd.

⁵⁰³ Şener, Limited, s. 457; Dinç, Yan Edim, s. 102.

düşen ortağa karşı gecikmeden doğan zararının tazminini de talep edebilir. Bu hususta edimin niteliğine uygun düşen, gecikme tazminatı ve beklenmedik hal sebebiyle doğacak zararın tazmini (TBK m. 118, 119) ya da nakdi edimlerde temerrüt faizi ve aşkın zararın tazmini (TBK m. 120-122) yaptırımlarına başvurulabilir.

Öte yandan TTK m. 577/I-f uyarınca ortaklık sözleşmesinde yan edim yükümlülüğünün hiç ya da zamanında ifa edilmemesi hallerinde başvurulacak sözleşme cezasının belirlenmesi de olanaklıdır⁵⁰⁴.

Yan edim yükümlülüğünün hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesi sözleşmesel bir çıkarma sebebi olarak belirlenebilir⁵⁰⁵. Bu durumda yan edimi yerine getirmeyen ortak genel kurulun aldığı ihraç kararıyla ortaklıktan çıkarılır (TTK m. 640/I). Bu durum ortağın ortaklıktan çıkarılması için haklı sebep teşkil edebilir⁵⁰⁶. Ancak yan edimin ifa edilmemesi ortaklıktan çıkarılma için mutlak bir haklı sebep değildir. Bu hususta belirleyici olan edimin niteliğidir. Edimin niteliği gereğince ifa edilmemesi çıkarılma için haklı sebep teşkil ediyorsa çıkarma kararı için mahkemeye başvurulabilir (TTK m.640/III, 621/I-h). Çıkarılma davasının açılabilmesi için genel kurulun bu hususta karar alması gerekmektedir⁵⁰⁷. Ortaklık sıfatının sona erdiği an, mahkeme kararının kesinleştiği andır. Bu nedenle ortağın yan edim yükümlülüğü bu ana kadar devam eder⁵⁰⁸.

Tıpkı ek ödeme yükümlülüğünde olduğu gibi yan edim yükümlülüğünün ifa edilmemesi halinde ortağın ıskatı söz konusu olamaz⁵⁰⁹.

2. Ortakların Başvurabileceği Hukuki Yollar

Yan edim yükümlülüğünün ifa edilmemesi, sözleşmesel bir çıkma sebebi olarak belirlenebilir (TTK m. 638/I). Bu durumda ortaklardan herhangi biri yan edim

⁵⁰⁴ Dinç, Yan Edim, s. 106; Şener, Limited, s. 458; Ulusoy, Tali, s. 359.

⁵⁰⁵ Bilgili ve Demirkapı, s. 749; Dinç, Yan Edim, s. 103; Şener, Limited, s. 458.

⁵⁰⁶ Bilgili ve Demirkapı, s. 749; Şener, Limited, s. 458; Dinç, Yan Edim, s. 103.

⁵⁰⁷ Şahin, s. 194; Taşdelen, s. 222; Yıldız, s. 159; Şener, Limited, s. 904.

⁵⁰⁸ Taşdelen, s. 226.

⁵⁰⁹ Ulusoy, Tali, s. 359; Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar, s. 97.

yükümlülüğünü yerine getirmezse diğer ortaklar ortaklık sözleşmesine dayanarak ortaklıktan çıkabilir.

Niteliği itibariyle ortaklık için önemli ve başka bir yolla temini mümkün olmayan yan edimin devamlı olarak hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesi, ortaklıktan çıkmak için haklı sebep teşkil edebilir. Zira bu durum ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesini önemli ölçüde engelleyebilir ve hatta olanaksız kılabilir. Ortaklar haklı sebebe dayanarak ortaklıktan ayrılmak için çıkma davası açmalıdır (TTK m. 638/II). Bu hususta mahkemenin kararı kurucu niteliktedir⁵¹⁰. Haklı sebeple çıkma son çare olarak kabul edilmeli, ortağın menfaatinin başka bir şekilde korunma imkanı bulunuyorsa çıkmaya başvurulmamalıdır⁵¹¹. Dolayısıyla yan edimin ifa edilmemesi nedeniyle açılan haklı sebeple çıkma davasında, edim ifa edilir ya da teklif edilirse ortaklık ve ortağın menfaati gereğince çıkma reddedilmelidir. Örneğin; tasarım yapmayı üstlenmiş ortak, dava sürecinde edimi ifa edebilir ya da getireceğini taahhüt edebilir. Yine ortaklık için önemli ve başka bir yolla temini mümkün olmayan yan edimi üstlenmiş ortağın ortaklıktan çıkması da diğer ortakların çıkması için haklı sebep teşkil edebilir⁵¹².

Yan edim yükümlülüğünün ifa edilmemesi⁵¹³ bir sözleşmesel fesih sebebi olarak da belirlenebilir (TTK m. 636/I-a, 577/I-m). Bu takdirde yan edim yükümlülüğünün ifa edilmemesiyle ortaklık kural olarak derhal sona erecektir⁵¹⁴.

Son olarak, yan edim yükümlülüğünün ifa edilmemesi halinde her ortağın mahkemeden ortaklığın feshini talep etme hakkının bulunduğu söylenebilir (TTK m. 636/III). Ancak yan edimin ifa edilmemesi, ortaklığın feshi için mutlak bir haklı sebep teşkil etmez. Bu hususta belirleyici olan edimin niteliğidir. Bu bağlamda şahsa bağlı bir yan edim yükümlülüğünün devamlı olarak hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesi ortaklığın feshi için haklı sebep teşkil eder⁵¹⁵. Örneğin, limited ortaklık şeklinde örgütlenmiş moda evinde tasarım yapma yükümlülüğü üstlenmiş ortak,

⁵¹⁰ Yıldız, s. 157; Tekinalp, Sermaye, s. 561.

⁵¹¹ Şahin, s. 180; Taşdelen, s. 184.

⁵¹² Taşdelen, s. 184 vd.

⁵¹³ TTK m. 636/I-b uyarınca, genel kurul yan edim yükümlülüğünün ifa edilmemesi üzerine fesih kararı alabilir.

⁵¹⁴ Şener, Limited, s. 937; Taşdelen, s. 245.

⁵¹⁵ Taşdelen, s. 243; Yıldırım, Haklı Sebep, s. 196.

yükümünü devamlı şekilde yerine getirmiyor olabilir. Bu durumda ortaklığın ortağı icra yoluyla aynen ifaya zorlama olanağı da bulunmaktadır (İİK m. 30). Hatta ortağın taziyik hapsi de gündeme gelebilir (İİK m. 343). Bu yaptırımlara rağmen ortak yükümlülüğünü ifadan kaçınırsa her bir ortak ortaklığın haklı sebeple feshini mahkemeden talep edebilir⁵¹⁶. Yine, şahsa bağlı yan edim yükümlülüğü üstlenmiş ortağın ortaklıktan çıkması ya da çıkarılması da ortaklığın feshi için haklı sebep teşkil edebilir⁵¹⁷. Limited ortaklığın feshi ortaklığın ayakta tutulması temel prensibi gereğince tali bir yaptırımdır⁵¹⁸. Bu nedenle sonradan yan edim yükümlülüğü ifa edilir ya da teklif edilirse mahkeme fesih davasını reddetmelidir. Örneğin, ortağın dava sürecinde yükümlülüğünü yerine getirmesi ya da getirmeyi teklif etmesi durumunda mahkeme fesih talebini reddetmelidir. Diğer yandan ortağın yükümlülüğü ortaklığın devamı için zorunlu değilse burada ortaklığın haklı sebeple feshinden önce ortağın çıkarılması kurumu gündeme gelebilir⁵¹⁹.

IX. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN AZALTILMASI VEYA KALDIRILMASI

Ek ödeme yükümlülüğünün azaltılması veya kaldırılması TTK m. 603/VI'da özel olarak düzenlenmiş iken, kanunda yan edim yükümlülüğünün azaltılması veya kaldırılmasına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. TTK m. 603/VI'nın yan edim yükümlülüğünün azaltılması veya kaldırılmasına kıyasen uygulanması da olanaklı değildir.

Yan edim yükümlülüğünün azaltılması veya kaldırılması, şüphesiz ki sözleşme değişikliğini gerektirir. Kanunda özel olarak düzenlenmediği dikkate alındığında, yan edim yükümlülüğünün azaltılması veya kaldırılmasına ilişkin sözleşme değişikliği TTK m. 589'a tabidir⁵²⁰. TTK m. 589 uyarınca, aksi ortaklık sözleşmesinde öngörülmedikçe sözleşme değişikliğine ilişkin karar esas sermayenin

⁵¹⁶ Yıldırım, Haklı Sebep, s. 196.

⁵¹⁷ Taşdelen, s. 242; Yıldırım, Haklı Sebep, s. 195.

⁵¹⁸ Yıldırım, Haklı Sebep, ss. 61-65.

⁵¹⁹ Yıldırım, Haklı Sebep, s. 196.

⁵²⁰ Şener, Limited, s. 459; Yasan, s. 625; Akbay, s. 235.

Öte ikisini temsil eden ortakların kararıyla alınabilir. Dolayısıyla ortaklık sözleşmesinde yan edim yükümlölüğünün azaltılması veya kaldırılmasına ilişkin bir yetersayının belirlenmesi de olanaklıdır.

SONUÇ

Ek ödeme ve yan edim yükümlölükleri sadece ortaklık sözleşmesinde öngörölme suretiyle bağlayıcılık kazanır (TTK m. 577/I-c,d). Ek ödeme yükümlölüğü ile ortaklardan sermaye pay bedelinin dışında ek bir ödeme talep edilebilmekte, hatta bu ödemenin tutarı esas sermaye payının nominal değeri iki katına kadar belirlenebilmektedir. Bu özellikleriyle ek ödeme yükümlölüğü tek borç ilkesine açıkça aykırıdır. Yan edim yükümlölüğü ise ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmek amacıyla, sermaye koyma borcu ve muhtemel ek ödeme yükümlölükleri dışında, ortaklığa karşı başka edimlerin yerine getirilmesine ilişkin münferit yükümlölüklerdir. Yan edim yükümlölükleri, anonim ortaklıkta tek borç ilkesine istisna tali yükümlölüklerle benzerlik arz etmektedir.

eTK’da karşılığı bulunmayan TTK m. 577, limited ortaklık için yeni bir düzene hayat vermektedir. Zira TTK m. 577 ortaklık sözleşmesiyle sermayeye dayalı yapıya yabancı bazı borçların ortaklık bünyesine dahil edilmesine olanak tanımaktadır. Hem kanuni hem de TTK m. 577 uyarınca sözleşmesel borçların fazlalığı dolayısıyla limited ortaklıkta tek borç ilkesi geçerli değildir.

Ek ödeme ve yan edim yükümlölüklerinin ortaklık sözleşmesiyle bağlayıcılık kazanacağına ilişkin düzenleme emredici niteliktedir. Bu itibarla genel kurul ya da müdürlerin kararıyla ek ödeme ve yan edim yükümlölükleri öngörölmez. Nitekim pay sahipleri sözleşmesiyle ortaklık lehine ek ödemelerin öngörölmesi halinde de bu hükümler sadece tarafları arasında ve ortaklık ilişkisi dışında hüküm doğuracaktır.

Ek ödeme ve yan edim yükümlölükleri limited ortaklığın kişiselleşmiş sermaye ortaklığı yapısını ortaya koymaktadır. Zira bu kurumlar ortaklıkta kişisel özellikleri ön plana çıkarmaktadır. Özellikle yan edim yükümlölüğü ile ortaklığa dolaylı olarak emek sermayesi girişi gündeme gelebilmekte, bu da limited ortaklığı kooperatif ortaklığa yaklaştırmaktadır.

Limited ortaklıkta ortaklara ek ödeme ve yan edim yükümlölüğünün öngörölmesi ortağın iç ilişkideki sorumluluğunu genişletmektedir. Dolayısıyla bu kurumlar sınırlı sorumluluk ilkesine istisna teşkil etmektedir. Ek ödeme ve yan edim yükümlölüğünün bu istisnai karakterleri, sermaye koyma borcundan farklı uygulamaları zorunlu kılmaktadır.

Ek ödeme yükümlülüğü limited ortaklığın alternatif bir finansman aracıdır. Ek ödemelerle daha zahmetli bir prosedüre sahip sermaye artırımına gerek olmaksızın mali bir değer ortaklığa aktarılmaktadır. Bu niteliğiyle ek ödemeler ortaklık alacaklılarına da dolaylı bir koruma sağlar. Bununla bağlantılı olarak ek ödeme yükümlülüğü ortaklığın kredibilitesinin artmasına da hizmet eder.

Ek ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmesi, ortaklık sermayesinde değişikliğe neden olmaz. Ancak, ek ödeme yükümlülüğü özellikle ortaklık zararını karşılamak için gerekli olmadığı sürece özkaynağa dahildir. Ek ödeme yükümlülüğünün bir özkaynak olmasına rağmen azaltılması, kaldırılması ve iadesi olanaklıdır.

İfa edilen ek ödemelerin sermaye artırılmasında takas yoluyla esas sermayeye dönüştürülmesi olanaklıdır (TTK m. 583/V). Ancak bunun için TTK m. 605'te öngörülen ek ödemenin iadesine ilişkin şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu itibarla ek ödemeye ilişkin tutar serbestçe kullanılabilecek yedek akçe ve fonlardan karşılanabilir olmalıdır.

Limited ortaklıkta sermayenin korunması ilkesi gereğince, esas sermaye ve ek ödemelere faiz işletilemez. Limited ortaklıkta faiz yasağının istisnası hazırlık dönemi faizidir (TTK m. 609). Yasağın istisnası sadece esas sermayeye yöneliktir. Yan edim yükümlülüğü ise faiz yasağı kapsamına alınmamıştır. Bu itibarla nakdi edim şeklindeki yan edim yükümlülüğünün yerine getirmesi dolayısıyla ortağa faiz ödenmesi olanaklıdır. Kanaatimizce bu düzenleme, emsal faizden sapma ile yan edim yükümlülüğünün işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmek için değil, hukuki semeresi faiz olan bir araç olarak kullanılmasının önünü açabilir.

Ek ödeme ve yan edim yükümlülüğü, ortağın şahsına değil esas sermaye payına bağlıdır. Dolayısıyla borcun muhatabı payın malikidir. Payın hukuki bir işlemle devri ya da geçişiyle ek ödeme ve yan edim yükümlülüğü kural olarak payı devralana geçer. Bu nedenle ek ödeme ve yan edim yükümlülüğü eşyaya bağlı borca benzer.

Ortaklık sözleşmesinde öngörülen ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri ilgili pay senedinde açıkça belirtilmelidir (TTK m. 593/II). Kanaatimizce, bu kayıtları içermeyen pay senetleri geçersizdir.

Ek ödeme ve yan edim yükümlülüğünün yerine getirilmesi hususunda ortaklar arasında teselsül bulunmamaktadır (TTK m. 603/IV). Bu kuralın istisnası, bir esas sermaye payı birden fazla ortağa ait olması halinde ortakların ek ödeme ve yan edim yükümlülüğünden dolayı ortaklığa karşı müteselsilen sorumlu olmasıdır (TTK m. 599/I).

Ortaklık sözleşmesini değiştirip ek ödeme ya da yan edim yükümlülükleri öngören ya da mevcut yükümlülükleri artıran genel kurul kararları kararı TTK m. 589'daki yetersayılara ilaveten ilgili tüm ortakların onayı ile alınabilir. Kanun koyucu bu düzenlemeyle azınlığın korunmasını amaçlamaktadır.

Ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinin muhatabının belirlenmesinde eşit işlem ilkesi geçerli değildir. Bu nedenle yükümlülükler tek bir pay için öngörülebileceği gibi bütün esas sermaye payları için de öngörülebilir. Bunun yanında ek ödeme ve yan edim yükümlülüğünün payların bir kısmına yüklenmesi de olanaklıdır. Kanaatimizce bu durumda ek ödeme ve yan edim yüklenmemiş paylar, yüklenmiş paylara nazaran imtiyazlı sayılamaz. Zira imtiyaz üstün ortaklık hak tanınarak yaratılabilir.

Ek ödemenin tutarı bağlı olduğu esas sermaye payının nominal değerinin iki katını aşamaz (TTK m. 603/III). TTK m. 603/III'deki azami sınır emredici bir düzenlemedir. Bu nedenle ortaklık sözleşmesinde söz konusu azami sınırın aşılması halinde sınırı aşan tutar kısmi butlan yaptırımına tabi olur (TTK m. 1530/I).

Sermaye artırımının esas sermaye paylarının nominal değerlerinin artırılması suretiyle gerçekleşmesi ile azami sınırın yükselmesi ek ödemenin tutarı üzerinde bir etki doğurmaz. Zira ek ödeme yükümlülüğü ortağın iradesi dışında artırılamaz. Sermaye azaltımı ile esas sermaye paylarının nominal değerinin azaltılması suretiyle azami sınırının azalması durumunda, ek ödemenin ortaklık sözleşmesinde belirlenmiş tutarı son azami sınırı aşıyorsa sınırı aşan tutar, kısmi butlan yaptırımına tabidir (TTK m. 1530/I).

Ortaklık sözleşmesinde öngörülen ek ödemelerin talep edilebilmesi için TTK m. 603/I'de yer alan alternatif hallerin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu haller sınırlı sayıda (numerus clausus) düzenlemiştir. Dolayısıyla ek ödeme yükümlülüğü özel bir ihtiyat fonu olarak kullanılamaz. TTK m. 603/I-a gereğince, ortaklık sözleşmesinde öngörülen ek ödemelerin talep edilebileceği ilk hal, "ortaklık esas sermayesi ile

kanuni yedek akçeler toplamının ortaklığın zararını karşılayamaması” halidir. TTK m. 603/I-a çerçevesindeki ek ödemeler, gerçek bir iyileştirme tedbiri niteliğindedir. Ek ödeme yükümlülüğünün talep edilebileceği ikinci hal, TTK m. 603/I-b’de öngörülen “ortaklığın bu ek araçlar olmaksızın işlerine gereği gibi devamının mümkün olmaması” halidir. Bu düzenlemeyle ek ödemeler limited ortaklığın finansal planlamasının bir unsuru niteliğindedir. TTK m. 603/I-c gereğince, “ortaklık sözleşmesinde tanımlanan ve özkaynak ihtiyacı doğuran diğer bir hâlin gerçekleşmiş bulunması” ek ödemelerin talep edilebilmesi için gerçekleşmesi gereken alternatif hallerden bir diğeridir. Böylece ticari faaliyetlerini olağan şekilde yürüten ortaklık, ticari işlerinin hacmini büyütme ya da maliyetlerini azaltmak amacıyla yapmak istediği yatırımlara ek ödemeyle finansman sağlayabilmektedir.

Ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerini talep yetkisi kural olarak müdürlere aittir (TTK m. 603/V). Ancak ortaklığa kayyım atanması halinde kayyım, ortaklık tasfiye aşamasındaysa tasfiye memurları, iflasın açılması halinde ise iflas idaresi ek ödemeleri talebe yetkilidir. TTK m. 603/II gereğince, iflasın açılmasıyla birlikte ek ödeme yükümlülüğü muaccel hale gelir. Bu halde ek ödemeler, ortakların ortaklık alacaklarına karşı sınırlı şahsi sorumlulukları varmış gibi bir fonksiyon göstermektedir.

Devir sözleşmesinde paya bağlanmış olan ek ödeme ve yan edim yükümlülüğüne ilişkin kayıtların yer alması zorunludur (TTK m. 595/I). Ortaklık ek ödeme veya yan edim yükümlülüğünün bağlı olduğu payının devrinde payı devralacak kişinin ödeme gücünden şüphe duyduğunda söz konusu yükümlülükler için teminat isteyebilir. İstenilen teminat verilmezse genel kurul devre onay vermekten kaçınabilir (TTK m. 595/VI). Böylelikle ortaklık kurumların işlevsiz kalmasını önleyebilir.

Ortaklık, ortağın ayrılmasının tescilinden itibaren iki yıl içinde iflas etmişse eski ortaktan da ek ödemenin yerine getirilmesi talep edebilir. Kanaatimizce iki yıllık süre nispi emredicidir. Bu süre menfaatler dengesi gözetilerek uzatılabilir ancak kısaltılması hükmün alacaklıları koruma hedefine uygun düşmez. Ek ödemenin ifasında birinci derecede sorumlu olan haleftir. Selef konumundaki ayrılan ortağın sorumluluğu ise ikinci derecededir. Ayrılan ortağın yükümlülüğü ortaklıktan ayrıldığı andaki tutar kadardır (TTK m. 604).

Esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı tesis edilmesi halinde ek ödeme ve yan edim yükümlülüğünü yerine getirmekle yükümlü intifa hakkı sahibi değil, çıplak pay sahibidir. Yine esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulması halinde de ek ödeme ve yan edim yükümlülüğü payını rehneden ortakta kalmaya devam eder.

Ortaklığın kendi paylarını iktisabı halinde, söz konusu paylar ortaklığın elinde bulunduğu sürece ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinin yerine getirilmeleri talep edilemez (TTK m. 612/V). Kanaatimizce, ortaklığın bu süre zarfında özellikle de ek ödemelerden yoksun kalması risklidir. Zira ortaklığın finansman ihtiyacının ortaya çıkması halinde, hızlı bir finansman sağlanamaması ortaklığın finansal yapısı, piyasadaki itibarı ve kredibilitesi üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir.

Kanaatimizce 7099 sayılı Kanun ile getirilen “nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin en az yüzde yirmi beşinin tescilden önce ödenmesi şartının” kaldırılmasına ilişkin değişiklik üzerine “oy hakkı, payın, kanunen veya esas sözleşmeyle belirlenmiş bulunan en az miktarının ödenmesiyle doğar” düzenlemesini içeren TTK m. 435 limited ortaklıklara uygulanamaz. Bu itibarla kural olarak ek ödemeler ile oy hakkı arasında da bir ilişki de söz konusu değildir. Ancak ortaklık sözleşmesinde ortağın oy hakkının doğumunun nakdi sermayesini ya da ek ödeme yükümlülüğünü yerine getirmesi şartına bağlanması olanaklıdır. Ek ödeme yükümlülüğünün ortağın diğer yönetsel hakları üzerinde ise herhangi bir hukuki etkisi söz konusu değildir.

Kar payı kural olarak esas sermaye payının nominal değerine oranlanarak hesaplanır ve ifa edilen ek ödemelerin tutarı sermaye payının nominal değerine eklenir (TTK m. 608/II). Limited ortaklığa kıyasen uygulanan anonim ortaklıkta tasfiye bakiyesinin dağıtılmasına ilişkin düzenlemenin yer aldığı TTK m. 543, limited ortaklığa özgü hususlar dikkate alınarak uygulanmalı, ödenmiş sermayelere ilaveten ödenmiş ve iade edilmemiş ek ödemeler de tasfiye payının hesaplanmasında dikkate alınmalıdır.

Ek ödeme yükümlülüğünün kısmen ya da tamamen iadesinin olanaklı olması (TTK m. 605) geçici bir finansman aracı olmasının gereğidir. Ek ödeme yükümlülüğünün kısmen ya da tamamen iadesinden sonra TTK m. 603/I’de belirtilen

kanuni şartlar tekrar gerçekleşirse ve ek ödemeler sözleşme değişikliği ile kaldırılmamış ya da azaltılmamışsa iade edilen tutarda yeniden doğar.

Ek ödeme yükümlülüğünün azaltılması ya da kaldırılması için esas sermaye ve kanuni yedek akçeler toplamının zararların tamamını karşılaması gerekmektedir (TTK m. 603/VI). Bu hususta sermayenin azaltılması hakkındaki hükümler kıyasen uygulanır. Kanun koyucunun bu düzenlemesi sermayenin korunması ilkesiyle ilişkilidir. Kanaatimizce, ek ödeme yükümlülüğünün azaltılması ya da kaldırılmasına ilişkin sözleşme değişikliği TTK m. 589'a tabidir.

Yan edim yükümlülüğü, bir borçlar hukuku sözleşmesinin ortaklık katına çıkarılmasıdır. Ancak yan edim yükümlülüğü kaynağını ortaklık sözleşmesinden aldığından borçlar hukuku sözleşmelerine ilişkin düzenlemeler ancak limited ortaklık korporatif ve norm sözleşme yapısıyla örtüştüğü ölçüde uygulanabilir.

Yan edim yükümlülüğü, ortaklığa finansman sağlama amacı taşımaz. Bu husus, yan edim yükümlülüğü ile ek ödeme yükümlülüğü arasındaki en temel farkı teşkil eder. Ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmek için öngörülen yan edim yükümlülüğünün hukuki temelini affectio societatis oluşturmaktadır.

Yan edim yükümlülüğün hizmet ettiği işletme konusu değiştirilir, gerçekleşir ya da gerçekleşmesi imkansızlaşırsa yan edim yükümlülüğü sona erer. Zira yan edim yükümlülüğünde temel amaç işletme konusuna hizmet etmektir. Yan edim yükümlülüğü kural olarak tasfiye ve iflasın açılması ile ortadan kalkar. Zira bu süreçlerde ortaklığın “kar paylaşma amacı” yerini “tasfiye amacına” bırakmaktadır. Ancak ortaklık faaliyetten başlanmış işlere ya da tasfiye bakımından gereklilik arz eden yeni işlere yönelik yan edimlerin talebi olanaklıdır.

TTK m. 606/I'de yan edim yükümlülüğünün amacının ortaklığın işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmek olduğu ifade edilmesine karşılık, TTK m. 606'nın gerekçesinde bu kapsam genişletilmiş; yan edimlerin ayrıca ortaklarının bileşiminin korunmasına (süt veya meyve üreticilerine özgülenmiş olmak gibi) ve ortaklığın başka ortaklıkların hakimiyeti altına girmemesine de hizmet edeceği belirtilmiştir. Kanaatimizce bu kavramlar birbirleriyle bağlantılı olup yan edim yükümlülüğü hepsine hizmet eden bir kurumdur. Kanun metni tekrar kaleme alınıp gerekçeye uygun hale getirilmelidir.

Yan edim yükümlülüğü nakdi, ayni, hizmet edimleri şeklinde ifa edilebilir. Kanaatimizce opsiyon haklarını yan edim yükümlülüğü olarak nitelendirmek olanaklı değildir. Zira kanun koyucunun abesle iştigal etmeyeceği prensibi ile TTK m. 577'nin birinci fıkrasının b bendinde opsiyon hakları, d bendinde ise yan edim yükümlülüğünün sayılmış olması dolayısıyla bu iki kurum ayrı iki kurumdur. Diğer yandan, yan edim yükümlülüğünün karşılığında “eşdeğer” bir karşı edimin ifası zorunlu iken opsiyon haklarında alıcısına sağladığı gelire göre karda, zararda ya da başa baş opsiyonlar tesis edilebilmektedir.

Yan edim yükümlülüğünün pay ile bağı ek ödeme yükümlülüğüne nazaran daha zayıftır. Zira yan edim yükümlülüğünün ile ortaklara sübjektif yükümlülükler yüklenebilmektedir. Bu halde, esas sermaye payının devri ile yükümlülük payı devralana geçmeyecek, sona erecektir. Ancak bu halde ortaklığın kişisel bilgi, beceri ve yeteneklere bağlı nitelikteki yan edim yükümlülüğünün sona ermesine engel olma olanakları söz konusudur.

Ortaklık sözleşmesinde yan edim yükümlülüğüne ilişkin temel hususlar belirlendikten sonra ayrıntıların genel kurul düzenlemesine bırakılması (TTK m. 606/II), sözleşmenin kapsamını gereksiz yere genişletmeme ve sözleşme değişikliklerinin TTK m. 587/I gereğince tescil ve ilanında söz konusu ayrıntıların işletme sırlarını içermesi halinde üçüncü kişilerin bu bilgilere ulaşabilme olanağını ortadan kaldırma bakımından ortaklığın lehine bir düzenlemedir.

Ortaklığa özkaynak sadece fiili ödemelerle değil dolaylı olarak da sağlanabileceğinden piyasa değeri olan bir yan edimin karşılığında bir ödeme yapılmaması ortaklığa dolaylı olarak özkaynak temin eder. Özkaynak temini yan edim yükümlülüğüne yabancı olması nedeniyle bu edim ek ödeme olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle yan edim yükümlülüklerine bir karşı edimin sağlanması zorunludur. Dolayısıyla yan edim yükümlülüğünde ortak ile ortaklığın edimleri arasında bir “karşılıklık (synallagma) ilişkisi” bulunmaktadır. Bu itibarla yan edim yükümlülüğünün ortak ile ortaklık arasında “tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme” ilişkisi kuracağı kanaatindeyiz.

Yan edimlerin karşılığında yapılacak ödemeler sermayeden iade niteliği taşımaz. Ancak bu noktada önem taşıyan, ortağa sağlanacak “eşdeğer karşılığın” tespittir. Bu tespit KVK m. 13'de öngörülen “emsallere uygunluk ilkesi”

çerçevesinde yapılır. Limited ortaklık ile yan edim yükümlüsü ortağı emsallere uygunluk ilkesine aykırı şekilde tespit ettikleri karşılık üzerinden edim yerine getirilirse kazanç tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılır (KVK m. 13/I).

Yan edim yükümlülüğünün azaltılması ya da kaldırılması, kanunda özel olarak düzenlenmediği dikkate alındığında bu husustaki sözleşme değişikliği TTK m. 589'a tabidir. TTK m. 589 gereğince, aksi ortaklık sözleşmesinde öngörülmedikçe sözleşme değişikliğine ilişkin karar esas sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların kararıyla alınabilir.

Ek ödeme ve yan edimin yükümlülüğünün ifa edilmemesi üzerine hem borçlar hukuku hem de ortaklıklar hukukuna ilişkin yaptırımlar gündeme gelebilir.

KAYNAKÇA

Adal, Erhan. **Hukukun Temel İlkeleri**, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1985.

Akbay, Direnç. **Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.

Altaş, Soner. “Kooperatiflerde Ek Ödeme Yükümlülüğüne Hangi Hallerde Başvurulabilir?”, **Legal Hukuk Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 108, İstanbul, 2011, ss. 4788-4795, (Kooperatif).

Altaş, Soner. “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirket Ortaklarının Ek Ödeme Yükümlülüğü”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Yıl: 7, Sayı: 71, Temmuz 2012, ss. 50-54, (Ek Ödeme).

Altaş, Soner. **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler (Açıklamalı-İçtihatlı-Örnekle)**, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2017, (Limited).

Antalya, Gökhan. “Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 4, Yıl: 2008, ss. 63-83, (Sorumluluk).

Arsılanlı, Halil ve Hayri Domaniç. **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, Cilt: III, Temel Yayınları, İstanbul, 1989.

Ayhan, Rıza. **Limited Şirketlerde Ortakların Sorumluluğu**, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1992.

Ayhan, Rıza, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar. **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.

Bahtiyar, Mehmet. **Kıymetli Evrak Hukuku**, 15. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2017, (Kıymetli).

Bahtiyar, Mehmet. **Ortaklıklar Hukuku**, 13. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2019, (Ortaklıklar).

Bahtiyar, Mehmet. **Ticari İşletme Hukuku**, 12. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2012, (İşletme).

Berk, Niyazi. **Finansal Yönetim**, 10. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2010.

Berzek, Ayşe Nur. “Anonim Ortaklıkta Pay Üzerinde İntifa Hakkı Sahibinin Oy Hakkı ve Oy Hakkına Bağlı Diğer Haklar”, **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: VI, Sayı:1-4, 2002.

Biçer, Levent ve Esra Hamamcıoğlu. “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıklarda Meydana Getirdiği Temel Değişiklikler”, **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı: 1-2, 2011, ss. 229-248.

Bilgeç, Hakan. “7099 Sayılı Kanun İle Yapılan Limited Şirkette Nakdi Sermaye Payının Ödenmesine İlişkin Değişikliğin Ortakların Oy ve Kâr Payı Hakları Üzerindeki Etkileri”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Cilt : 32, Sayı: 143, 2019, ss. 235-256.

Bilgili, Fatih ve Ertan Demirkapı. **Şirketler Hukuku**, 9. Basım, Dora Yayınları, Bursa, 2013.

Birsel, Mahmut Tefik. “Anonim Şirketlerde Tali Yüküm”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 3, 1976, ss. 41-50.

Bozkurt, Tamer. **Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Sınırlandırılması (Bağlam)**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.

Can, Mustafa Erdem. “Kooperatif Ortaklığından Çıkma ve Çıkan Kişinin Hakları”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XI, Sayı: 1-2, 2007, ss. 71-95, (Kooperatif).

Can, Mustafa Erdem. “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XV, Sayı: 4, 2011, ss. 1-23, (Limited).

Cankat, Rıfat. **Limited Ortaklıklarda Opsiyon Hakları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017.

Cerrahoğlu, Fadlullah. “Limited Ortaklıkta Sermaye Koyma Borcu”, **İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi**, Sayı: 2, 1975, ss. 177-191, (Sermaye).

Cerrahoğlu, Fadlullah. “Limited Ortaklıkta Sorumluluk”, **İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi**, Sayı: 1, 1975, ss. 227-247, (Sorumluluk).

Çağa, Tahir. “Mahdut Şahsi Mesuliyet Mefhumuna Dair”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: XLIV, Sayı: 7-8, 1970, ss. 513-524.

Çalışkan, Merdan. “Yapı Kooperatiflerinde Ayrılan Ortaklara Yapılacak Ödemeler ve Varlıklardan Pay Verilmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Kasım-Aralık, 2011, ss. 77-98.

Çamoğlu, Ersin. “İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortaklığın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Nitelikleri”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: XXXVIII, Sayı: 1-4, 1973, ss. 479-519, (Sınırlı).

Çamoğlu, Ersin. **Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu Karşısında Şirket Alacaklılarının Aktif Korunması**, (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1969, (Tez).

Çeker, Mustafa. **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku**, 8. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2014.

Çevik, Orhan Nuri. **Kooperatifler Hukuku Uygulaması ve İlgili Mevzuat**, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 1994, (Kooperatif).

Çevik, Orhan Nuri. **Limitet Şirketler Hukuku ve Uygulaması**, 4. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003, (Limitet).

Değirmenci, Cenker. **Anonim Ortaklıkta Iskat**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006.

Demirkapı, Ertan. **Limited Ortaklıkta Payın Devri**, Güncel Hukuk, İzmir, 2008.

Demirkapı, Ertan ve Ali Haydar Yıldırım. “İsviçre Borçlar Kanunu'nda Limited Ortaklıklar Hukuku Alanında Yapılan Yeni Düzenleme”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 24, Sayı: 3, 2008, ss. 435-466.

Dinç, Serhan. “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklıklarda Ortakların Yan Edim Yükümlülükleri”, **İzmir Barosu Dergisi**, Yıl: 81, Sayı: 3, 2016, ss. 75-113, (Yan Edim).

Dinç, Serhan. “Limited Ortaklıklarda Ortakların Ek Ödeme Yükümlülüğü”, **Melikşah Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 1, Haziran 2015, ss. 347-401, (Ek Ödeme).

Dinç, Serhan. **Limited Ortaklıklarda Ortakların Ek Ödeme ve Yan Edim Yükümlülükleri**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015, (Limited).

Doğan, Beşir Fatih. “Anonim Şirketlerde Sermaye Payını Geri Ödeme Yasağı”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 56, 2005, ss. 48-61.

Durgut, Ramazan. “Limited Şirket Esas Sermaye Payı Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 108, Eylül 2013, ss. 123-138.

Erdem, H. Ercüment ve Y. Can Göksoy, “Limited Şirkette Payın Rehni”, **Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan**, İzmir, 2000, ss. 571-623.

Erel, Şafak N. **Eşyaya Bağlı Borç**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1982.

Eren, Fikret. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 21. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

Eriş, Gönen. **Ticari İşletme ve Şirketler**, Cilt: 3, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Göç Gürbüz, Diğdem. “Kooperatiflerde Ortakların Sorumluluğu”, **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: XXVIII, Sayı: I, 2010, ss. 463-477.

Göksoy, Yaşar Can. “Ortaklıklar Hukukunda Rekabet Yasaklarının Kapsamı”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Fakültesi Dergisi**, Cilt: 9, Özel Sayı, 2007, ss. 647-648.

Göle, Celal. **Anonim Ortaklıklarda Nakdî Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcu İfada Temerrüt**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1976.

Gümüş, Mustafa Alper. **Türk Medeni Hukukunda Kayyımlik**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006.

Gürbüz Usluel, Aslı E. “Limited Şirkette Ortağın Ek Ödeme Yükümlülüğü”, **Prof. Dr. Sabih Arkan’a Armağan**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, ss. 467-479.

Güvel, Övünç. “Roma Hukukunda Sorumluluk”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 25, Sayı: 2, 2017, ss. 375-404.

Hacıoğlu Reva, Zeynep. “Anonim Şirketlerde Tek Borç İlkesi ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Sayı: 5, 2005, ss. 1552-1564.

Hamamcıoğlu, Esra. **Anonim Ortaklıklarda Tek Borç İlkesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005.

İzmirli, Yadigar. “Şirketler Hukukunda Sorumluluk İlişkileri ve Anonim Şirketlerde Sınırlı Sorumluluk”, **Mevzuat Dergisi**, Yıl: 3, Sayı: 33, Eylül 2000, www.mevzuatdergisi.com/2000/09a/02.htm#3, (15.07.2019), (2000).

İzmirli, Yadigar. **Türk Ticaret Kanununa Göre Tasfiye Memurlarının Görev Yetki ve Sorumlulukları**, Gazi Kitabevi, Ankara, 1994, (Tasfiye).

Kalpsüz, Turgut. **Ticari Satışta İfa Mahalli**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1960, ss. 34-38.

Karahan, Sami. **Anonim Şirketlerde Tasfiye**, Mimoza Yayınları, Konya, 1998.

Karahan, Sami (Ed.). **Şirketler Hukuku**, 2. Baskı, Mimoza Yayınları, Konya, 2015.

Karahasan, Mustafa Reşit. **Sorumluluk Hukuku (Sözleşmeden Doğan Sorumluluk)**, 6. Bası, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2003.

Karakılıç, Hasan. “Limited Ortaklıkta Ek Ödeme Yükümlülüğü”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2014, ss. 107-144.

Karasu, Rauf. **Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015.

Karayağcın, Yaşar. **Muhasebe Hukuku**, 2. Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1988, (Muhasebe).

Kayar, İsmail. **6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

Kendigelen, Abuzer. **Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı**, Beta Yayınları, İstanbul, 1994, (İntifa).

Kendigelen, Abuzer. **Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler**, 3. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, (Değişiklikler).

Kervankıran, Emrullah. “Sermaye Ortaklıklarında Sınırlı Sorumluluk İlkesine Karşı Önemli Bir İstisna: Tüzel Kişilik Perdesi'nin Kaldırılması”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XI, Sayı: 3-4, 2007, ss. 453-471.

Köse, Levent. “Türk Anonim Ortaklıklar Hukukunda Sözü Edilen Tek Borç İlkesi İle Doktrin ve Tasarımın İlkeye Bakışı”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: LXXXIV, Sayı: 2, 2010, ss. 884-888.

Kurtulan, Ahmet. **Kooperatifler Kanunu ve Uygulaması**, Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara, 2007.

Nomer Ertan, Füsün. **Oydan Yoksun Paylar**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1994.

Oğuzman, M. Kemal. “Eşyaya Bağlı Haklar ve Borçlar”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 31, Sayı: 1-4, 1965, ss. 209-219.

Oğuzman, M. Kemal, Özer Seliçi, Saibe Oktay Özdemir. **Eşya Hukuku**, 15. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2012.

Oğuzman, M. Kemal ve Turgut Öz. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt: I, 16. Baskı, Vedat Yayıncılık, İstanbul, 2018.

Okutan Nilsson, Gül. **Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri**, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.

Özmen, Kemal. **Açıklamalı-Uygulamalı-İçtihatlı Kooperatifler**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2018.

Özsungur, Fahri. “Anonim Şirkette Çıplak Pay Haczinin Ticaret Siciline Tescili Sorunu”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 6, 2017, ss. 67- 85.

Poroy, Reha, Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu. **Ortaklıklar Hukuku**, Cilt: II, 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, (Ortaklıklar).

Poroy, Reha, Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu. **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, 11. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, (Kooperatif).

Poroy, Reha ve Hamdi Yasaman, **Ticari İşletme Hukuku**, 14. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012.

Pulaşlı, Hasan. **Şirketler Hukuku Şerhi**, Cilt: II, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, (Şerh).

Pulaşlı, Hasan. “Sermayesiz Sermaye Şirketi İle Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar ve Bunlara Karşı Alınması Gereken Hukuki Önlemler”, **BATİDER**, Cilt: XXXIV, Sayı: 2, 2018, ss. 5-19, (Sermayesiz).

Pulaşlı, Hasan. **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, (Genel).

Pulaşlı, Hasan. **Şirketler Hukuku Temel Esaslar**, 7. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2008, (Temel).

Sayın, Hediye Bahar. “Limited Şirketlerde Yan Edim Yükümlülüğünün Hukuki Niteliği, Hizmet Ettiği Amaç ve Konusu”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 23, Sayı: 1, 2019, ss. 25-59.

Sayın Önal, Buket. **Limited Şirketlerde Ortakların Sorumluluğu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008.

Schwarz, Andreas. **Borçlar Hukuku Dersleri**, Cilt: I, çev. Bülent Davran, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1948.

Sevi, Ali Murat. **Anonim Ortaklıkta Payın Devri**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, (Pay).

Sevi, Ali Murat. **Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilmesi Yasağı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, (Sermaye).

Sezgin Huysal, Ayşegül. “Limited Şirketlerde Nama Yazılı Pay Senedinin Hukuki Niteliği”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 22, Sayı: 1, 2016, ss. 317-346.

Soykan, İsmail Cem. **Anonim Ortaklıklarda Organ Yokluğu**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.

Şahin, Ayşe. “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **Ersin Çamoğlu’na Armağan**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, ss. 175-210.

Şeker, Kudbeddin, İbrahim Çemberlitaş, Selahattin Altundağ, “Opsiyon Sözleşmeleri ve Opsiyon Sözleşmelerinden Doğan Kar/Zararın Hesaplanması”, **Sosyal Bilimler Akademi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, 2018, ss. 120-140.

Şener, Oruç Hami. **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku**, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, (Ortaklıklar).

Şener, Oruç Hami. **Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, (Limited).

Taşdelen, Nihat. **6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2012.

Tekil, Fahiman. **Şirketler Hukuku (Limited Şirketler ve Kooperatifler)**, Cilt: III, Otağ Yayınevi, İstanbul, 1978.

Tekinalp, Ünal. **Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeler**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1979, (Bilanço).

Tekinalp, Ünal. **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, (Sermaye).

Tuncer, Senar Çağırğan ve Yasin Ulusoy, “Yedek Akçeler”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan, Özel Sayı, Cilt: 19, 2017, ss. 1971-1996.

Türk, Ahmet. “Anonim Ortaklıkta Gizli Yedek Akçeler”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: IV, Sayı: 4, 2002, ss. 173-233.

Ulusoy, Erol. “Anonim Şirketlerde Tali Yükümler”, **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: XV, Sayı: I, 1999, ss. 347-374, (Tali).

Ulusoy, Erol. “Şirketler ve Bankacılık Hukukunda Kapsama Alma Ve Sorumlu Kılma Amacıyla Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması”, **Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Sempozyum Kitabı**, İstanbul, 2008, ss. 351-402, (Tüzel).

Uzunallı, Sevilay. **Anonim Şirkette İşletme Konusu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.

Uzunallı, Sevilay ve Ali Haydar Yıldırım, **Uygulamalı Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Ünlü, Ufuk. “Tüm Yönleriyle Limited Şirketler”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 108, Ağustos 2015, ss. 99-106.

Von Tuhr, Andreas. **Borçlar Hukukunun Umumi Kısım**, Cilt: 1-2, çev. Cevat Edege, Yargıtay Yayınları, Ankara, 1983.

Yanlı, Veliye. “Limited Şirketin Amme Borçlarından Dolayı Ortakların Sorumluluğu”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, 1999, ss.743-770.

Yasaman, Hamdi. “Ticari İşlerde Akdi Faiz ve Temerrüt Faizi”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı: 76, 2011, ss. 61-69.

Yasan, Mustafa. **Limited Şirkette Ortakların Genişletilmiş Hukuki Sorumluluğu**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/912) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu, www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss518.pdf, (10.10.2019).

Yavuz, Mustafa. “Türk Ticaret Kanununa Göre Tasfiye Memurlarının Hukuki Sorumluluğu”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 123, Kasım 2016, ss. 101-104, (Tasfiye).

Yavuz, Mustafa. “Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Şirketlerde Ek Ödeme Yükümlülüğü”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı: 113, 2012, (Ek Ödeme), ss. 157-166.

Yıldırım, Ali Haydar. **Limited Ortaklığın Haklı Sebep Feshi**, Dora Yayıncılık, Bursa, 2013, (Haklı Sebep).

Yıldırım, Ali Haydar. **Limited Ortaklık Müdürünün Hukuki Durumu**, Güncel Yayınevi, İzmir, 2008, (Müdür).

Yıldız, Şükrü. **Limited Şirketler Hukuku**, Arıkan Kitapevi, İstanbul, 2007.

Zevkliler, Aydın, Şeref Ertaş, Ayşe Havutçu, Murat Aydoğdu ve Emre Cumalıoğlu, **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler ve Özel Borç İlişkileri)**, 2. Baskı, Barış Yayınları, İzmir, 2013.

(www.lexpera.com.tr)

(www.resmigazete.gov.tr)

(www.sinerjimevzuat.com.tr)